

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

סוכות

מכון
באר
האמונה

יו"ל ע"י
מכון 'באר האמונה'

להערות והארות, וכן לכל עניין אחר ניתן לפנות:
לטלפון 1347-871-8285

או לאימייל: Mail@beerhaparsha.com

כל הזכויות שמורות למו"ל

תוכן הענינים

סוכות

ב	ושמחת בחגך - השמחה באה כתוצאה מאמונה השלימה.....
ב	בצילא דמהימנותא - רמזי אמונה ובטחון במצוות סוכה.....
ו	אף הקב"ה מטהר - הימים שבין יוה"כ פ' לסוכות ימי נקיות וטהרה.....
י	חל שם שמים על הסוכה - קדושת הסוכה ושם ה' השורה בה.....
יב	כל האזרח בישראל ישבו בסוכות - כל יחיד ויחיד יש לו שייכות עם אור הסוכה.....
יג	אזמין לסעודתי - ענין צדקה וחסד בימים אלו.....
כ	ושמחתם לפני ה' - ישיבה בסוכה בכבוד ראש הראוי.....
כא	האזרח - האומר מכאן ולהבא 'אורח' ויאירו מעשי שייך לסוכה ולקדושה.....
כז	והשיאנו את ברכת - סגולת מצוות סוכה לכל השנה כולה.....
לא	והיית אך שמח - שמחת החג וסגולותיה.....
לג	השיר והשבח - הודאה וקרבת ה' ע"י ארבעת המינים.....
לד	על נטילת לולב - הרי אנו בנוטלים בידנו בכיכול את הקב"ה בכבודו ובעצמו.....
לה	תשפיע עלי - סגולת מצוות ארבעת המינים.....
לו	אזכר פוסל - הולך במל בישן דמי.....
לח	הושענא רבא - יום מסירת הפתקין.....
מ	לא מעם ולא ריה - אף לאלו יש תקווה ביום הוש"ר.....
	בשפון תליא - ביום הזה ניתן בידינו הכוח לקרוע רוע גזר הדין ולהריק עלינו שפע רב.....
	והושענו אלוקי ישענו - המתקת הדינים הנעשית ביום הוש"ר וביותר ע"י חביטת הערבה.....
	שמיני עצרת עכבו עוד יום אחד - הקירבה שבין ישראל לאביהם שבשמים ביום זה.....
נ	כל מאי דבעי שאל - יום שמנ"ע עת רצון לקבל שפע רב.....
נא	עננו ביום קראנו - ימים המסוגלים מאד לקבלת התפילות.....
נב	תעלה תפילתי - תיקון לתפילות של כל השנה.....
נג	שישו ושמחו בשמחת תורה - סגולת השמחה בתורתנו הקדושה.....
נה	תחילתה וסופה חסד - העיקר שיוהר בכבוד חבריו.....
נז	עכבו עמי - ואז יחזק הקשר שבינו לאביו שבשמים למשך כל השנה כולה כ'קבלה טובה'.....

סוכות

מ"מ מאמינים אנו שהכל לטובה*, ומתוך אמונתו תשלוו נפשו כי משם יבוא לידי בטחון גמור שבדאי הקב"ה לא יעזבנו, וממילא גם יגון ואנחה, ותתמלא נפשו בשמחה².

כיצד בזה כתב ה'חובת הלבבות'
(שעה"כ ריש פ"א) 'מהות הבטחון היא מנוחת נפש הנוטה, ושיהיה לבו סמוך על מי שבטח עליו שיעשה הטוב והנכון לו בענין אשר יבטח עליו'. וכן איתא מהר"ק ה'בית אהרן' זי"ע (דף קמג) משמו של הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע על הפסוק (ישעיהו כח מז) המאמין לא יחיש - פירוש, לא ידאג.

בצילא דמהימנותא - רמזי אמונה ובטחון במצוות סוכה

הנה חג הסוכות נקרא בתורה בשם 'חג האסיף', אסיפה זו אפשר שתביאנו ח"ו להיות סמוך ובטוח

ושמחת בחגך - השמחה באה כתוצאה מאמונה השלימה

הנה אתא ובא חג הסוכות זמן שמחתנו - שבו ציונו הבורא יתב"ש (דברים מז יד) 'ושמחת בחגך... והיית אך שמח', ורבים ישאלו 'שמחה מנלך כאשר חבילי טרדין מקיפין אותנו מימין ושמאל, לא מצאנו מנוח. אף מי שנתברך בבנים ובנות כשתילי זתים סביב לשולחנו בריאים ושלימים בגו"נ, ידאג בכל עת שלא תפסק הטובה ממנו, ומידת השמחה רחוקה ממנו והלאה. תשובתו אחת היא - אב לנו בשמים, היושב וזוכר כל אחד מבריותיו ובכל רגע ורגע מטיב להם בתכלית ההטבה, ומפורשים הדברים ב'אור החיים' הק' (שמות כב ו) וז"ל. אין לך שעה ורגע שאין השי"ת עושה פעולה עם האדם בין בבחינת גופו בין בבחינת צרכיו, עכ"ל. ואף אם אינו נראה בעיני בשר...

א. בדרך צחות פירשו שהנה יש המצריכים להחזיק את האתרוג הפוך בשעה שמברכים על הלולב (ארו"ח תרנ"א ד), ללמדנו כי כשאדם נמצא במצב הנראה כאינו טוב כדאמרי אינשי 'מיט'ן פיטעם אראפ' (כ'שהפיטס' כלפי הקרקע) - זהו שעת הכושר לברך... מתוך אמונה כי הכל לטובה, והכל יתהפך לטובה.

ב. וממילא לא ירבה בהשתדלות יתירה, ושמעתי בדרך צחות לבאר את הנוסח 'השתדלו והרבו תחינה ובקשה' השתדלו והרבו - היכן ובמה יש להרבות ב'השתדלות', תחינה ובקשה - להרבות בהשתדלות לפרנסה באופן של תפילה על כך מותר וצריך.

במעשי ידיו להתפאר, וישכח חלילה כי הקב"ה הוא הזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים, ע"כ נצטוונו לקיים מיד מצוות סוכה, וכלשונו של הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ה ד"ה מצות), מצות הסוכה הוא מדת הבטחון בה' יתברך, כמו שכתבו רז"ל (סוכה ב.) 'צא מדירת קבע' - שלא לבטוח בעושר ובנכסים, רק לבטוח בה', ולכן הוא זמן שמחתנו. כי אין שמחה כשמחת הבוטח

בה' באמת, כמו שמבאר בספר חובת הלבבות. ולכן נוסדו תפלות והושענות בחג הזה, לידע כי כל ברכות השנה תלו' רק בעזר השי"ת, ולא לבטוח באסיפת כל התבואות לבית, וכמ"ש 'בטחו בו בכל עת עם שפכו לפניו לבבכם'. וע"ז רמז ניסוך המים - לשפוך לב כמים לפניו ית'. ובודאי כן הוא מוטבע בלבבות בני"ש שבכל עת שצריכין ישועה בנפשים בו ית'. ולכן השי"ת

ג. כה אמר הרה"ק מקאזמיר זי"ע, שמחה היא עצה לפרנסה, כמו שנאמר (דברים לג יח) שמח זבולון בצאתך, ופירש"י הצלח בצאתך לסחורה. והיינו שלכן אמר הכתוב בלשון שמח, כי על ידי השמחה יהיה לו הצלחה. וכן בפסוק 'ושמחת בחגך והיית אך שמח' תרגם יונתן ברום חדוון באצלחותא, שע"י השמחה יצליח בכל אשר יפנה (הובא בתורת הס"ק מקאזמיר בספר 'דברי ישראל' בהערה ג).

וכך אמר בשם הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, שהאדם יכול לפרנס את עצמו, אפילו אם לא יהיה לו למכור רק קסמין דקין ולהעשיר מזה עושר רב, וכל זה בתנאי שלא יהיו נמאס בעיניו... ומבאר על פי זה את הכתוב (דברים טז טו) ושמחת... כי יברכך ה' אלוקיך בכל תבואתך ובכל מעשי ידך - ומתי תתקיים ברכה זו - כשיקיים והיית אך שמח.

הא לך לשון ה'חובות הלבבות' (הקדמה לשער הבטחון) 'הבוטח בה' ישיג תועלת הממון, רצה לומר פרנסתו, ותימנע ממנו טרדת המחשבה של בעל הממון והתמדת דאגתו עליו, מפני שבבטחונו בה' לא ירדוף אחר פרנסתו ולא יעשה כי אם ההשתדלות המוטלת עליו והקב"ה יסייע בעדו ויתן לו די מחסורו אשר יחסר לו. ד. איתא בגמרא (ע"ז ג.) שלעתיד לבוא יגיד הקב"ה לאומות העולם 'מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה, מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, יש שביארו כי הקב"ה יבוא לנסותם בענין ה'אמונה בה''. ולכן נותן להם מצוה קלה וסוכה שמה והיינו הסוכה שהיא צילא דמהימנותא - יסוד האמונה, כאשר כוונת הנסיון האם יאמינו בהשי"ת בכל מצב, דהיינו אף כאשר הם יושבים מוקפים רק בדפנות של 'עראי', ובאמת, הגוים אינם מאמינים רק כאשר הינם במצב של

סוכך עליהם בימים אלו כמ"ש והבוטח בה' חסד יסובבנהו".
 לפי שבזמן אסיפת התבואה מן השדה כל אחד רוצה לילך מן השדה לתוך ביתו לישב בו ישיבה של קבע, וחששה התורה אולי על ידי ישיבת קבע ירום לבבו כי מצאה ידו כביר וישמן ויבעט, על כן נאמר 'כל האזרח' - הרוצה

ראש גגו (ב'שפיץ') - כשהכל מתנהל על הצד היותר טוב ומזלם מאיר להם פנים. וזהו אומנם 'מיד כל אחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו', אך אז 'מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז' זה הטבע, היינו שהקב"ה משנה מזלם משוב לרע, ולפתע הם מפסידים כספם ורכושם - לראות אם עדיין המה מחזיקים באמונתם, אך הם 'מבעטין ויוצאים', משא"כ בני ישראל עם קדוש מנסים תמיד בכל מצב להיאחז באילן החיים ולהתחזק באמונה (וראה כע"ז בספר 'אור ישע' פר' וזאת הברכה ע"ש).
 ה. ובזה יש שביארו (בשם הגרש"ר הירש) דלכן פסול לסכך במחובר לקרקע (וצריך להיות הסכך תלוש), כי האדם שהוא בעל נחלה הרי הוא נטוע ומחובר היטב לקרקע - כלומר בנכסים אלו מבטחו ומשענתו, לזה אמרינו ליה - צא מבית זה למשך שבעת ימים, צחצח את מוחך מכל אלו המחשבות, וקבע דירתך בדירת ארעי ב'צילא דמהימנותא' (צל האמונה הטהורה).

אמנם אף מי שאין לו נחלה כנ"ל יתחזק במצוות סוכה, וכמו שכתב בחומש 'העמק דבר' על הפסוק (ויקרא כג מב-מג), 'בסכות תשבו שבעת ימים, כל האזרח בישראל בישראל ישבו בסכות. למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלוהיכם', וז"ל כפל המקרא להזהיר כל האזרח על ישיבת הסוכה משום דתכלית המצוה לפי הפשט לצאת משיבת קבע לדירת עראי כדי ששימונו בעלי האסיף אל לב שמכ"מ אינם כתושבים בארץ אלא כגרים, וכמו שאמר דוד 'כי גרים אנחנו תושבים ככל אבותינו'. ולפ"ז הייתי אומר דמצות סוכה לא ניתנה אלא לבעלי קרקע בא"י ויש לו אסיף ולבו רחב עליו, אבל עני הנווד א"צ למצות סוכה, משום הכי חזר והזהיר 'כל האזרח וגו'', ופירש הטעם ע"ז במקרא הסמוך. למען ידעו וגו' כדי שלא יהיו מתיאשים מן החיים הטובים אפילו אין להם אחוזת נחלה ושמחה טבעית, מכל מקום ידעו ממצות סוכה, כי ניתן לזכור ישיבתם בסוכות בהוציאו אותם וגו', והרי היה אז מכ"מ שמחת עולם על ראשם. והרי אני ה' אלוהיכם מנהיג ומשגיח עליכם לעולם ואין מעצור ממנו ית' להשפיע טובה וברכה גם בלי אחוזת נחלה, עכ"ל.

להיות כתושב בעולם הזה ולא כגר אליו צוה ה' לצאת מדירת קבע לדירת ארעי כדי שיכיר בפחיתות ערכו שאינו בעולם הזה כי אם גר ולא תושב... ועל ידי זה לא יבטח בצל קורתו כי אם בצל שדי יתלונן, כמו שעשו ישראל בצאתם ממצרים שלא ישבו בבתים ספונים וחשובים, כי אם בהיקף שבעה עננים אשר כבוד ה' היה בתוכם וזה 'בצל שדי' ולא בצל קורות בתיהם ארזים, עב"ל.

כתב הרשב"ם על הכתוב (ויקרא כג מג) 'למען ידעו דורותיכם - למען תזכרו, כי בסוכות הושבתי את בני ישראל במדבר ארבעים שנה בלא יישוב

ו. איתא במשנה (סוכה ט:) 'העושה סוכתו תחת האילן, כאילו עשאה בתוך הבית', יש שרמזו ששני פסולים אלו דומים במהותם - כי תכלית מצוות סוכה היא להביא את האדם לידי אמונה בהש"ת, ולזה תהא הסוכה תחת כיפת השמים בלי שום הפסק, להורות לאדם שיהא תלוי אך ורק בבורא יתב"ש, ולא יסמוך על כוחו ועוצם ידו של בשר ודם. וממילא לא יחפש אחר מגן ומחסה של 'הבית' או 'האילן', אלא ישליך על ה' יהבו, ויחפש את הכוכבים המאירים משמים לתוכה, ולכן אמרו בירושלמי (סוכה פ"ב ה"ג) שלכתחילה עדיף שיראו את הכוכבים מתוך הסוכה, שלעולם ימצא את אור האמונה מתוך החושך.

ז. והאריך בזה ה'יערות דבש' (ח"א דרוש ו) 'אבל האיש הירא וחרד לדברו של מלך מלכו של עולם, לא תהיה לו סוכה זו לבד בחג הסוכות, כי אם כל השנה יהיה לו הכל לדירת עראי, וילין בצל סוכה ויצא מדירת קבע, ויהיה הכל בעיניו כגר וכאורח בעלמא, ויביט בכוכבי השמים - לשים בה' מבטחו, מבלי לבנות בתים באבנים משכיות, וחדרי מלכים ברצפת בהט ושש וכדומה מתענוגי בני אדם להרחיב דעתו, עכ"ל.

ומוסיף שההסתפקות במועט מסוגלת לאריכות ימים, דהכי חזינן שבאלף שנים הראשונים מבריאת העולם היו מאריכים ימים, 'וכן אבותינו אברהם יצחק ויעקב היו שוכני אהלים, והוא שהאריך ימיהם, כי לא חרדו לפגעי אש שישרוף ארמונם, ולא פחדו לקול אויב ורעב ומגיפה, כי מהר נתקו חבלי אוהלם ויתידות משכנותם', היינו שאין זו סגולה רוחנית גרידא, אלא כך הוא נמי בטבע העולם, שמחמת ההסתפקות במועט אינו בא לידי דאגה לעולם, שהרי לעולם יספיק לו במה שיש לו, ובגלל שנפשו שלווה יאריך ימים.

אמרו חז"ל (קה"ר א לב) 'אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאותו בידו, יש בידו מנה מתאוה מאתים, יש בידו מאתים מתאוה לעשות ארבע מאות', ומקשים העולם, הלא

שתבא לו תשועתו על ידי עניני העולם - שזה פסול, ולא נרצה לפני ה'.

אף הקב"ה מטהר - הימים שבין יוהכ"פ לסוכות ימי נקיות וטהרה

מה רב טוב הצפון לנו בימים הללו - ארבעה ימים שבין יוהכ"פ לסוכות, כי כתב השל"ה הקדוש (מס' סוכה תורה אור ב) כי כשם שבחמלת ה' עלינו נתן לנו את יוהכ"פ כדי לכפר על עוונותינו, כך אלו הארבעה ימים הם ענפים מיום כפורים לכפר עונות של השנה שעברה ורק מיום ראשון דסוכות הוא 'ראשון לחשבון עוונות, בזכות שבני ישראל טורחים ועוסקים במלאכת שמים עם התעוררות הלב, יש בימים בעצמם מעין מחילה וסליחה ענפים מיום הכפורים, על כן החכם עיניו בראשו לעסוק במצות סוכה ולולב בעסק ובטורח גדול ובדמים יקרים לשם הידור מצוה", ותהיה לו התעוררות גדולה

ובלא נחלה, ומתוך כך תתנו הודאה למי שנתן לכם נחלה, ובתים מלאים כל טוב, ואל תאמרו בלבבכם כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה'.

ובכך כתב ב'ערוך לנר' (סיום למס' סוכה, נדפס בסוף המסכתא) דהנה בגמרא (סוכה ב.) נתנו טעם לפסול סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה כי אז נחשב כיושב בצל דפנות ולא בצל סוכה. ומבאר הערל"נ כי הדפנות המקיפות את הסוכה מרמזות על עניני עולם הזה המסבב את האדם מלמטה, אולם המשביל מרים את עיניו כלפי מעלה ויודע שה' סבך' היא העיקר, להבין שההשגחה העליונה פקוחה עליו תדיר, והוא מאמין בבורא יתב"ש שמספק כל צרכיו בכל עת ובכל רגע. ועיקר מצות סוכה הוא להזכיר לבשר ודם את ענן ה' החופף עליו, 'ועל כן הסבך למעלה מעשרים פסול, שאז יושב בצל דפנות ולא בצל סבך, לרמוז על השם בטחונו

עכ"פ חצי תאוותו יש לו, דהא כאשר יש בידו מנה אינו חפץ כי אם שיהיה לו מאתים, נמצא שחצי יש כבר בידו, ומתרצים על פי היסוד האמור, כי בשעה שיש לו מנה הרי הוא מדמה בנפשו שכאשר יהיה לו מאתים יהיה שמח ומרוצה, ונמצא מבקש שני דברים, הראשון הוא התוספת מנה, השני שמחשב שיהיה לו אז שמחה ושלמות הנפש, נמצא שעתה אין לו חצי תאוותו, כי הוא מתאוה ל'מאתים' וגם להיות שמח וטוב לב, ולמעשה מאתים אין לו, גם השמחה חסרה לו... הרי לך שאפילו 'חצי תאוותו' אין לו.

ח. בדרך צחות אמר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע, כי כשבני ישראל משלמים דמים מרובים על קניית ארבעה מינים הרי הם גורמים לעצמם שנה טובה ומתוקה,

בבלב, וישוב אל ה' וירחמהו, וישמח ישראל בעושו.
והנה דרשו חז"ל (ר"ה ית.) 'דרשו ה' בהמצאו - אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים', ויש לדקדק, דבין ר"ה ליוהכ"פ ליבא כי אם שבועה ימים ולא עשרה ימים, ומהו שאמר 'עשרה ימים', לפיכך מחדש השל"ה (שם אות ע) דקאי (גם) על עשרה ימים שבין יוהכ"פ ועד הושענא רבא, דמצינו שיום הכיפורים נקרא ראש השנה, כמו שנאמר (יחזקאל מ א) 'בראש השנה - בעשור לחודש', וכמו כן מצינו שהושענא רבא נקרא יוהכ"פ, כי אז נשלם החתימה, ונגמר יום הכיפורים

במלואו ובטובו, וזהו 'עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים', כלומר ממחרת יוהכ"פ ועד הושענא רבא [ולא עד בכלל], שהם עשרה ימים שלמים, ללמדנו שגם הם ענפי התשובה.
איתא בגמרא (יומא כ.) 'השמן' - בגמטריא שס"ד, לרמז ששס"ד ימים מתוך שס"ה ימי השנה יש לו רשות להשטין, יצא יוה"כ שאין לו רשות להשטין אז. ולכאורה צריך ביאור, כי אין שמו השטין אלא שמן בלבד (כלא ה"ה בתחילתו), א"כ אינו אלא בגמטריא שס"ט. ומחדש ה'ערות דבש' (ח"ב דרוש י) שאכן אין לו רשות לאסטוני כי אם שס"ט ימים בשנה כמספר 'שמן', ואילו

וביאור הדבר, כי השטן בא בימי הדין ומעמיס על מאזני המשפט את חבילי עוונותיהם של בני ישראל, לעומתו טוען הסנגור - וכי מה רצית מהם אחרי שהשטן מפתה אותם בכל מימני פיתויים והם בתמימותם נתפתו לדבריו... ומתחיל וויכוח ביניהם האם אכן, תמימים הם בני ישראל או לא... ונופלת ההחלטה לבודקם לאחר יוהכ"פ, והנה בימים אלו יוצאים בני ישראל ומשלמים הון רב על ארבעת המינים... מיד שש הסנגור וממהר בשמחה לטעון לפני ביי"ד של מעלה - ראו עד כמה תמימותם מגעת, שבקל אפשר לרמותם, כי איזה בר דעת משלם יותר מכמה פרוטות על פרי עץ, וכל שכן על הלולב ובדי ההדסים וערבות, מכאן תראה כמה תמימים וקלים הם להתפתות - אף אין כאן כל מקום לטענה מדוע חטאו ולא עמדו בנסיון כי היצר הצליח היטב לרמותם, מעתה מגיע להם בדין שנה טובה ומתוקה בספרן של צדיקים גמורים.

ובזה מדויק מאד מה שדרשו מן הכתוב בנטילת לולב 'ולקחתם לכם ביום הראשון - ראשון לחשבון עוונות', ונרמזת דרשה זו במצות ארבעה מינים דווקא ולא במצות סוכה, כי מתוך שהם מזילים דמים הרבה על מצות ארבעה מינים יזכו למחילת עוונות, משא"כ במצות סוכה אין אדם משלם יותר מכדי שוויה.

בארבעה ימים שבין יוה"כ לסוכות ויום להשמיין (כדוגמת יוה"כ"פ גופיה), ומאז הוא ראשון של חג הסוכות אין לו רשות ראשון לחשבון עונות.

ט. הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע (מהרי"ד סוכות) פירש את הפסוק (תהלים ס ח) 'אלוקים דיבר בקדשו אעלוזה, אחלקה שכם, ועמק סכות אמדד', שהקב"ה דיבר בקדשו 'אעלוז ה', (שהקב"ה שמח בחמשה ימים) **שחמשה ימים בשנה משתעשע הקב"ה בחביבותו ושמח עם כלל ישראל**. אלו יום הכיפורים וארבעה ימים אחריו עד חג הסוכות, והם בבחינת 'אחלקה' פירוש 'אחלק ה' ששונים ומובדלים ימים אלו משאר ימות השנה העולים בגימטריא 'שכם', שהרי יש שס"ה ימים בשנה וכאשר תוריד מהם חמשה יעלה המספר ש"ס כמנין 'שכם', ומכאן נלמד חשיבות הימים הללו.

והוסיף לפרש עוד בדרך רמז סיפא דההוא קרא 'ועמק סוכות אמדד', דהנה שיעור הכשר סוכה הוא עד עשרים אמה לשלש דפנות, נמצא ששים אמות גובה לכל הדפנות יחד, והלא יש ששה טפחים באמה, הרי ש"ס טפחים לדפנות הסוכה, והיינו 'ועמק סוכות' שממדת הסוכה 'אמדד' ויתקן שאר ימות השנה, כי על ידי מצות סוכה יוכל לקדש שאר הימים שיהיו גם הם בבחינת 'אעלוזה'. והוסיף על כך בנו הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע, לרמז בפסוק (תהלים לט ו) 'הנה טפחות נתתה ימי', שמדות הטפחים של הסוכה יתנו עוז ותעצומות בכל 'ימי' אלו שאר ימות השנה, כי ימי החג מתקנים את שאר ימות השנה להיות כחמשה ימים שבין יוה"כ"פ לסוכות.

י. הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע היה אומר דהדבר תמוה כי בימים אלו שהם טרודים בהכנה לקראת החג אזי אין העוונות נחשבים, ואילו בחג הסוכות עצמו כשעוסקים במצוות עצמם, יושבים בסוכה ונוטלים לולב ואתרוג כבר נמנים העבירות - 'ראשון לחשבון עוונות, ולכאורה איפכא מסתברא, אלא מכאן תראה חשיבותה וגדולתה של ה'הכנה' למצווה (גדולה מן המצווה).

יסוד זה הוכיח ה'אמרי אמת' (סוכות ליל ב' תרצא) ששמחה גדולה עשו בביהמ"ק קודם שאיבת ניסוך המים - משם שואבין רוח הקודש, ולא כתיב כן על גוף המצווה - ניסוך המים, אלא שההכנה למצווה יכולה להביא יותר אור ושמחה מהמצווה עצמה.

נהגו העולם להעניק 'לחתן' 'קופסה מכסף' להכניס בו ה'אתרוג', והנה שונה הידור מצווה זו משאר הידורי מצוה, כגון מנורת כסף לנרות חנוכה, וגביע לקידוש והבדלה שהם בגוף המצווה (בחפצא) משא"כ 'אתרוג פושקע' שהוא מחזיק לאתרוג קודם המצווה ולאחריה - ולא בשעת מעשה כלל. וביאור הדבר, כי 'אתרוג רומז ללב',

ומ"מ ידע כי אף לאחר מחרת יוהכ"פ יש לו לעמוד איתן במלחמה התמידית כנגד היצר, כמו שכתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע ('דרשות חת"ס ח"א נב: ד"ה א"נ י"ל) על לשון הגמרא 'גירא בעינך דשיטנא' (בגמילת הלולב), וז"ל. יש לדייק מאי טעמא לא אמר סתם גירא לשטן ואמר בעינך. י"ל דביום הכיפורים נצחנו המלחמה, ואפשר שנבוא לחשוב כי ברח השונא (היצר הרע) ואנו רודפים אחריו והוא אינו רודף אחרינו. וזה אינו, אדרבא, מיד אחר יום הכיפורים נתהפך אחר הרודף, ומשזכינו להיות טובים וגדולים ביום הכיפורים נעשה לעומת זה 'כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו' (סוכה נב.), וצריך להתחזק במלחמה הגדולה הזאת המעותדת, ועל כן כשנטל לולב אמר גירא בעינך דייקא, שלא נחשוב שהוא יורה חץ בעורף השטן הבורח ממנו ע"ד 'ידך בעורף אויבך' (בראשית

מט ח), אלא גירא בעינך שהוא עומד בפניו לנגדינו לרדפינו. והיינו [דאיתא תנחומא אמור כב] 'ראשון לחשבון עונות' - שלא תחשוב שהוא סיום וסילוק עונות ותתעצל במלחמה זו, לא כן הוא, אלא אדרבא ראשון לחשבון עונות, כי כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו וצריך עזר יותר, עכ"ל.

בימים הללו עומדים בני ישראל בקומה שלימה, אחר שזכו ביום הכיפורים לטהרה וזרקו עליהם מים טהורים מן השמים, כתב הגה"צ אב"ד קוז'גלוב הי"ד ('ארץ צבי', סוכות), דהנה איתא בגמרא (שבת קט:): 'אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, מפני שאינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא', אמור מעתה, בימים הללו נחשב כל איש מבני ישראל כ'תינוקות של בית רבן' - שהרי כולנו עומדים עתה בלא

ועיקר הלב בנוגע לקיום המצוות הוא ה'עסק' והשתוקקות שלפני המצווה, ולאחריה - שאינו יכול להיפרד מהמצווה. וזה עיקר החשיבות...

וראה ב'שפת אמת' (בחקתי תרמ"ד) וז"ל. וכאשר חכמים הגידו (יומא כט.) הרהורי עבירה קשין מעבירה יש לנו ללמוד (ומדה טובה מרובה) כי הרהורי מצוה נוחין (היפוך מהנאמר בעבירה הרהורי עבירה 'קשין') מהמצוה גופה. **שתיקון הנפש תלוי ברוב הרהור ותשוקה לעבודת הבורא, עכ"ל.**

ידוע מאמר העולם על הפסוק (הושע יד י) 'צדיקים ילכו בם, ופושעים יכשלו בם', כי הצדיק מכין עצמו לפני המצווה והולך לקראתה, משא"כ פושעים לא יחשבו רגע אחד בטרם יבואו לידי המצווה, רק יכשלו בם, כמי שנתקל בטעות באיזה מכשול המונח על הארץ.

באר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

שהארם יושב בצל הסוכה פורסת השכינה כנפיה עליו מלמעלה) ב.

וב'אוהב ישראל' (ליקוטים לסוכות) ביאר, ענין הסוכה הוא כדוגמא שאנו רואין את התרנגולת שמתחילה מצפצפת וקוראת לבניה ונותנת מזונות לפניהם, ואחר כך מכנסת אותם תחת כנפיה. כענין הזה נוחתת השכינה הקדושה עמנו, בראש השנה ויום הכיפורים היא כותבת לנו מזונות וחיים טובים, ואחר שקוצבת לנו מזונות אזי מכנסת אותנו תחת כנפיה". וזהו ענין

חמא. ולא עוד, אלא שבימים אלו אף גדלה מעלת ישראל יותר מתשב"ר, שהרי הם אינם מצווים ועושים ואילו ישראל עם קודש מצווים ועושים וגדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה' (קידושין לא.) י.

חל שם שמים על הסוכה - קדושת הסוכה ושם ה' השורה בה

איתא בזה"ק (ח"ג קג:) 'תא חזי, בשעתא דבר נש יתיב במדורא דא צילא דמהימנותא שכינתא פרסא גדפהא עליה מלעילא' (בוא וראה, בשעה

יא. ידוע על הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע, שבימים שבין יוהכ"פ לסוכות לא היה יכול לצמצם את מוחו ולהתעמק בתורת ה', מחמת רוב געגועיו להקב"ה אחר שזכה להיטהר ולהזדכך, ועל כן היה מחבר אז שירי ערגה וזמירות ותשבחות למלך א-ל חי וקיים, וקיבצם יחד וחברם בספר 'שירת משה'. ופשוט דהני מילי לצדיקי עליון דוגמתו, אבל אנשים פשוטים כערכנו צריכים להשתדל שלא לצמצם את הראש בדברים אחרים... רק בתורה ולתפילה.

יב. פעם שאל הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זי"ע אדם קל דעת אם הוא ישן בסוכה, השיבו הלה, שאין בידו לישון בסוכה מפני הצינה, נענה הרה"ק מסקווירא ואמר 'מעולם לא ראיתי תפלת שמו"ע בקרירות כתפילתך, ואעפ"כ ראיתי שאתה ישן טוב בתפילתך...' כללו של דבר, עיקר עבודת האדם - לקיים כל דבר באש ותבערת קודש.

יג. ב'שם משמואל' (שחזמה"ס תרע"ג) מבאר מדוע אין אנו נוהגים לומר 'שלום עליכם' בליל ש"ק בחוה"מ סוכות, ומוסיף עוד ע"פ מה שהגיד אביו הרה"ק ה'אבני נור' זי"ע בשם רבותיו שאם יבוא מלאך למקום שבני ישראל מתקבצים ומתאספים יתבטל המלאך מחמת פחד ה', שהרי אמרו (סנהדרין לט.) 'כל בי עשרה שכינתא שריא', ולכן אינו יכול להישאר שם 'על אחת כמה וכמה שיש לומר, שאין ביכולת המלאך לבוא אל הסוכה מפני פחד ה' ומהדר גאוונו, כי חל שם שמים על הסוכה,

באר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

מעין רביעי נהר נח), וכן הוא ב'שפת אמת' (תרמ"ב ד"ה כתיב) דבא לומר שהשכינה שרויה בכל סוכה לכן אין לעשות את הסוכה פחותה מעשרה כי אז לא תשכון בה השכינה.

וכך כתבו בספרים (עיי' 'שם משמאל' סוכות תרע"ט, ועוד) להסמיק על מצות סוכה את הפסוק בשיר השירים (א ד) 'הביאני המלך חדריו', שהאדם נכנס לחדרו הפנימי של הקב"ה בכבודו ובעצמו.

סוכות שהאמא הקדושה מסכבת אותנו בכנפיה, עב"ל.

והנה אמרו בנמ' (ד:) שסוכה שאין בה עשרה טפחים פסולה - ונלמד ממה שאמרו שמעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה. ולכאורה צריך ביאור מה שייכות זה לזה... (ובפשטות הכוונה שלמידים שרק בגובה עשרה טפחים נחשב כרשות בפני עצמו). וביאר בספר 'חסד לאברהם' (להנה"ק רבי אברהם אזולאי זצ"ל,

והאושפיזין גבוהין הרבה מן המלאכים כידוע, א"כ אין מקום לאמצעים, כי בסוכה גדולה מעלת כל יחיד ויחיד מישראל שאין המלאך יכול להגיע אליו, כי הוא יתבטל מגודל הקדושה השורה שם, 'ובזה תוכחת מגולה לכל איש היושב בסוכה לידע מה שלפניו.

פעם דיבר הרה"ק מסאטמאר זי"ע, בענין ה'סדר' באמירת 'שלום עליכם' בשבת חול המועד סוכות [לאילו הנוהגים לאומרו], אם מקדימים 'אזמין לסעודתא' - להזמין את האושפיזין, או מקדימים 'שלום עליכם' למלאכי השרת תחילה, והעיר אחד הנוכחים, שמצד הסברא נראה שצריך להקדים שלום עליכם שהרי 'שלום עליכם' תדיר יותר שאומרים אותה בכל שבת ושבת 'תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם', נענה הרה"ק, לא כן, כי אינו דומה אמירת 'שלום עליכם' של שבת אחת לחברתה, שהרי ביאת המלאכים בליל שב"ק תלויה בהכנת האדם בששת ימי המעשה, שכפי גודל עבודתו כך באים אליו מלאכי עליון חשובים ונעלים יותר, ולכן לא שייך לומר דאמירת שלום עליכם בשבת תדירה טפי, כי הכל תלוי לפי הענין ובכל שבת ושבת היא מציאות חדשה. ולענין גוף השאלה הכריע, דעדיף לומר 'אזמין לסעודתא' תחילה, כי בזה מזמינים את האבות לישב עמנו בסוכה, ואילו בשבת מזמינים את המלאכים, וידוע שמעלת הצדיקים המהפכים את החומר לצורה גדולה יותר ממעלת המלאכים שאין להם חומר וגוף כלל, לכן מצד הדין צריך להקדימם לפני המלאכים. יד. רמז לה הרה"ק העטרת צבי זי"ע (דרכי חיים ושלום דף רסד) שלזה רמז הפיוט 'חביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה', שביוהכ"פ מזכירים ומבקשים שמירה בזכות הסוכה. טו. עוד דרשו חז"ל (שה"ר ב יט) את הפסוק (שה"ש ב ו) 'שמאלו תחת לראשי - זו סוכה, וימינו תחבקני - זה ענן שכינה לעתיד לבא', וביאר האר"י ז"ל ב'פרי עץ חיים'

זוכה לשבת בצל של הסוכה העליונה, 'זהגם שאין ערך ודמיון כלל עם כל זה מוכרח לומר כן'.

כל האזרח בישראל ישבו בסוכות - כל יחיד ויחיד יש לו שייכות עם אור הסוכה אין איש מישראל הנמנע ממדרגה זו, אפילו מי שחושב עצמו מפשרי ופחותי העם, וכך הוכיח הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זי"ע, ממה שדרשו חז"ל (סוכה יב.) מאי דכתיב (דברים טו יג) 'באספך מגרנד ומיקבך - בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר', ללמדנו שגם הפחות שבפחותים שהוא כ'פסולת' גם כן זוכה לעלייה בחג הסוכות, ולהיות כהסבך שהוא חלק משמותיו של הקב"ה.

יש שרמזו כן בהלכות נטילת לולב (סוכה לו:) 'מוליד ומביא, מעלה ומוריד', היינו אף אם התרחק להיות בבחינת 'מוליד', יש בידו לבוא לידי 'מביא' ולחזור לשורשו בקדושה.

איתא בגמרא (סוכה ב.) 'אדם יושב בצל סוכה'. וכן בזה"ק (ח"ג קג:) נקראת הסוכה צילא דמהימנותא. וצ"ב כי הלשון 'צל' קאי על מי שאינו יושב תחת דבר המיצל רק במרוחק ממנו מעט, כהיושב סמוך לאילן והצל של האילן מתפשט עליו, והיושב בסוכה הרי הוא יושב תחת הסוכה, ולא בצילה.

ומבאר הרה"ק מראפשיץ זי"ע (זרע קודש' ליל א' דסוכות) ע"פ דברי חז"ל במדרש (עי' של"ה הקדוש, תולדות אדם שער הגדול אות ה) לפרש הכתוב (תהלים קכא ה) 'ה' צלך' שכמו שכל תנועה שהאדם עושה נראים תנועותיו בצל, כיו"ב מעורר האדם בהנהגתו בעולם הזה שיתנהגו כן למעלה - שיתנהגו עמו כמידתו. וזהו ענין הסוכה, שאנו עושין בדוגמת סוכה עליונה, ולכן נקראת 'צל סוכה' שסוכה דידן היא כדמיון ודוגמת סוכה עליונה' היינו שהאדם מכין סוכה מעצים ואבנים בעולם הזה ועל ידי זה

(שער חג הסוכות פ"ד) על פי מאמרם (סוכה ז:) ששיעור הכשר סוכה הוא שתי דפנות כהלכתן ושלישית אפילו טפח, והוא כעין צורת חיבוק שמחבק איש את רעהו, דהא כמו כן בזרועו של אדם יש שלשה פרקים, א' היא הפרק הסמוך לכתף, ופרק הזרוע עצמו, ופרק של אצבעות, וכביכול הקב"ה מחבק את ישראל בסוכה ביד ימינו על ידי שלש דפנות כשהשלישית הכשירה בטפח.

טז. החכם עיניו בראשו לנצל כל רגע ורגע מימים הללו עד תום. וכמו שביארו על הכתוב (תהלים לב ט) 'אל תהיו כסוס כפרד אין הבין', כי הסוס עובר על פירות וירקות משובחים ביותר ואינו נפנה אליהם לאכלם, אלא כל מאכלו קש ותבן. כך אתם בני ישראל - 'אל תהיו כאותו הסוס' שאינו מנצל ההזדמנות לאכול את הטוב

באר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

איתא מהרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ג ד"ה ימי) כי עיקר השראת השכינה בסוכה הוא ע"י שנטהרו בני ישראל ביום הכיפורים, והרי אף ה'עברניים' נטהרו ונתכפרו ביום הכיפורים. וז"ל ה'שפת אמת' (בשנינו). ימי הסוכות נקראו זמן שמחתנו - כי (בסוכות) השי"ת זיכה אותנו לישוב בצלו. והיא מעין בחי' הגן עדן... ושם היא השמחה כמ"ש 'כשמחך יצירך בגן עדן'. והגם שכ' ויגרש את האדם - אעפ"כ יש זמנים שמתנוצצין קצת הארה מבחי' הגן עדן. והשי"ת מכניס אותנו לדירה זו שחל עלי' שם שמים כדאיתא

בגמ' והשמחה במעונו. לכן דירה זו (הסוכה) מביאה השמחה. ובוודאי ע"י טהרתן של ישראל ביוכ"פ יש שמחה לפניו במרום. לכן יש לנו לשמוח בשמחת הבורא ית'. וז"ש לפני ה' טהרו. ומלבד שזכינו לטהרה יש לנו להתענג בשמחת השי"ת בנו.

אזמין לסעודתי - ענין צדקה וחסד בימים אלו
הזמן גרמא להרבות בצדקה וחסד, אם בצדקת ממון, אם בצדקת הוויתור - תן לו משלך". וכך הובא ב'שערי תשובה' (או"ח תרכה) בשם הספר 'אור

ביותר, אלא נשאר שקוע בהבליו, אלא זרזו עצמכם לנצל ימים אלו להתקרב אל ה', ליהנות מזיו השכינה, ולא להמשיך עם עסקי קש ותבן כדאשתקד.
הגה"ק רבי חיים מבריסק זי"ע הקשה פעם, הנה איתא בגמרא (פסחים קיג:): שלסוס יש כוח רב עד שיכול להרוג את רוכבו, ואם כן מדוע מתפחד הסוס מבעליו להגביר מרוצתו כשמכה אותו, הוא מוטיב לה והוא מפרק לה, ווייל ער איז א פערד (כי אינו אלא 'סוס'). כמו כן אל נא נהיה כאותו הסוס אשר אינו מכיר בכוחותיו הגדולים, אלא נכיר ונדע בכוח הגדול שניתן לנו משמים לפעול לעצמינו ולכל עם בני ישראל שנה טובה ומתוקה בכל הענינים. בדרך זו ביארו את הכתוב 'אדם ביקר ולא יבין נמשל כבהמות נדמו', שאם אדם מצוי 'בזמן יקר' ונעלה ואינו מבין מה הוא יכול לפעול בהם הרי אינו כי אם ה'נמשל' של הבהמה, שאין לו כל דעת לנצל את גודל הימים.

יז. סיפור נורא שמעתי מפי בעלי המעשה, שאפשר ללמוד ממנו מעלת הווטרנות המצלת ממיתה משונה, ומעשה שהיה כך היה באחד מיקירי קרתא דשופריא מיושבי ירושלים של מעלה, איש מכובד ובעל משפחה ברוכת ילדים, שכאשר גדלו הילדים לא היה להם מספיק מקום לשבת בסוכה הקטנה שבנה מדי שנה על מרפסת ביתם, לכן החליטו הילדים לבנות סוכה רחבת ידיים למטה בחצר, ומן המחשבה למעשה - קנו דפנות לסוכה במידות מדויקות כדי צרכם, ובמשך שעות טרחו ועמלו

בעבודת הקודש לבנות את הסוכה על הצד היותר טוב, וכאשר הכל על מקומו עמד בשלום, דפק אחד השכנים על דלת ביתם, והודיע להם, שחלק מן הסוכה נבנה בשטח שבו הוא מחנה את רכבו, ולכן הוא דורש שיסלקו את הסוכה ויבנוה במקום אחר, שמעו הלה את בקשתו וניסה להסביר לו את גודל היגיעה שכבר טרחו בבניינה, ועל כן יותר נא ויניח להעמיד שם את הסוכה למשך שמונת ימי החג, אך הלה אטם את אזניו משמוע, והודיע נחרצות שאדם אוסר את שלו והוא אינו מרשה להם לבנות את הסוכה בשום פנים ואופן.

כאשר קיבלו הבנים את הבשורה הלא טובה, התחילו לכעוס על השכן שיש בו מדת סדום, וכי מה איכפת לו להשים את רכבו במשך שמונת ימי החג במקום אחר, וגם טרחו להוכיח שאותו מקום אינו שייך לו מדינא ע"פ כללי דחושן משפט, ולכל השכנים חלק במקום זה, וכיוצא באמתלאות אלו ניסו לשכנע את אביהם שלא ישגיח בדברי השכן הרע, אולם האב שצדיק היה הגיד לבניו בשפה ברורה, שבשום אופן לא ישב בסוכה הגורמת צער ועגמת נפש ליהודי, ואם ברצונם שיאכל שם את סעודות החג עליהם לסתור את הבנין עראי ולהעבירו למקום אחר. בלית ברירה טרחו הילדים פעם שניה, ובנו שוב את הסוכה לשביעת רצונו של השכן.

במוצאי יו"ט ראשון של סוכות באמצע הלילה, נשמעו לפתע חבטות עזות מחוץ לסוכתם ששכנה למטה בחצר, מתוך בהלה קמו כולם משנתם והנה המה רואים שלש אבני ירושלים גדולות שנפלו מקומה גבוהה של הבנין אל המקום שהחנה שם השכן את רכבו אשר נופץ לרסיסי רסיסים מן האבנים, ואלמלא היו מעבירים את הסוכה למקום האחר והיו ישנים באותו מקום, היתה סכנה גדולה נשקפת לחייהם, וספק גדול אם היו יוצאים משם חיים וקיימים, הרי שעל ידי שהעביר על מידותיו לפנים משורת הדין ניצלו בניו ממיתה לחיים.

פעם איקלע הגאון רבי ישראל סאלנטער זצ"ל לאכסניא אחת, וכיבדו בעל-הבית לסעוד אצלו, הגר"י הודה לו על נדיבות לבו והלך ליטול ידיו לסעודה, והנה בדרך כלל הקפיד ליטול ידיו במים הרבה, כמו שאמר רב חסדא (שבת סב:) 'אנא משאי מלא חפני מיא, ויהבו לי מלא חפני טיבותא' [פירוש, הייתי נוטל את ידי עם מים רבים, בשכר זה זכיתי למלא חפניים של השפעות טובות], הכא צמצם מאד במי הנטילה, ותמהו תלמידיו על כך בפניו, ושאלו אותו מאי האי, נענה הגר"י ואמר 'וכי המים באים הנה מאליהם, לא ולא, אלא המשרתת שואבת ומביאה את המים מן הבאר והנהר, וכי אהיה 'מהדר' בנטילה על חשבונה'... (עובדא כיו"ב מסופר על הגה"ק

צדיקים' להר"מ פאפר"ש זצ"ל, 'יש חיים ויטאל זצ"ל היה מחלק הקופה להרבות בצדקה ערב סוכות, ומוה"ר לעניים" ערב סוכות, וכתב ב'יסוד

יח. גדולה מעלת גבאי צדקה הדואגים שלא יחסר לעניים כדי צרכם, וכבר היה הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זי"ע רגיל לומר 'אי איישר חילא [פירוש, אם היה בי כח ואומץ], הייתי מפרסם ברבים שהגבאים המסתובבים עם הקופות של רבי מאיר בעל הנס כדי להתרים את נדיבי עם, בידם לפעול ישועות בקרב הארץ...' ולאוו דווקא 'גבאי צדקה' אלא כל המתבזה לעזרת רעהו.

פוק חזי עד היכן הדברים מגיעים, פעם בעת הכושר גילה הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע על שני אנשים שיש להם גילוי אליהו, והסביר טעמא דמילתא, כי הם נוהגים לנקות את בית הכסא של רבים מידי יום ביומו, וגדול המוסר נפשו למען טובתם של אחרים שזוכה לגילוי אליהו.

בעבודת ביתו של הרה"ק רבי נפתלי חיים מדזיקוב זי"ע [בן הרה"ק בעל האמרי נועם זי"ע] עבדה אשה אחת מן העבריות, והיא שימשה אותו ואת בני משפחתה באמונה ובמסירות, בת אחת ויחידה היתה לאותה אשה אשר ביום מן הימים השתבשה ונטרפה עליה דעתה רח"ל, ואף שפקדה אצל גדולי הרופאים לא מצאו לה מזור למחלתה, ויהי כשמוע הרה"ק מדזיקוב את צרתה, אמר לה, שברצונו להכיר לה טובה על כל השנים ששימשה אותם במסירות, ולכן תבוא אליו הבת יחד עם הוריה ובע"ה יפעל עבורה רפואה וישועה, שמחה האשה על הבשורה הטובה אך כאשר הודיע לבעלה על כך סירב בכל תוקף לבוא אל הצדיק, כי הוא היה מתנגד גדול ברוחו ובנפשו, ולא הסכים לפקוד ביתם של גדולי החסידות ולהתברך מפיהם, אולם היא לא עזבה אותו והכריחה אותו לבוא אליו כדי שתתרפא הבת, בלית ברירה נאלץ לבוא לפני הרה"ק מדזיקוב אשר נטל דף ועט ורשם לה קמיע וקפלו, ואז מסרו לבת החולה, והזהיר אותם באזהרה חמורה שלא יגלו הדבר לאיש, ובע"ה תתרפא. לא עבר זמן הרבה, ובעודם יצאם מן הבית התחיל מצבה להשתפר, ומיד נגשה אל אימה וביקשה להתפייס עמה על שגרמה לה עגמת נפש, וכך המשיכה להבריא עד שנתרפאה כליל, ולא היה ניכר עליה כלל שהיתה חולי נפש מעולם, ואכן הוריה החזיקו את דבר רפואתה לסוד כמוס, ולא גילו לשום בריה שבעולם איך הצליחו להמשיך רפואה לבתם, וכן לא הסתכלו מעולם בתוכן הקמיע כפקודת הרה"ק מדזיקוב.

עברו שנים ופעם השתתף הבעל בסעודת נישואין, וכטוב לבו ביין יצא סוד וגילה לנוכחים על דבר המופת שפעל הרה"ק מדזיקוב לבתו, ולא עברו ימים מועטים עד

ושורש העבודה' (פ"ב) 'הנה זה היום של עניים מהוגנים בני תורה על שולחנו',
ערב סוכות, הרי הוא בכי יתן איש אשר והם חלק הו' אושפיזין קדישין'.
ידבנו לעשות צדקה כי רבה היא מאד עוד כתב (פ"א) אחיי ורעי קדושי ה'
ביום בזה, וגם הוא זמן אסיפה לאסוף ידידי עליון ואהובי נפשי, הביטו
הביתה על כל ימי החג להזמין ולארך

שהבת נפלה שוב בחולי נפש, וההורים לא ידעו את נפשם מרוב צער, אך את
הנעשה אין להשיב. אחר הדברים האלה פתחו את הקמיע ומצאו כתוב שם 'אחותי
רעיתי יונתי תמתי [זו השכינה], אבקשך ברחמים לשלוח רפואה שלימה לפלונית
בת פלונית', וחתם בשמותיהם של החסיד רבי ניסן בק ושל רבי יצחק שפירא ז"ל.
עובדא זו סיפר ש"ב הרה"ק אברהם שמחה מבארנוב זי"ע [מצאצאי הרה"ק רבי
נפתלי מראפשיץ זי"ע], והוסיף שבהזדמנות פגש את הרה"ק מדזיקוב ושאלו מדוע
חתם בשמותיהם של אלו, נענה רבי נפתלי חיים ואמר 'שני אנשים אלו שימשו
בחייהם כגבאי צדקה, ודעותיהם בשמים חשובה יותר ממלאך ה'...' ע"כ הזכיר
שמותיהם שעל ידם זכתה החולה לרפואה שלימה.

יט. בעלי הרמז רמזו מדברי חז"ל (ע"ז ג.) שלעתיד לבוא יאמר הקב"ה לאומות העולם
'מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה, מיד כל אחד ואחד נוטל והולך
ועושה סוכה בראש גגו, והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד
מבעט בסוכתו ויוצא', ומדוע עושים סוכתם בראש גגם דוקא, אלא היינו טעמא,
כדי שלא יוכלו העניים להגיע לשם, אבל בני ישראל מדה אחרת יש להם, ועושים
סוכות בחצרותיהם (שבדרך כלל הוא מקום גלוי ופתוח לכל) כדי שכל דכפין ייתי ויכול
כדי שבעו.

כ. וכמו שמפורסם על הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע שפיזר ונתן לאביונים סכומים
עצומים בערב סוכות, ואף שבכל השנה היה מרבה לתת מתנות גדולות לצדקה,
ביותר היה מפזר כסף רב בימים אלו לאין שיעור, וכבר אמר בקדושתו, שאין לך
'נוי סוכה' יותר מן הצדקה שמחלקים בערב סוכות.

בימים שבין יוהכ"פ לסוכות ישב הגה"צ גאב"ד טעפליק זצ"ל במעונו אשר
בירושלים עיה"ק, והשיב לשואליו דבר בכשרות ארבעת המינים, באחד הימים נודע
לו על כמה משפחות עניות שאין להן מעות עבור צרכי החג, לכן ביקש מכל מי
שבא למעונו שיתן מנדבת לבו עבור העניים, בין הבאים היה איש אחד שהתנצל
לפניו, שגם מצבו דחוק מאד, ועדיין לא השיג כסף כדי לקנות ארבעה מינים, ואיך
יוכל לתת לאחרים כאשר אין לו כדי סיפוקו, והלא חייך קודמין, נענה הגה"צ

האדם תחלה בפיו לצדיקים הנוכחים [היינו האושפזין], ואחר כך יתן חלקם להעניים היושבים סביב שלחנו, ואם אין לו סביב שולחנו, אזי ישלח לעניים לביתם, כי זה חלקם הראוי להם.

ועל ידי מידת החסד זוכה האדם להקרא 'עבד ה', וכפי שכתב הרה"ק האוהב ישראל זי"ע (סו"פ בהר) שאין שייך לקרוא 'עבד' כי אם למי 'שעובד ועושה ופועל עובדות ועשויות ופעולות אשר היה מוטל על רבו לעשותם, והוא מורח ועושה הכל עבור רבו, ואז נמצא שהוא פוטר את רבו מהטירחא שהיה מוטל עליו, ואכן, כדי שיחשב עבד ה' עליו לעשות דברים במקום הקב"ה כביכול, דהיינו להיות

אל שיעור חשיבתם של מקיימי מצוה זו, אלו הן הנוחלין ומנחילים הגאולה והחירות לו ולבניו אחריו לדורות עולם, וכבוד ה' חופף עליו כל היום, והוא יושב בצל סוכה וקדושי משכני עליון - האבות הקודשים באים להתלונן עמו בצל סוכה, והם שמחים עמו בשנותן אז מלחמו לדלים אביונים הגונים בעלי תורה, ועניים מרודים יביא ויאסף אותם הביתה^י והם יקחו חלקם של הני אושפזין עלאין קדישין, ומברכתם יבורך גבר ה' שבעה ברכות, ואיך לא יתלהב ויחם לבבו אל הזהירות והשמירה מעולה בזה מאד מאד.

ובן כתב השל"ה הקדוש (מס' סוכה נר מצוה ח) 'כללו של דבר, שיזמין

מטעפליק ואמר 'אף אם לא יהיה לך ארבעה מינים בחג לא יקרה מאומה, כי תוכל ליטול משל אחרים ומשכנך הקרוב אליך במתנה על מנת להחזיר, אולם אם לאותה משפחה ענייה לא יהיו דגים ובשר לחג, ובדחקם יוזילו דמעה אחת מחמת מצבם הדל, אזי עלולה דמעה זו לעורר קטרוגים נוראים בשמי מרומים ח"ו, ויצטרכו להרבה רחמים וחסדים כדי להמתיק את הקטרוג...!'

כא. וביותר ביום ראשון שהוא אושפיזא דאברהם אבינו ע"ה - מכניס האורחים. מסופר על הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע שהקפיד מאד שיהיה לו אורח ביו"ט ראשון של חג יומא דאושפיזא של אברהם אבינו, שנה אחת לא מצא אורח שיסב על שלחנו ועל כן ציוה לבנו הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע שיחפש ברחובות ובשווקים אחר יהודי עני שאין לו מה לאכול, ואכן יצא הבן במצות אביו ולאחר חיפושים מצא שיכור אחד מתגולל באשפתות והבין שאין לו היכן לסעוד סעודת החג, מיד נטל אותו אל בית אביו וכיבדו בברבורים ושלי ודגים, כשהוא אומר שאצל אברהם אבינו לא היו האורחים טובים יותר מאורח זה, רק בטוב לבו הכניס כל עובר אורח בכל מצב שהוא, ולכל הפחות ביום הזה צריך ללכת בדרכיו ולהיות דבוק במידותיו.

דבוק במידותיו ולעשות כמעשיו, לדמות לבוראו 'מה הוא רחום וחנון אף כדכתיב (ויקרא יט, ט) 'וללכת בדרכיו', אתה רחום וחנון'י, ובשם שהקב"ה זן ודרשו חז"ל (סוטה יד.) שצריך האדם את כל העולמות והברואים כך צריך

כב. בזקנותו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע כשנשא את זיווגו השני בנה את סוכתו בעמל רב ככל דקדוקיה והלכותיה, אולם כאשר ראתה הרבנית את הסוכה אמרה לו לפי תומה, שלדעתה עדיף טפי לבנות הסוכה בקצה השני של החצר, ויהי כשמוע את דבריה הלך תיכף ופירק את הסוכה ובנאה במקום אשר קבעה היא, אך כאשר ראתה את הסוכה במשכנה החדש, חזרה בה והודתה שהצדק עמו, וראוי יותר לבנותה במקום שהיתה בתחילה, ותיכף הלך ה'חפץ חיים' בניחותא ופירק את הסוכה ובנאה בפעם השלישית כאילו לא אירע דבר ובלי אומר ודברים.

הגה"צ מטעפליק ביקש פעם ביום ראשון של סוכות מאחד המתפללים עמו שיתן לו את הארבעה מינים במתנה על מנת להחזיר כדי שיוכל לצאת בהם ידי חובתו. לאחר בירור הדבר נתברר, שבערב סוכות היה לו אתרוג מהודר ביותר, אך אז הגיע לאזנו קול יללה הבוקע ועולה מביתה של שכנתו הקרובה אליו, משדפק על דלת ביתם לשמוע מה קרה, נודע לו, שהילד הקטן הפיל בטעות את האתרוג של אביו חורגו, והאם ובנה חוששים מאד מתגובת האב שבודאי יתרגז עליו ויענישו עונש חמור, ויהי כשמוע הגה"צ מטעפליק את צרתה חזר לביתו ונטל את האתרוג שלו והושיטו להם, כשהוא מורה להם להודיע לאביהם, שהרב ביקר בביתם וראה את האתרוג שלו, וקבע שאינו ראוי לברכה, על כן מסר לו אתרוג אחר כדי שיוכל לצאת ידי חובתו למהדרין. ועל כגון זה נאמר 'אתרוג כנגד הלב', כי ביותר חפץ הקב"ה בלב טהור, ומידות טובות כאלו עולות עשרת מונים מנטילת לולב ואתרוג נקי ומהודר ללא כתמים.

הרה"ק רבי מרדכי מנעשכ"ז זי"ע היה חוסך במשך כל השנה פרוטה לפרוטה כדי שיוכל לקנות אתרוג מהודר, פעם אחת בדרכו לקנות את ה'אתרוג', פגש ביהודי פשוט הבוכה מאין הפוגות, לשאלתו על סיבת בכייתו, התאונן הלה שלפרנסתו הוא מתפרנס בדוחק כספל המעביר חפצים וחבילות ממקום למקום, ועתה מת עליו סוסו בפתע פתאום ונשבר מטה לחמו, בירר הרה"ק כמה מעות יעלה לו סוס חדש, נקב הכפרי בסכום גדול שתאם כמעט את מלא הסכום שהיה לו בכיסו כדי לרכוש את האתרוג, מיד ללא אומר ודברים הוציא את כל צרור כספו מכיסו והושיטו לידי האיש, ובפרוטות שנשארו לו קנה אתרוג כשר בדיעבד, ובשמחה רבה הלך לביתו כשהוא מספר בהתרגשות לבני משפחתו כולם יברכו ביום טוב על אתרוג מהודר, ואילו אנחנו נברך על סוס מהודר....

באר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

האדם לעשות כל אשר ביכולתו לזון ולפרנס את העניים והאביונים, ועי"ז נמצא שהוא עושה מה שכביכול היה הקב"ה צריך לעשות, ולזה נקראים הצדיקים עבדי ה', שהמה עושים מה שהיה צריך השי"ת לעשות, כדרך הטוב להיטיב לכל הברואים, 'אשרי העם שככה לו'.

כאותו מעשה היה גם אצל השרף רבי אורי מסטרליסק זי"ע, ובחג הסוכות שחרית התפלל ה'שרף' אצל הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע, והרגיש הרבי ר' אלימלך שריח גן עדן נודף מהאתרוג שלו, וניגש אליו ושאלו איך זכה לכך, בלית ברירה סיפר את כל אותו המאורע, והסכים עמו הרבי ר' אלימלך, שמחמת מצוה גדולה זו זכה שגם אתרוג שאינו כשר כי אם בדיעבד יריח בריח של גן עדן.

כג. מענין לענין, ידועה העובדא דהוה אצל הרה"ק מזלאטשוב זי"ע (בנוסח שהובא ב'תורת המגיד מזלאטשוב') בימים אשר דחקות ועניות היו מנת חלקו ולא היה לו לחם לפי הטף, והנה ברשותו היו תפילין יקרות שירש מאביו הרה"ק רבי יצחק מדרוהוביטש זי"ע, והרבנית הפצירה בו רבות שימכרם כדי להאכיל את עולליה הרעבים אבל הוא לא הסכים לכך בשום אופן. שנה אחת בהתקרב חג הסוכות לא היו אתרוגים מהודרים בכל גלילות זלאטשוב, ושמע הרה"ק מזלאטשוב שיש סוחר אחד שהצליח להשיג אתרוג אחד מהודר והוא מוכן למוכרו בעבור חמישים רייניש שהיה סכום רב ועצום, למותר לציין גודל השתוקקותו של הרה"ק מזלאטשוב לקנות את האתרוג כדי לקיים בו מצוות ה' אך לא היה בידו לפורטה אפילו שוה פרוטה, לכן הלך ונטל את התפילין היקרים שהיו לו בירושה ומכרם לאחד מעשירי העיר תמורת חמישים רייניש, ומיד העביר את צרור הכסף לסוחר האתרוגים וקנה את האתרוג כדת וכדין, וכך חזר לביתו שמח טוב לב על שזיכה אותו הקב"ה עם אתרוג לחג הקדוש הממשמש בא.

ויהי בכניסתו לביתו הבחינה הרבנית באתרוג, וביודעה שיש מחסור גדול באתרוגים תמחה בפניו מהיכן השיג סכום כסף גדול כל כך כדי לקנות האתרוג, אולם הרה"ק מזלאטשוב לא הסכים לגלות לה, ורק לאחר שהרבנית להפציר בו מאד הוכרח לגלות לה שמכר את התפילין היקרות בעד האתרוג המהודר, ויהי כשומעה כי כן נתמלאה רוגז, ובשעת כעסה צעקה עליו איך עשה כדבר הזה, דהא זמן זמנים טובא הרי היא מפצירה בו למוכרן ומעולם לא הסכים לכך אף כאשר היה הדבר נוגע לחיי נפש לקנות לחם צר ומים לחץ עבור הילדים הרעבים, ואילו כדי לקנות האתרוג מכר את התפילין בקלות, ולא נתקררה דעתה עד שמרוב כעסה נשכה את הפיטם ונפסל האתרוג, ויהי כראות הרה"ק מזלאטשוב כן לא העיר לה

ביו"ב כתב ב'עירות דבש' (חלק א דרוש
(1) 'כי סוכה עשויה לענן ה' יומם

על הסוכה, ואף שאין נראה, מ"מ ברור
ואמת, מי שיושבים בסוכה לשמה
ועוסקים בתורה ושמחים בחג במצוה
ושמחת מועדות, שענן ה' חופף למעלה
מעלה, עין ראתה ותאשרונו' י"ד.

ויהיו כל מעשיו בסוכה מתוך כבוד
ראש ולשם שמים, וכה כתוב

ושמחתם לפני ה' - ישיבה בסוכה בכבוד
ראש הראוי

כתב ב'יסוד יוסף' (פרק עז) 'היושב
בסוכה ולומד או מתפלל, הרי
הוא יושב ממש בתוך עולמות עליונים,
שכל עולם נקרא יום, כידוע', וזהו
דכתיב (ויקרא כג מב) 'בסוכות תשבו
שבועת ימים' פירוש שהאדם נכנס
בשבועה עולמות עליונים בימי החג.

ולא כלום ואף לא הראה לה שום סימן של כעס וקפידה, רק נשא עיניו כלפי שמיא
ואמר 'רבש"ע, תפילין אין לי, אתרוג אין לי, וכי גם אכעס', ובזאת פנה לעסקיו ולא
הגיב מאומה. בלילה נתגלה אליו אביו בחלום, וגילה לו, שגדול מעשה האחרון יותר
מן הראשון, וההתאפקות מן הכעס היתה חשובה בשמים יותר ממה שפזר מעותיו
לקניית האתרוג, ועי"ז ביטל כמה גזירות רעות.

כד. וכבר הזכרנו את חובת ההתבוננות לאן אתה נכנס, משל למה הדבר דומה, לאחד
שהיה עובר מדי יום ביומו בין גבולות המדינות עם רכב מפואר מלא חול, והיו
שומרי הגבול תמהים ושואלים מאי האי, השיב האיש ואמר, שהוא בונה כעת ארמון
מפואר ורחב ידיים בעירו, וכיון שהחול באותה מדינה זול יותר על כן הוא נוטל חול
מאותו מקום לצרכי הבנייה, אולם השומרים לא קבלו את תשובתו התמוהה, שהרי
החול כמעט ואינו עולה מאומה, וחשדו בו שבודאי הוא מסתיר בהם אבנים טובות
ומרגליות וברצונו להשתמט מלשלם עליהם מכס כדין, לפיכך ציווי עליו לרוקן את
כל החול אשר ברכבו וניפו את הכל בנפה וכברה, אך לתדהמתם לא מצאו שם
מאומה, בלית ברירה נתנו לו לעבור בין הגבולות, וכך נמשך המחזה הזה במשך
תקופה ארוכה, מדי יום ביומו היו השומרים מנפים ומסננים את החול אך חוזרים
בידים ריקניות, שלא מצאו שם מאומה, לאחר זמן מה הודיע העשיר לשומרים,
שסיים לבנות את הארמון ומעתה אינו צריך לעבור עוד בין הגבולות. היה שם חכם
אחד בין השומרים, שבהיחבא ביקש ממנו שיגלה לו את סודו, וכי שוטה הוא לטרוח
להעביר חול מהתם להכא להרוויח כמה פרוטות, אמר לו העשיר, לא אגלה לך עד
שתבטיח אותי שלא איענש ולא תגבה ממנו מכס על כך, ואכן, לאחר שהובטח לו
על הדבר הזה לגלג עליו העשיר 'וכי לחול הייתי צריך, הרי לא חסר לי חול בחצר
ביתי, אלא בכל יום הכנסתי רכב חדש ויקר למכרו בהון רב, וכדי להסיח דעתכם

ס"ב) מביא 'גם הזהיר בשל"ה מאד שלא לכעוס בסוכה'.

האזרח - האומר מכאן ולהבא 'אזרח' ויאירו מעשי שיין לסוכה ולקדושה

כתב הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע (ייטב פנים סוכות י) לבאר הפסוק (ויקרא כג מב-מג) 'בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים', כי הנה תיבת 'תשבו' היא אותיות 'בושת', והיינו כי בעמוד האדם בפתח הסוכה ויתבונן בגודל קדושת הסוכה (בכנינת מקיף) הרי הוא מתמלא בושח וכלימה על כל מה שעבר, העצה היעוצה, שיקבל עליו להטיב מעשיו מהיום והלאה, ובוז יכנס לסוכה על שם

ב'ראשית חכמה' (שער הקדושה פ"ד) 'וכן היה מנהג מורי ע"ה [הרמ"ק], שלא לדבר בתוך הסוכה בימי חג הסוכות אלא בדברי תורה, כי מצות סוכה קדושתה גדולה, והעד שעצי סוכה חל עליהם קדושה ואסורים כל שבעה'. ובגמ' (סוכה ט.) כשם שחל שם שמים על החגיגה, כך חל שם שמים על הסוכה, והיינו שחל קדושת שם שמים על הסוכה כשם שחל שם שמים על הקרבנות י"י.

ויזכור מה שהביא ב'משנה ברורה' (תרל"ט ס"ב) 'ולפי שקדושת הסוכה גדולה מאוד ראוי למעט בה בדברי חול, ולדבר בה כי אם קדושה ותורה, וכ"ש שיהיה זהיר מלדבר שם לשה"ר ורכילות ושאר דיבורים האסורים', וב'ביכורי יעקב' (סימן תרל"ט

מן העיקר מלאתי את הרכב בחול, וכך חשבתם בכל עת עברי 'מה יש להילך זה בתוככי החול', ושכחתם לגמרי לחשוב על הרכב עצמו, אף לנו ייאמר - היצר מסיח דעתנו על דא ועל הא כדי שנשכח מה'נקודה הפנימית'.

כה. וביותר, ב'תורת כהנים' (אמור יב) יש 'הווה אמינא' שצריך לבנות את הסוכה בהר הבית, דדרש התם 'חג הסוכות שבעת ימים לה' - יכול תהיה חגיגה וסוכה לגבוה', ופירש הראב"ד (שם בשולי הגליון) **פירוש**, שיעשה סוכה בהר הבית ויקדש אותה **לשמים** (דומיא דחגיגה שמקריבה בבית המקדש), אלא שלמדו מהפסוק 'חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים' - חגיגה לגבוה וסוכה להדיוט. נמצא שכה שגבה קדושת הסוכה שהיה 'הוא אמינא' להצריך לבנות את הסוכה דייקא במקום המקדש, והיינו, שקדושת הסוכה היא כקדושת בית המקדש.

ה'ביכורי יעקב' (ריש סימן תרכה) כתב, 'ויזהרו מאוד לקיים מצות סוכה, שמספר שְׁמָה צ"א, כמנין שני שמות הקדושים', כי סוכה עולה בגימטריא צ"א, כגימטריא של שני השמות של הקב"ה - הוי"ה וא-ד-נ-י.

העתיד (כמו שכבר היטיב מעשיו), וכמו
שאמרו (קידושין מ.) 'מחשבה טובה
הקב"ה מצרפה למעשה'. לזאת אמרה
תורה בסוכות תשבו - מי שמלא בושא
כנ"ל אזי יאמר אורח - מעתה אורח
ויאירו מעשי, ישבו בסוכות - יוכל לישב
בסוכה, וראיה לזה כי בסוכות הושבתי
את בני ישראל 'בהוציא אותם מארץ
מצרים' - על שם שהיו עתידין לקבל
את התורה².

כו. כיוצא בזה מספרים על הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע, שפעם פגש
את השטן בין כסה לעשור כשהוא עצב, שאלו לעצבות זו מה היא עושה, ויאמר
השטן, שהנה הוא רואה ספינה מלאה אתרוגים המפליגה ממדינה למדינה, ועליהם
הולכים בני ישראל לברך בחג הסוכות, והלא אמרו (סוכה לח.) שנענועי ארבעת
המינים המה 'גירא בעינא דשטנא' [-חיצים בעינו של השטן], לא עברו ימים מועטים
ושוב פגש הרה"ק מבארדיטשוב את השטן, אך הפעם היה שמח וטוב לב, וסיפר
להרה"ק מבארדיטשוב שפעל פעולות שונות ונתנו לו זכות בשמים להטביע את
הספינה, וממילא לא יוכלו בני ישראל ליטול את הארבעה מינים, בחול המועד
סוכות פגש הרה"ק מבארדיטשוב את השטן בפעם השלישית, ובפעם הזאת היו
שוב פניו נפולות, תמה הרבי ושאלו על כך, שהרי מילאו את משאלתו והטביע את
הספינה, וא"כ מה לו כי ילין עכשיו, השיב השטן ואמר 'אכן הצלחתי במזימתי ורוב
האתרוגים לא הגיעו למחוז חפצם, אך בדרך לא דרך הצליחו כמה סוחרים להעביר
אתרוגים בודדים מהכא להתם, ובני ישראל עם קודש הוזילו ממיטב כספם ושילמו
סכומי כסף עצומים כדי לזכות במצוה זו, והשתוקקות ורצון אלו גדולים וחשובים
יותר מכל עיקר המצוה גופא, ועל כן הנני עצב ומתחרט על שגרמתי להטביע את
הספינה, כי טוב היה לי שיהיו אתרוגים מהודרים בריווח, וממילא תמעט
השתוקקותם...' הרי לן שעיקר נחת רוח שיש לבוורא כל עולמים הוא מרוב הגעגועים
וההשתוקקות למצוה.

ידוע המעשה ברבי חנינא בן דוסא שהובא במדרש (קה"ר פרשה א, א) 'שראה בני
עירו מעלין נדרים ונדבות לירושלים, אמר הכל מעלין לירושלים נדרים ונדבות ואני
איני מעלה דבר, מה עשה, יצא למדברה של עירו וראה שם אבן אחת, ושבבה
וסיתתה ומירקה, ואמר הרי עלי להעלותה לירושלים, ביקש לשכור לו פועלים, נזדמנו
לו חמשה בני אדם, אמר להן מעלים לי אתם אבן זו לירושלים, אמרו לו תן לנו
חמשה סלעים וכיון שלא היה לו הניחוהו והלכו להם, זימן לו הקב"ה חמשה מלאכים
בדמות בני אדם, אמר להם מעלים לי אתם אבן זו לירושלים, אמרו לו וכו' ובלבד
שתתן ידך ואצבעך עמנו, נתן ידו ואצבעו עמהם ונמצאו עומדים בירושלים, ביקש

באר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

העולם... וזהו 'אתה תשבחם' כי שבח הוא להם שאינם מתייאשים וכל אחד אומר אני אצליח...

ויש לך לדעת כי עיקר חשיבות האדם ע"ש מלחמתו היא (מבלי כל שייכות אם ניצח בסוף או לא) וכן איתא בזה"ק (תיק"ז כט.) שארבעת המינים הם 'מנא דקרבא' (כלי זיין) והם באים להכריז 'דידן נצח, דידן נצח' – שבני ישראל ניצחו ב'מלחמה' בימי הדין. ולכאורה צריך ביאור, כי בנוהג שבעולם ה'מנצח' מניח ועוזב את כלי המלחמה, והחיילים עוברים עם מלכם בראשם מתוך מנוחה ושלווה הנפש, אם כן מהו שציוונו

ורמזו לה אותו צדיק (ייטב פנים סוכות מ"ב) גם בענין ריקודים והמחולות שבשמחת בית השואבה כי בעת רקוד מגביה האדם את עצמו אעפ"י שהוא יודע שיחזור ויפול לארץ, וזהו שבח גדול, כמו שפי' הזוהר (נח סט:) את הפסוק (תהלים פט י) 'בשוא גליו אתה תשבחם', כי אמרו חז"ל (שוח"ט מזמור ב) 'הים הזה הגל שלו עולה ומתגבר כאילו מציף את העולם, וכיון שמגיע לשפת הים הוא משתטח לפני החול' שלא יוכל להציף ולהתפשט בכל היבשה, ואע"פ שכל גל רואה את הגל שלפניו שאינו מצליח להציף את העולם, מכל מקום אינו מתייאש ובא מחדש להציף את

ליתן להם שכרם ולא מצאן, נכנס ללשכת הגזית ושאל בשבילם, אמרו לו, דומה רבינו, שמלאכי השרת העלו אבנך לירושלים', וב'שפתי צדיק' (לפסח אות לו) מביא לדקדק בשם זקנו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, מדוע ניגש רבי חנינא בן דוסא אל המלאכה לסתת את האבן בידעו שאין בידו לפורטה אפילו שזה פרוטה, והלא ידע ששום בשר ודם לא יטרח להעלות את האבן עבורו לירושלים חנם אין כסף, ולמה אם כן טרח והתייגע לסתת ולהכין את האבן לבית המקדש, והיינו טעמא, כי על ידי גודל התשוקה שיגע בעצמו בסיתות וכרכום, עי"ז נפתחה לו ישועה משמים לצוות למלאכי השרת להעלות האבן וגם אותו לירושלים, כן תמיד בכל עובד השי"ת יהיה קודם מלא התלהבות ותשוקה בעניני עבודת השי"ת, אף שרחוק מהשכל שיוכל לגמור. ומוסיף עוד (אות לה) 'אמר זקניי הק' ז"ל הלימוד מזה, שעל ידי התשוקה לעבודת הקודש יוכל אדם לעבוד אף מה שאין מבין בשכלו איך וכיצד יגיע לזה, 'כשהוא עושה את שלו בא לו סיוע משמים יותר מהבנת האדם ונגמר הפעולה טובה', ובמקום אחר כתב ה'שפתי צדיק' (פר' שמות אות יד) 'אף שעל פי דרך הטבע לא היה לו מבוא איך יעלה לירושלים, מכל מקום בגודל התלהבות התשוקה עשה מה שבאפשרות לו לעשות, והשאר מסייעין משמים, וכן לכל הרוצה באמת לעבוד השי"ת, אחר שמייגע בכל יכולתו מסייעים משמים'.

לצאת עם 'כלי הזיין' בידנו. אכן אמרו צדיקים, דשונים הם פני הדברים במלחמת היצר, שאף אחר שניצח האדם שוב ושוב עליו לדעת שהוא נשאר 'איש מלחמה' ואדרבה זה הניצחון, שיצא עם בלי הזיין בידו - להמשיך לעמוד איתן צדיקים, דשונים הם פני הדברים בקשרי המלחמה, כי זה כל האדם. ולכן מונענים את הארבעה מינים שהם 'מנא דקרבא' ומכריזים בזה

כז. לפני הרה"ק רבי שלמה (הראשון) מבאבוב זי"ע הביאו פעם אתרוג נקי ומהודר בתכלית ההידור בגידולו בקומתו ובמראהו, והנה כאשר הביאו לפניו את האתרוג הסתכל במראהו והתפעל מיופיו והדרו, עד שלא מצא בו אפילו כתם כל דהוא, אולם מה רבה היתה תמיהתם של המקורבים כאשר הודיע להם שלא יברך על אתרוג זה, אלא נטל אתרוג אחר שהכין לו מבעוד מועד, והנה מפני הכבוד והיראה לא העיזו להעיר לו על כך מאומה, אולם בעת התפלה החליט אחד הגבאים שאם הרבי אינו נוטל את האתרוג המהודר מדוע לא יקיים הוא את המצוה בתכלית השלימות, משנטל את האתרוג באימה ובמורא נשמט האתרוג מידו מרוב פחד נפל ארצה 'מיט'ן פיטם אראפ' (עם פני הפיטם לארץ), ויהי כאשר התכופף להרים את האתרוג הבחין דמעיקרא היה הפיטם מחובר במחט אל האתרוג, ונמצא שהיה האתרוג פסול מן הדין, חיש מהר התפשט דבר המעשה בקרב החסידים וענו כולם ואמרו כאחד, שרוח הקודש שורה על הרבי, ובעיניו הפקוחות ראה וידע שלא לברך על אתרוג פסול, משנודע הדבר להרה"ק מבאבוב דחה את דבריהם, והגיד להם שאין כאן שום מופת או רוח הקודש כלל, לא מיניה ולא מקצתיה, רק כאשר ראיתי שהביאו לפני אתרוג בתכלית השלימות אשר אין בו מום שבגלוי, ידעתי שיש כאן מומים שבסתר, כי אין שלימות בעולם הזה....!

ונראה שיש ללמוד חיזוק גדול מסיפור זה, שהרי האתרוג רומז על הלב כאמור, ועל האדם לדעת שלא להתיימש בכל מצב שהוא, ואע"פ שאדם רואה נגיעי וחסרונות עצמו אל יפול ברוחו וידע שאין שלימות בעוה"ז, וזו עבודתו להיות כסדר 'איש מלחמה' ולנסות להתגבר נגד המלך זקן וכסיל, וזו מטרת בריאתו בהאי עלמא, ועל כן אל יתיימש מן הנפילות מפני שהן הן חיותו בעוה"ז.

וכך ביאר הרה"ק ה'חזוה' מלובלין זי"ע בשם הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע את הפסוק (דברים ד כד) 'כי ה' אלקיך אש אוכלת הוא', שכביכול אכילתו של הקב"ה הוא את האש שהאדם מבעיר ומדליק בלבו במלחמתו נגד היצר הרע (הובא ב'ליקוטים יקרים' פג:), והיינו מעצם אש המלחמה ולאו דוקא מהנצחון, כי אין הקב"ה מבקש מן האדם כי אם שיעמוד בקשרי המלחמה וישתדל לנצח, והשאר - לקל גומר עלי.

באר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

שלעולם נמשיך ללחום, אף במקום לאברי האדם, כמו שכתב ה'חינוך' (מצוה שהאויב כבר פגע בנו והכשילנו, וזה שדר) וז"ל. האתרוג דומה ללב שהוא נרמז בארבעה מינים שכולם רומזים משכן השכל"י, לרמזו שיעבוד בוראו

כח. פעם שאל הרה"ק מקאברין זי"ע בערב חג הפסח את אחד החסידים האם כבר יש לו אתרוג לכבוד החג, תמה הלה ושאל, מה ענין אתרוג לחג הפסח... אמר לו הרבי, 'אתרוג - דא ליבא...' שצריך להכין את הלב לקראת היום טוב, ובזה פסח וסוכות שוים (בית אברהם סוכות ד"ה האתרוג).

מספרים על בני קהילה אחת במקום רחוק ונידח שלא מצאו אתרוג לקראת חג הסוכות, יום אחד נקלע למחוזם סוחר שבידו היה אתרוג והסכים למכרו להם בסכום גבוה מאד. נאספו ראשי הקהילה ושלחו שלוחים החליטו לחזור על פתחי אנשי העיר כדי שכל אחד יתן יותר מכפי יכולתו למען יוכלו לקנות אתרוג בשותפות, ואכן, כל בני העיירה קיבלו את פניהם בסבר פנים יפות ונתנו בשמחה יותר מכוחם ויכולתם, אך בין התושבים היה קמצן אחד שחשב לעצמו, דממה-נפשך אינו צריך לתרום מהונו למען קניית האתרוג, כי אם לא ירכשו בסוף את האתרוג מחמת מחסור בכסף, הלא אונס רחמנא פטריה ומה יש בידם לעשות, ואם בסוף יצליחו הגבאים לאסוף כסף מאחרים וירכשו את האתרוג, מה טוב ומה נעים, ויזכה אף הוא ליטול את האתרוג חינם אין כסף, וא"כ למה לו להוציא מכספו ורכושו כדי להשתתף בקנייתו, ואכן כך עשה, וכאשר הגיעו גבאי העיר סירב לתת להם תרומתו, ואף אחר ריבוי הבקשות והתחנונים לא הסכים בשום אופן להזיל מכספו למען מצוה רבה זו.

לאחר מאמץ גדול מאד הצליחו ראשי הקהילה לקנות את האתרוג, והשמחה רבתה מאד אצל כל בני העיר, ביום הראשון של חג שחרית נעמד ראש הקהל בהתרגשות וארבעה מינים בידיו, בתחילה בירך המרא דאתרא על הלולב והאתרוג ברחימו ודחילו, ואח"כ עברו כל אנשי הקהילה לפניו לברך עליהם בהתלהבות עצומה, בין העומדים היה גם אותו קמצן שרצה גם הוא לנענע את הארבעה מינים, אולם כאשר הבחין בו ראש הקהל, הודיע לו שלא יתן לו ליטול את המינים ולקיים את המצוה, למען ישמעו ויראו שהפורש מן הציבור לא יוכל לבוא בסוף ולקצור הפירות חינם אין כסף, ויהי כשמוע כן הפציר בראש הקהל שיתן לו לקיים המצוה, אך תחנוניו ובקשותיו נפלו על אזניים ערלות ואף אחר שהבטיח שבצאת החג ישלם סכום כסף גדול לקופת הקהל לא הסכים ראש הקהל בשום אופן לתת לו את האתרוג כדי לנענע בו.

למותר לציין שלבו של הקמצן התפלץ בקרבו, אך את הנעשה אין להשיב, וכיון

בשכלו, והלולב דומה לשדרה שהיא העיקר שבאדם (ובכלל זה גם ענין קדושת החיים שהיא יסוד הקדושה) לרמוז שיישיר כל גופו לעבודתו ב"ה, וההדרס דומה לעינים, לרמוז שלא יתור אחר עיניו ביום שמחת לבו, והערבה דומה לשפתים, שבהן יגמור האדם כל מעשהו בדבור, לרמוז שישים רסן בפיו

ויכוון דבריו, ויירא מה' אף בעת השמחה, עכ"ל. היינו שע"י 'נטילת ד' המינים' ייזכר במלחמה המוטלת עליו בכל עניני איבריו - כי היצר פותח לעומתו במלחמה על כל אחד מאבריו, ואף בנפילתו לא יתייאש, אלא תיכף יתחזק לחזור על משמרתו כבתחילה¹¹.

שהוא השתוקק עד מאד לקיים מצות-עשה מן התורה כמצות היום, לכן כשיצא ראש הקהל מבית המדרש וארבעת המינים בידי, פתח הקמצן ובירך בכוונה 'על נטילת לולב' והרים את ראש הקהל ונענע אותו לכל ארבע רוחות העולם, ובכך נרגעה רוחו שהרי סוף סוף נטל את ארבעת המינים כמצוות היום, באותה שעה פרצו כל הנוכחים בצחוק גדול בראותם את מעשיו, אך הוא לא התייחס כלל לאלו שלעגו לו כי היה שש ושמח על שזכה לקיים את המצוה.

עברו ימים ושנים ואותו קמצן נפטר ונסתלק לעולם שכולו טוב, משנעמד לפני בית דין של מעלה עשו עמו דין וחשבון ומצאו בו שהכפ של העבירות מכריעה את הכף של הזכויות, וכמעט פסקו להוליכו לגיהנם, אך אז הופיע מלאך טוב והזכיר את נטילת הלולב שקיים באותה שנה, ובירר אם חישבו גם מצות נטילת לולב באותה שנה, משהשיבו לו הדיינים בחיוב, הוסיף הסניגור ושאל אם העלו גם את כובד משקלו של ראש הקהל על המשקל, תמחו הדיינים ושאלו מה ענין ראש הקהל להכא, דהא לא נצטוונו לנענע כי אם ד' מינים בלבד, אולם הסניגור המשיך לטעון דמכל מקום הרי כל מה שנענע את ראש הקהל היה בגלל שבער בקרבו לקיים המצוה, ולכן צריך להעלות את משקלו על כף המאזנים, ואכן קיבלו את טענתו בב"ד של מעלה, וזה מה שהכריע את הכף לזכות וניצל עי"ז מדינה של גיהנם. ועתה הבה נתבונן במעשה זה, הלא אם לא היה הלה משתוקק ומצפה בכל לבו לקיים המצוה, היה פוטר עצמו בטענת 'אונס רחמנא פטריה' ותו לא, ואף שמצד הדין כך הוא, אך אם היה מתברך בלבבו לומר כן היה עלול לרדת לבאר שחת רח"ל, ורק הרצון וההשתוקקות הם גרמו לו להרים את ראש הקהל ולנענעו, בבחינת אהבה המקלקלת את השורה, ועי"ז ניצל מדין קשה בגיהנום.

כט. כך פירש הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לשבת שובה סוד"ה עוד אמר) את הכתוב (ירמיה ב ב) 'זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה',

באר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

ק: שאומרים קודם התקיעות) שיעקב ברח מעשו אל תוך הסוכה. וב'תפארת שלמה' (מועדים הו"ר) רמזו לה בדברי חז"ל (סוכה כה:): 'מצמער פטור מן הסוכה', שבסגולת מצות סוכה אפשר להיפטור מצערו ומצוקותיו, והיינו 'מצמער פטור' נפטור מצרותיו על ידי מצות 'סוכה', וזהו נמי מה ששינינו שם (דף כה.) 'חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה' - שיהיו נפטורין מכל חולי ומכאוב, ויתרפאו רפואת הנפש ורפואת הגוף על ידי הסוכה, אמן.

הרה"ק 'שפת אמת' זי"ע (תרנ"ח ד"ה במדרש) מפרש נוסח הברכה בשמו"ע (מחיה מתים) 'מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה', מלך ממית ומחיה זה ראש השנה ויוהכ"פ שהקב"ה מלך מלכי המלכים יושב על כיסא מלכותו במשפט וחותר קצבת חיים לכל ברואיו, 'ומצמיח ישועה' בחג הסוכות שאפשר לפעול ישועות ולבטל את הגזירות רעות, וכל המשפט בראש השנה היה להצמיח ישועה זו. ואולי לכן אומרים 'הושענות' בחג הסוכות, כי אפשר אז

והשיאנו את ברכת - סגולת מצוות סוכה לכל השנה כולה

כתב הגר"א (קול אליהו אמור) וז"ל. בנמרא במס' סוכה (דף כה:): 'הי' גשמים יורדים בחג וכו' משלו משל לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון של מים על פניו, ויש לדקדק מדוע לא אמר כפשוטו משל לעבד שבא ליתן כוס לרבו. אכן יבואר עם מה שנודע כי ראש השנה ויום הכפורים המה ימי הדין, ואחריהם ימי החג במצוות לקחת הלולב וישיבת הסוכה - והימים האלה המה ימי רחמים להמתין הדינים ע"י המצות המקיפות אותנו ואשר אנחנו ממלאים ידינו ברכה בימים ההם... וזאת נודע כי המזיגה הוא עירוב מים ביין להמתין את חריפותו שיהי' ראוי לשתייה, וזהו ענין המשל לעבד שבא למזוג כוס לרבו - היינו לבטל חריפותו... עכ"ל. נמצינו למדים שאף אם חרצו עליו דינו לרעה ח"ו בימים הנוראים בידו להמתין עתה את הגזירה לחסדים טובים.

בשכר מצות סוכה ינצל מן הדינים והפורעניות, ואיתא בזה"ק (ח"ג

כי נעורין אלו ימי הבחרות שהאדם עובד את בוראו בהתלהבות ובזריזות, אהבת כלולותין, אלו השנים באמצע החיים שאז קומתו שלימה בגשמיות כמשמעות כלולותין, והעיקר אני זוכר לך 'לכתך אחרי במדבר', הוא בחינת אחוריים, כשאינן אור וטוב לו ח"ו, אלא 'במדבר', 'בארץ לא זרועה', ועם כל זה מתחזק עצמו בכל מה דאפשר לו לפי כחו ושכלו, זאת יקר וחביב לפני השי"ת יותר מן הכל, עכ"ל.

לזכות לישועות גדולות ונפלאות בימים נעלים אלו.¹ וא"כ מדוע שואנים 'הושע נא', אלא, כי אכן, בר"ה ויוהכ"פ יש להתפלל בלחש

ובהיחבא כדי שלא יפריעו המקטרגים ובמהרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע ומהשטנים, אבל בסוכות שאנו יושבים ומהשיחידים בצילא דמהימנותא, לכן אין והלא 'וכל מאמינים שהוא עונה לחש', ביד המקטרגים להיכנס פנימה", ממילא

ל. על ידי קיום מצות סוכה יש ביד האדם לקרוע גזר דינו שפסקו עליו בימים הנוראים, וכך אמר הרה"ק ה"יטב לב' זי"ע, דאע"פ שפסקו עליו 'חייב' בר"ה ויוהכ"פ יכול על ידי קיום מצות סוכה להפך את 'חייב' לר"ת של (תהלים קמט, ה) 'יעלזו ח'סידים ב'כבוד י'רננו'.

ואמר הרה"ק מראפשיץ זי"ע (ליקוטים לסוכות והו"ר ד"ה כל), שהמקיים מצות סוכה זוכה לאריכות ימים, ורמזו בפסוק 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות', דתיבת 'אזרח' עולה בגימטריא כמנין 'גבורה' (216), שהבטיח השי"ת, שכל היושבים בסוכה יהיו אזרחים וזקנים, ולכן אזרח בגימטריא 'גבורה', שיגיע לגבורות, כמו שכתוב (תהלים צ י) 'ואם בגבורות שמונים שנה'.

עוד מסגולת המצווה, כתב ב'כף החיים' (סימן תרכו סק"ו) שמביא בשם ה"יפה ללב' (ח"ה אות ג) 'מאן דזהיר במצות סוכה, ולעשותה כתיקונה, מובטח לו שלא יהיה מריבה בתוך ביתו כל אותה שנה', ובספר 'סגולת ישראל' (מערכת מ אות יח) מביא סגולה למחלוקת 'למוד מסכת סוכה [בכל ימות השנה], וזהו תצפנם בסוכה מריב לשונות'.

וכן מקובל בשם הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע שבכל ימות השנה למד מסכת סוכה, ואמר שלימוד זה מסוגל שישכין ה' מנוחה ושלוה בתוך ביתו, וממילא גם תבוא הגאולה השלימה כאשר יפרוש ה' סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים.

כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (לסוכות), וז"ל. במשנה פרק ב לסוכה (דף כ"ח.) מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית. הנראה לרמז בזה על פי מה שנתבאר כי על ידי שהיה יושב בסוכה היה ממשיך השפעות טובות על כל השנה 'לתוך הבית' שלא יחסר כלל. וזה גם כן מה שאמר (שם כ"ט.) מנא מיכלא חוץ לסוכה, פי' כח הסוכה להמשיך שפע פרנסה לכל אחד ואחד גם חוץ לסוכה כאשר יהיה בביתו כל השנה.

לא. וכה כתב ב'שער הכוונות' (ענין סוכות דרוש ד, ע"ש) להאריז"ל, 'ענין הסוכה הוא,

יש בדינו לשאוג ולבקש ישועה, שהרי אין מי שיעכב בעדינו (הובא בהקדמת הרה"ק ה'חקל יצחק' מספינקא זי"ע ה"ד לספר אביו 'אמרי יוסף', בראשית אות ב).

ענין המשכת האור למקומות רחוקים ולכל ימות השנה, שבעת כזאת צריך להדליק ולהבעיר את האבוקה שיהא רישומה ניכר לעולמים י.

איתא בגמ' (סוכה נג.) **שבשמחת בית השואבה בחג הסוכות זרקו אבוקות של אור מיד ליד, ונרמז בזה**

הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (סוכות תר"ג ד"ה הימים) פירש נוסח התפלה (בשלש גלים) 'והנחילנו ה' אלוקינו

שאנחנו ישראל בני מלכים עושים סוכה ויושבים בצל אור המקיף ההוא המתפשט בזה המקיף וסובב אותה כעין סוכה, כדי שנמשיך אלינו מן האור המקיף ההוא, ומבואר ב'בני יששכר' (חדוש תשרי מאמר י אות ז) **שעל ידי הארת אור מקיף בורחים כל החיצונים, ומסמיך ליה מן הכתוב** (דברים כח י) **'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך', עליך דייקא - פירוש באור מקיף, ואז מתייראים החיצונים מן אור המקיף, 'כי הם חיצונים ואין להם מקיף, בסוד הכתוב** (בראשית ג, א) **'והנחש היה ערום', ודי בזה למשכיל'.**

ומוסיף לפי זה, **דכל מה שהאדם מדקדק ביותר ומחמיר ביותר באופני עשיית המצוות הוא מאיר ביותר ברחוק את האור מקיף.** ודבר ברור, שכל אחד ואחד זוכה לכך בשעה שהוא יושב בסוכה, ואין שום חילוק בין צדיק גמור המכיר ב'סודות התורה' ליהודי פשוט המכוון לעשות רצון ה' על ידי ישיבתו בצילא דמהימנותא, כי כולם זוכים להינצל מכל החיצונים.

הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע היה מספר, שהכיר יהודי בזוועהיל [כידוע דרכו בקודש, שכאשר היה מספר עובדא שהוא היה 'בעל המעשה', ומחמת ענוותנותו רצה להסתיר גדולתו, היה מספר הסיפור בעילום שם כמי שהתרחש אצל 'יהודי בזוועהיל'] שכאשר ירדו גשמים לא נכנסו הגשמים לסוכתו כלל, ויהי כאשר הגיע דבר השמועה לאזני הרה"ח רבי אפרים זלמן היילפרין ז"ל שהיה מקורב אליו מאד, התפעל מנס גלוי זה, ובהזדמנות ובשעת כושר שאל את הרה"ק מזוועהיל על כך, נענה רבי שלומ'קה וענה לו בפשטות 'הלא מקרא מלא דיבר הכתוב (ישעיה ד, ו) 'וסוכה תהיה לצל יומם מחרב ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר'...

לב. איתא במשנה (יומא טו:) **'על כל סוכה וסוכה אומרים לו הרי מזון והרי מים', רמז בה הרה"ק רבי ישראל מקארלין זי"ע** (המכונה ה'ינוקא') **שבכל סוכה וסוכה [המרמז על מצות סוכה] מזכירים לאדם 'הרי מים הרי מזון' שיוכל לסעוד את לבו עד שיגיע אל הסוכה הבאה, והרמז שבחג הסוכות יורד שפע גדול בעולם שיכול להספיק לאדם**

בדברים האלה פירש הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (אמרות טהורות עניי שבועות) וז"ל. והשיאנו לשון משואות - זאלסט אונז אריין פלאקערין און אריין שיינען קדושת יו"ט (האר בנו קדושת יו"ט), לשמחה מען זאל זיך קענען נעמען א שטיקל שמחה (שנוכל לקבל לכה"פ מעט שמחה מהיו"ט).

ובל זה תלוי ביגיעתו והשקעתו של האדם בימים אלו, כי אם הוא לא יעשה מאומה באתערותא דלתתא לא יצליח לקנות בפנימיותו מן ההארה הנשפעת באתערותא דלעילא, ודומיא דאבוקה ולפיד שצריך לנערו חזק כדי שיתפס האור בכולו, כן נמי צריך האדם להתעורר, זיך געבען א שאקל,

בשמחה ובששון מועדי קדשך, שישארו לנו הימים טובים בנחלת עולם (כדוגמת נחלה הבאה לאחר שהמוריש עזב את העולם).

וצריך האדם לבקש לזכות לכך, וכמו שפירש ה'אבודרהם' (סדר ערבית של פסח) נוסח הבקשה 'והשיאנו ה' אלוקינו' שהוא מלשון משא, והיינו שמתפללים מאת ה' שיטעין ויעמים עלינו משא של קדושה יותר ממה שיש בידנו לקבל (ואז יזכה לפירוש האחר של 'והשיאנו' שמשמעו מלשון 'נשיאת ראש'). עוד פירש שהוא מלשון המשנה (ר"ה כב:) 'משיאין משואות', דהיינו אבוקות ולפידים, שיאיר ה' לנו ע"י ברכת המועד.

מחג הסוכות זה ועד חג הסוכות הבא עלינו לטובה בשנה הבאה, לכן 'פאק זיך אהן די טעשער' (מלא כיסך מברכות שמים) בשפע רב, ברוחניות ובגשמיות לכל ימות השנה. ובזה ביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ח ד"ה שמיני) את הפסוק (שמות לד כב) 'וחג האסיף תקופת השנה', שחג הסוכות הוא 'תקופת השנה' פירוש עיקר ותוקף הקיום של כל השנה, 'ולכן נקרא 'חג האסיף', שאוסף בו כוח ותוקף לכל השנה'. וכאותו חסיד שזכה להסתופף בצל קדשו של הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע באחד מן המועדים, ובחזרתו נשאל על ידי חבריו 'ווי אזוי איז אריבער די יום טוב' (האיך עבר עליך היום בצל הקדוש), השיב להם החסיד 'די יו"ט איז נישט אריבער (היום"ט לא חלף ועבר חלילה), די יו"ט איז אריין' - אורות החג חדרו היטב בתוך כל עצמותיו... הסביר הרה"ק רבי אברהם יהושע פריינד זי"ע אב"ד נאסאד מדוע נקראת מצות סוכה בלשון חז"ל (ע"ז ג.) 'מצוה קלה', דהנה בגמרא (גיטין נו:) מצינו שהיתוש נקרא בריה קלה דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה, היינו שיש לו פה להכניס המאכל, אך אינה מוציאה, ולזה רמזו בריאת שם הסוכה 'מצוה קלה' - כי יש בה סגולה, להאיר בלבבות בני ישראל ושלא יצא האור לעולם - שתמיד ישאר בתוך חדרו של הקב"ה.

באר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

תתעצב בראשית השנה - בעיצבון
תאכלנה, כי כן טבע המציאות, השמח
בחלקו שמחה וששון ישיג...¹

וב'פלא יועץ' (ערך סוכה סוד"ה ועוד גלוה)
כתב 'וצונו לשמחה שמחה של
מצוה, והוא סימן טוב לכל השנה,
שכתבו גורי אר"י ז"ל, שמי שיהא שמח
וטוב לב ולא יצטער כלל בחג הקדוש
הזה, מוכמח לו שתעלה לו שנה טובה
ויהיה לעולם שמח.

ונודעו דברי הרמב"ם בהלכות לולב (ה)
טו) 'השמחה שישמח אדם
בעשיית המצוה, ובאהבת הא-ל-
שציווה בהן, עבודה גדולה היא...'

כתב הגר"א (אורות הגר"א) ערך שמחה אות
ו - ע' רמא) ... עיצבון הוא מוס...
וכל אשר מוס בו לא יקרב למקדש,
לכן הנכנס למקדש צריך שמחה, עכ"ל.

כדי שיהא רושם של האור ניכר בו לכל
ימות השנה. והרה"ק רבי שמואל
מלובאוויטש זי"ע (ספר מאמרים שנת תרנ"ה,
עמוד תיג) הגיד, שהתמצית והעיקר של
שמחה מושפעת מבח חג הסוכות.

והיית אך שמח - שמחת החג וסגולותיה
כתיב בתורה (דברים טז יד-טז) 'ושמחת
בחגך... כי יברכך ה' אלקיך בכל
תבואתך ובכל מעשה ידך והיית אך
שמח', ביאר בה ה'אבן עזרא' - יברכך
(לשון) לעתיד, ותהיה לעולם שמח,
וטעם 'אך' כי לא תהיה כי אם כן, היינו
שבשכר מצות השמחה בחג יזכה
להמשיך את השמחה לכל השנה כולה.

כתב ה'אברכנאל' (פרשת ראה) וז"ל.
'והיית אך שמח - להבטיחו,
שאם ישמח ויגיל בחג הסוכות יהיה
שמח וטוב לב כל השנה. ומסיים 'ואם

לג. מספרים על אחד הצדיקים, שראה תלמיד שהיה מחפש ותר שעות ארוכות אחר
אתרוג מהודר בערב חג הסוכות שחל בשבת, ולאידך גיסא לא הקפיד לקיים
חובת היום שאמרו (פסחים קט). 'חייב אדם לשמח בנוי ובני ביתו ברגל'... (עיי' בשו"ע
או"ח תקטב ב, כיצד משמחן, הקטנים נותן להם קליות ואגוזים, והנשים קונה להם בגדים ותכשיטין
כפי ממונו), לפיכך ניגש אליו והעיר לו 'אתה עסוק במצווה דרבנן (דלולב ביו"ט ראשון
של חג אינו דוחה שבת, ובשאר הימים נטילתו מדרבנן זכר למקדש), מדוע לא תתן לכה"פ כיו"ב
לקיום המצווה מן התורה...'

לד. וכבר אמר הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע, שבד 'ערבה' עולה כמה גראצע"ס
[פרוטות], ומדוע הוא חשוב כל כך שמנענעים אותו בהושענא רבא, אין זה אלא
שהשמחה עושה אותו לדבר חשוב, כי אינו דומה מצוה הנעשית מתוך שמחה
ששוה אלפי זהב וכסף ויותר, למצוה הנעשית כמצות אנשים מלומדה.

הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע מפרש בשם אביו הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע (מגן אברהם/ שחז"מ"ס ד"ה וישת), 'זמן שמחתנו' שהיא מלשון הכנה והומנה כלשון המשנה (ביצה י:) 'זמן שחורים ומצא לבנים', היינו שמצות סוכה שאנחנו מקיימים בשבעה ימי החג, היא הכנה להמשיך שמחה על כל השנה כולה.

וסגולת השמחה להציל על ידה מכל צרה וצוקה, כמו שאמרו חז"ל (מובא ברש"י במדבר כט יח) שצ"ח הכבשים שמקריבים בחג הסוכות, באים לכפר על צ"ח קללות שבתוכה שבפרשת כי תבוא, ומבאר הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע (הובא בשם משמואל סוכות תרע"ג ד"ה ברש"י בשם אביו) כי ע"י השמחה שבזמן 'שמחתנו' מתכפרים צ"ח הקללות הבאים על חסרונם.

לה. ולא עוד, אלא שעל ידי השמחה ימשיך את הטהרה לכל ימות השנה, וכמעשה שהיה אצל הרה"ק ה'חזקה' מלובלין זי"ע שהיה משמח את החתן בשמחת נישואיו, ניגש אחד השושבינין אל הרבי ושאלו, וכי את החתן צריך לשמח, והלא מזלו מאיר לו פנים, וטפי יש צורך לשמח את האנשים הצריכים חיזוק, השיב לו הרבי הנה אמרו חז"ל (ירושלמי ביכורים ג א) 'חתן מוחלין לו כל עוונותיו', ובוודאי בעת כזאת דואג החתן מאד שלא יחזור למצבו הראשון ח"ו, לכן צריך להזכיר לו שעל ידי מדת השמחה יזכה להמשיך להיות במצב זה, כי השמחה היא כחומה בצורה שלא יבא לידי עבירה ועון. והכי נמי חובתנו ממחרת יום הכיפורים לחסות בצל כנפי השמחה, וממילא לא יכשל בעבירה ועון, וזו הייתה קללת אדם הראשון אחר חטא עץ הדעת (בראשית ג, יז) 'בעצבון תאכלנו', וכן כתיב התם (פסוק טז) 'בעצב תלדי בנים', וכיוצא בו אחר חטא העגל (שמות לג, ד) 'ויתאבלו', משמע שמדת העצבות היא פועל יוצא מן החטא, וכן תאמר להיפך – ע"י השמחה לא ימעד ולא יכשל לעולם.

בדרך צחות הגיד הגאון רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל, שלכן נשתרש אצל העולם לשיר את לשון הכתוב 'ושמחת בחגך והיית אך אך שמח', שכופלים פעמיים את תיבת 'אך', שהרי 'אכין ורקין מיעוטין הן' (סנהדרין מט.), וכן קי"ל (ב"ב יד.) 'אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות', ומאחר ש'אך' שמח בא למעט על כן כופלים לומר אך אך בכדי שיהא מיעוט אחר מיעוט להרבות השמחה.

יש מהצדיקים שביארו לשון המיעוט ב'אך שמח' שבא הכתוב לומר דאע"פ שהוא מרגיש בעצמו שאין בידו לשמוח כראוי וכהוגן, יעשה הוא את המיעוט שיש בידו לעשות, כי רק זה מה שהקב"ה דורש ממנו.

לג באר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

לשפוט את הארץ, אז ירננו עם 'עצי היער' אלו הד' מינים, ומבאר ה'לבוש' (סימן תרנא סק"ח) הכוונה 'לפי שביום הכיפורים באין לדין ישראל ואומות העולם, ואין יודעין מי יצא זכאי ומי יצא חייב, נתן הקב"ה מצוה זו לישראל, שיהיו שמחים כלולביהם כאדם היוצא לפני השופט זכאי ונותן השופט מקל או דבר אחר לסימן שהוא יצא זכאי וישמח בו, והניענוע הוא הרינון, שהוא השיר והשבח להקב"ה על נסיו ונפלאותיו אשר עשה עמנו'.

בספר 'אמרי שפר' (ברכות יז:) להגה"צ רבי שמעון דייטש זצ"ל כתב 'וכן היה נוהג מורי הגאון מהרמ"ם (ה'חתם סופר') ז"ל (לאחוז ארבעה מינים בידו בעת התפלה, כמנהג אנשי ירושלים בסוכה (מא:)) ועי' בטור ושו"ע תרנב ב), והיה מעיד, שחיוב מצוה גורם כוונת התפלה כל כך, שמתפלל ביו"ט של סוכות ע"י אחיות לולב ככוונה שלימה יותר מיום הכיפורים'.

השמחה כמו שנאמר שם (כה מז) תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה י'.

איתא מהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קנו.) 'וכשם שבימים הנוראים המקורות נפתחין על ידי היראה, כן בימים האלו (בסוכות) המקורות של רחמים וחסדים פתוחים על ידי אהבה והשמחה בזמן שמחתנו'.

ובשל"ה הק' (סוכה נר מצוה סוף אות ט) מביא לשון הזה"ק (ח"ג קג:) 'בעי בר גש למחדי בכל יומא ויומא באנפין נהירין, באושפזין אלן דשריין עמיה'.

השיר והשבח - הודאה וקרבת ה' ע"י ארבעת המינים

במדרש (ויק"ר ל ד) הסמיכו מצות נטילת לולב לפסוק (דה"א א' מז) 'אז ירננו עצי היער מלפני ה' כי בא לשפוט את הארץ, והיינו שמשיוצאים בני ישראל זכאים בדין - כשבא ה'

לו. צדיקי קמאי פירשו הטעם שפסוק זה נאמר באמצע התוכחה, שלכאורה היה צריך להיות כתוב בתחילת התוכחה או בסופה, ולא להפסיק בו באמצע, רק הא גופא רמזה תורה, שהן אמת דבר קל הוא לשמוח בטרם תבוא עליו עת צרה ח"ו, וכן בידו לשמוח אחר שעברו עליו הזמנים הקשים, אך מה ה' אלקיך שואל מעמך, שאף בשעה שהוא עובר נסיונות קשים בגשמיות וברוחניות גם אז יתחזק ברוחו ויאמין שהכל לטובה ולברכה, ואבינו אב הרחמן דורש טובתו כל הימים, וממילא יבא לידי שמחה וחדוה.

שהעת עת שמחה, כי צדק כל אמרי פיו, וידוע מצד הטבע ארבעה המינין כולם משמחי לב רואיהם'.

על נטילת לולב - הרי אנו כנוטלים בידנו כביכול את הקב"ה בכבודו ובעצמו

איתא במדרש (ויק"ר ל ט), 'פרי עץ הדר' זה הקב"ה שכתוב בו (תהלים קד א) 'הוד והדר לבשת'. 'כפות תמרים' זה הקב"ה שכתוב בו (שם צב ג) 'צדיק כתמר יפרח', 'וענף עץ עבות' זה הקב"ה דכתיב (זכריה א ח) 'והוא עומד בין ההדסים'. 'וערבי נחל' זה הקב"ה דכתיב ביה (תהלים סח, ה) 'סולו לרוכב בערבות ביה שמו', נמצא שכל הדר' מינים מרמזים על הקב"ה בכבודו ובעצמו, וכשאנו נוטלים אותם הרי אנו כביכול נוטלים אותו יתב"ש'.

והוא גם מעורר את הלב להתקרב אליו יתב"ש וכמו שידועים דברי 'ספר החינוך' (מצוה שכד) בטעם מצות הלולב, וז"ל. 'לפי שימי החג הם ימי שמחה גדולה לישראל, כי הוא עת אסיפת התבואות ופירות האילן בבית, ואז ישמחו בני אדם שמחה רבה, ומפני כן נקרא חג האסיף, וצוה הקל לעמו לעשות לפניו חג באותו העת, ליבותם להיות עיקר השמחה לשמו, ובהיות השמחה מושכת החומר הרבה ומשכחת ממנו יראת אלוקים בעת ההיא, ציונו ה' לקחת בין ידינו דברים המזכירים אותנו כי כל שמחת לבנו לשמו ולכבודו [וביותר לפי המבואר במדרש שהובא לעיל, שכל הארבעה מינים מורים על הקב"ה], והיה מרצונו להיות המזכיר מין המשמח, כמו

לז. וב'בית יוסף' (סימן תרנא סעיף יב) מביא בשם הריקנטי (פרשת אמור ד"ה ולקחתיו), שצריך להחזיק את האתרוג יחד וצמוד עם שאר המינים, 'וסוד זה נגלה אלי בחלום בליל יום טוב ראשון של חג הסוכות, בהתאכסן אצלי חסיד אחד אשכנזי, שמו הרב ר' יצחק, ראיתי בחלום שהיה כותב השם ביו"ד ה"א, והיה מרחיק הה"א אחרונה מן השלש אותיות הראשונות, ואמרתי לו, מה זה עשית, והשיב כך נוהגים במקומנו, ואני מחיתי בו וכתבתי אותו שלם, ואשתומם על המראה ואין מבין, למחר בעת נטילת לולב ראיתי שלא היה [רבי יצחק] מנענע רק הלולב ומיניו בלא אתרוג [היינו שלא נטלם בצוותא חדא], והבנתי פתרון חלומי וחזר בו, ומסמיק לכך דברי חז"ל הנזכרים, שכל הארבעה מינים מרמזים על הקב"ה, לכן צריך ליטלם ביחד. בענין זה הובא משם הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, שלכן נהגו לעשות 'קושיקלאך', ותוחבים בהם ההדסים והערבות יחד עם הלולב, כי כשם שיש ליזהר בכתובת שם הוי"ה שלא יתפרדו האותיות זו מזו, כמו כן צריך נמי להשגיח לבל יהיו דבוקים האותיות יחד יותר מדאי, כי גם זה פוסל בכתובה, ולכן מפרידים ועושים כיסים לכל מין למען יהא ניכר כל מין ומין לעצמו.

באר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

ולפי זה כתב ב'רביד הזהב' (כי תצא ד"ה אופן ב') להרה"ק רבי ישראל דו"ב גילערנמער מיאשניצא זי"ע דברים נוראים בשם רבו הרה"ק מראפשיץ זי"ע, וז"ל. 'שמעתי מפה אדומ"ו הקדוש זי"ע, נבי ארבעה מינים שבלולב, שהם נגר השם הוי"ה ב"ה, ולוקח האדם בידו ועושה בו כביכול כרצונו'.

תשפיע עלי - סוגלת מצוות ארבעת המינים

שום שר בדרך שאר המינים, והוא הוראה נפלאה לישראל שאינם נתונים תחת השרים^י, ומבאר דבריהם על פי מה שאמרו (בר"ר י ו) 'אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע, שְמַכּה אותו ואומר לו גדל', ובמינים אלו ליכא שרים הממונים עליהם, וכל גדילתם אינם אלא בהשגחתו יתב"ש, לכן יכול לבוא לידי דביקות בעת קיום מצוה זו^י.

כתב ה'בני יששכר' (תשרי מאמר י כד) בשם הקדמונים (עי' בראש דוד' להחיד"א פרשת אמור) שכתבו בקבלה, שעל אותן ארבעה מינים אין שולט עליהם

כתב הרא"ש (סוכה פ"ג כו) בשם הירושלמי דהנענועים בהלל הם כדי לנענע בחו של קטיגור. וכן כתב המהרש"א (ח"א סוכה לח. ד"ה ממשי)

לח. הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קלח). אמר, ש'ערבה' עולה בגמטריא כמנין 'זרע' (277), שנטילת הלולב עם ערבה [וכן נטילתה בהושענא רבא] מסוגלת לזש"ק ולזרע בך ה' ומקורו בפרי עץ חיים שער הלולב פ"ג (עיי' אמ"פ השלם תסה שצריך לבשל את הערבה ועיי"ש), ולפי דבריהם יומתק מאד, שהרי אמרו (תענית ב.) 'שלשה מפתחות בידו של הקב"ה, שלא נמסרו ביד שליח', וחדא מינייהו מפתח של חיה, אמור מעתה, דכיון שדרשו 'וערבי נחל - זה הקב"ה' והיא לא נמסרה ביד שליח על כן בשכר מצוה זו זוכים מדה במדה לדבר אשר המפתחות נמסרות בידו יתב"ש.

לט. סיפר אא"ז הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, שבחודש אלול עלה זקינו הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע להתיישב בארץ ישראל, ומבעוד מועד הכין לדרכו שופר לראש השנה וארבעה מינים לחג הסוכות, והנה, בערב סוכות (בהיותו על הספינה) הבחין שהערבות נכמשו ויבשו, ונפסלו מלצאת יד"ח בהם, מיד הפציר ברב החובל שיעצור באחד מאיי הים כדי שיוכל לקטוף משם ערבות לחג, הלה התנגד לבקשתו בכל תוקף - כי מדוע יתעכב בהפלגת הספינה בגלל אדם אחד החפץ בכמה בדי ערבות, אולם הרה"ק מלעלוב לא הרפה ממנו, וללא אומר דברים הוציא את כל הכסף הרב שהיה לו באמתחתו [כי בטרם יציאתו מארצו קיבל סכומים גדולים ממקורביו וחסידייו] והושיטו לרב החובל, והבטיח לו את כל כספו אם ימלא את בקשתו, ואכן להצעה זו לא סירב רב החובל וזכה הרה"ק מלעלוב לקיים את המצוה

שנענוע הלולב בא לעצור 'כח הטומאה מסטרא דשמאלא דסמנא', היינו לבטל כח הרע שלא יוכל לקטרג. ציווי השי"ת) וצריך להכניעם, על כן אנו נוטלין הארבעה מינים הללו, ונלחמים בהם עם כל המקטרגים והמעיקים, שד' מינים הללו הם הכלי זיין שלנו (תיקו"ז כט.), ובהם מוליך ומביא מעלה ומוריד, שכל מקום שיש שם מקטרג ומשטין על ישראל כולם יפלו תחת גליונו ולא יוכלו קום^א.

אזכור פוסל - הולך בטל כישן דמי

פסק המחבר (תרל"ב א ב) 'סכך פסול פוסל בארבעה טפחים, ואילו אויר פוסל בשלשה', ותמוה, מדוע החמירו באויר שיפסול בשלשה ואילו

כתב הרה"ק מרימינוב זי"ע ('מנחם ציון' האזינו) 'בימי החג אנו נוטלים ארבעה מינים שהם כמו מכבדות, לבבד ולמאמא בהם כל רשעי ארץ, שאנחנו בני ישראל עומדים עלינו מקטרגים הרבה בכל דור ודור משבעים אומות^ב וכו', ודבר זה הוא אמת ויציב גמור, כמו שהייתי רואה אותו למראה עינים, שכל ישראל (יהודי) בורא לעצמו שבועים אומות (בכל פעם שהוא עובר על

כתיקונה, ובזאת הגיע לאר"י בחוסר כל, ושלח לבקש מגבאי הצדקות בחו"ל שיוסיפו לשלוח לו מעות תמיכה, ויהי כאשר קיבלו מכתבו תמחו מאד על בקשתו, שהרי נתנו לו סכום מכובד מאד בטרם עלייתו לאר"י, ורק לאחר חקירות ודרישות נודע להם ממסירות נפשו לקיום המצוה, שהסכים לתת את כל אשר לו 'בעד נפשו', כי קיום המצוות בער בעצמותיו, וכל חפצי העוה"ז לא היו חשובים בעיניו למאומה מול התענוג והשמחה שהיו לו מלעשות נחת רוח לבורא יתב"ש.

מ. וכותב עוד שבריאית שבועים אומות העולם נבראו על ידי חטאו של אדם הראשון כשאכל מן העץ הדעת, 'שאם לא חטא אדם הראשון לא נבראו כלל אותן השבועים אומות, שתכלית הבריאה היה רק על ישראל שעלו במחשבה תחילה' (כמבואר במדרש בר"ר א ד), ומכל מקום חלילה מלהרהר אחר אדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה, כי היה איש אלוקים קדוש, ותאמינו לי שצפרנו היה חשוב ומאיר יותר מכל, רק מכל מקום מעשה שהיה היה, שעל ידי קלקולו נבראו שבועים אומות.

מא. וב'אליה רבה' (תרמה ס"א) כתב 'לולב בגימטריא ל"ו ל"ב, כלומר ל"ו צדיקים בכל דור, ונגד ל"ו מסכתות, ול"ב היינו תורה המתחלת בבי"ת ומסיים בלמ"ד, ולולב בגימטריא חיי"ם היינו תורה, [ויזכה] לבנים צדיקים שיש להם לב בתורה'.

ובמהרי"ל (הלכות לולב) כתב ש'לולב' בגי' 'חיים' לרמז שהקונה אתרוג עם לולב יפים, זוכה לחיי העולם הזה והעולם הבא.

באר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

אפשר לאדם הישן לראות את שינתו, אלא רמזו כאן על עוד מין ממיני ה'שינה' וכמו שאמרו (מג"א תקפ"ג ו) 'הולך בטל כישן דמי' (וגרע ממנו), ושינה זו שייך לראותה בעיני אדם, כי יושבי קרנות יראו זה את זה ושיניהם עוסקים בהבליהם, והרי הוא כישן (כלשונו של החת"ס), ולזה אמרו, שבשמחת בית השואבה – שמשם היו שואבין רוח הקודש (ירושלמי סוכה ח א), לא ראו שינה כזאת ביניהם, כי אם כן, לא היו זוכים למדרגת רוח הקודש (כמבואר בזה"ק ח"ב קלא:), ורק בגלל שמילאו את הזמן כראוי זכו להשיג מדרגות ולהתעלות.

סבך פסול אינו פוסל עד שיהא בו רוחב ארבעה טפחים, ידוע הביאור בשם הרה"ק מקאצק זי"ע (וכן איתא מהרה"ק מקאומיר, הובא במאמר יחזקאל) כי הבטלה - כדוגמת האויר שהוא ריק, גרועה מן הכל, וגרע מסבך פסול דהיינו העסק בדברים גשמיים, דאע"פ שאינו עוסק בתורה ואינו מכון במעשיו לשם שמים מכל מקום עדיף זה מהמבזבז זמן לריק.

בחידושי 'חתם סופר' (סוכה נג.) מפרש דברי הש"ס שם 'כשהיינו שמחים בשמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו', ויש לדקדק, וכי היאך

מב. וכבר אמרו חכמי המוסר, שבגשת הכהן גדול ביום הכיפורים להוציא הכף והמחתה מקדשי קדשים היה צריך לטבול וללבוש בגדי לבן אע"ג שהיו הכף והמחתה ריקניות, כי אדרבה – ההולך בטל וריק אינו יכול להימצא בקודש קדשים, ולכן נחשבת הוצאה זו כעבודה שבמקדש.

מג. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע היה רגיל לחזור על דברי זקנו ה'שפת אמת' (תרל"ד ד"ה שמחת) לבאר מאמרו (סוכה נג.) 'כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו', על פי דברי המדרש (שמו"ר מז, ז) שהטעם שמשנה רבינו לא היה ישן בהיותו בשמים ארבעים יום וארבעים לילה, כי ידע שבכל רגע שהוא ישן הרי הוא מפסיד מן התורה, משל למלך שאמר לאוהבו למדוד דינרי זהב, ויקבל במתנה כל מה שימדוד, ביקש לישון, אמר אם אישן אני מפסיד אלו, כך משה מודד התורה ולא אכל ולא שתה, ביקש לישון, אמר אם אישן אני מפסיד, שלא אמר לי [הקב"ה] אלא ארבעים יום בלבד, ומהאי טעמא נמי לא ראינו שינה בעינינו בשבעת ימי החג, מפני שידעו והבינו כי אם אישן אני מפסיד, וממילא לא יכלו לישון.

הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע פירש בפסוק (קהלת יב א) 'וזכור את בוראך בימי בחורותיך', דקאי על המועדים וזמנים שאומרים בסדר התפלה 'אתה בחרתנו', כי

שאמרו בפיט 'בראש השנה ישפוטנו, וביום צום כיפור יכתבון וביום הושענא רבא יחתמון'.

וביערות רבש (ח"א דרוש ו) 'והנה בנינויים אין נכתבים כלל בראש השנה, וביום הכיפור נכתבים, וחתומה שלהם יו"ד ימים אח"כ, וזהו סוף כ' לתשרי שהוא ליל הושענא רבא' (ומסיים, ולכך לא נכתב בתורה, כי תורה בכללה לצדיקים וכשרים נאמרה, שהחתומה שלהם ביום הכפור).

וזה לשון ה'סדר היום' (סדר יום הוש"ר) 'ולזהו היום הזה גורא מאד, ובו נחתמים כל הספרים כולם, והפסקי דינים ניתנים ביד כל תובע ומשטין, לכן צריך להרבות בו צדקה תפלה ותחנונים, לעורר הרחמים העליונים שירחמו עלינו, ויחתמו אותנו בספר חיים ובספר צדיקים לגאולה וישועה'.

הושענא רבא - יום מסירת הפתקין

כתב ב'מטה משה' (סימן תתקנו) מחז"ל אמר הקב"ה לאברהם, אני יחיד ואתה יחיד, אתן לבניך יום המיוחד לכפר בו עונותם, וזהו הושענא רבא, אמר לו הקב"ה לאברהם אם אין כפרה לבניך בראש השנה יהיה ביום הכפורים, ואם לאו יהיה בחושענא רבא...^{מד}

והרי כתב השל"ה הק' (תחילת מס' ר"ה) בשם הקדמונים, שנתנו סימן בפסוק (עמוס ג, ד) 'אריה שאג מי לא יירא', אריה ר"ת א'לול ר'אש השנה י'ום כיפור ה'ושענא רבא, נמצא שגם ביום הזה שואג האריה 'ומי לא יירא' מפחד הדין^{מה}.

ובכך כתב ה'רקאנטי' בפירושו על התורה (פרשת שלח) 'ולכן יש אומרים ביום הושענא יחתמון', היינו

הימים הללו נשגבים המה ביותר, והזוכר אז את בוראו יזכה 'עד אשר לא יבואו ימי הרעה' - שהאור ידחה את החושך ולא יבואו ימי הרעה (הובא באמרי הרי"ם קהלת, ועוד).

מד. וכן כתב ה'לבוש' (תרסד א, והובא שם ברמ"א) שמרבים קצת בנרות בהושענא רבא כמו ביום הכיפורים.

מה. פעם נכנס הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זי"ע הי"ד לבית המדרש בליל הושענא רבא, וראה שני אברכים המשוחחים ביניהם שיחת חולין, מיד ניגש אליהם ואמר להם 'מסתמא הנכם מדברים ענינים דחופים עד מאד שאי אפשר לדחות אותם מחמת חשיבותם, אולם מכל מקום היה עדיף טפי אם הייתם משוחחים בענין דחוף זה בעת תפלת 'כל נדרי' מאשר בלילה קדוש זה...'

ואף שלכאורה משמע שהפתקים נמסרים בשמיני עצרת ולא בהוש"ר, כבר ביאר האר"י הקדוש (שעה"כ ענין סוכות דרוש ו, והובא ביסוד ושורש העבודה' פט"ז) 'אעפ"י שנמסרו ה'פתקין' ביום הושענא רבא, עדיין לא ניתן רשות להשליחים לפעול דבר עד שמיני עצרת' - אם ישוב מיד יקרעו אותם הפתקים^מ.

ובתב ב'זוה"ק' (ח"ג לב.) שבלילה הזה יכול כל אחד לראות על הציץ שלו מה יעלה בגורלו בזו השנה, אם נמצא הציץ חסר יעבור עלוי מרעין בישן רחמנא ליצלו, ואם צלו שלם יזכה לשנה טובה. והביאו ה'רוקח' (הלכות סוכה אות

והנה, כתב בזוה"ק (ח"א רכ. בתרגום) ביום ההוא של 'ראש השנה' נכתבים ה'פתקים', וכולם נמצאים באוצרו של הקב"ה, אם זוכה האדם לשוב בתשובה שלימה קורעין את האגרות הללו. ואחר כך הכין הקב"ה את יום הכיפורים כיום תשובה - אם שב, טוב, ואם לאו, מצוה המלך לחתום האגרות. אם זכה ועשה תשובה שאיננה בשלימות, תולים לו עד היום האחרון שהוא עצרת - יום האחרון של חג הסוכות, ואז, זכה ושב בתשובה יקרעו האגרות, ואם לאו... יצאו הפתקים בית המלך וימסרו בידי הממונים לקיים הפסק, וכבר אינם חוזרים אל המלך רק ייעשו בפועל^מ.

מו. וביאר הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל הטעם דלא אשכחן כן בתורת הנגלה, כי לפנינו בישראל היתה ידיעה זו (שיום הדין הוא) גורמת להשבית ולהפריע את העם מקיום 'ושמחת בחגך', לכן הסתירו חכמינו דבר היותו יום הדין, אבל אחר ירידת הדורות שאין רועדים וזוחלים כל כך מיום הדין, ולאידך גיסא רצו חכמינו שישכילו בני ישראל לנצל שעת הכושר זו, על כן גילו לנו קדושת היום כי הוא נורא ואיום, וגמר החתימה בו ביום הוא (הובא ב'הליכות שלמה' לחג הסוכות עמוד רמא).

ויש להוסיף נופך ביתר שאת, דאף בדורות הראשונים היה דבר הדין והמשפט ידוע ליודעי חן אלו חסידים ואנשי מעשה, והם ידעו איך לרצות את בוראם על ידי 'אבוקות של אור' ושמחה יתירה, כי השמחה היתה נעשית מתוך פחד ויראה, ובכך היו מרקדין ומבטלין כל הדינין דמעיקין, בבחינת 'שמחתי מתוך יראתי', אבל בדורות האחרונים איכא למיחש שמא מתוך השמחה יבואו לידי קלות ראש חלילה, לכן ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון יראת שמים, וכדי לעוררם גילו חז"ל רז זה, דאיכא דינא בעלמא בהאי יומא.

מז. אלא דיש דעות בין המקובלים האם ניתן רשות לשליחים בעלות השחר דשמיני עצרת או בתפילת מוסף

ריח, יכול לבקש ולהיענות ביום הזה, וכמו שכתב ה'שפת אמת' (סוכות תר"מ ד"ה ערבה) דהנה אמרו במדרש (ויק"ר ל יב) שה'ערבה' היא כנגד מי שאין בו לא טעם ולא ריח, ומה חשיבותם של אלו - 'אך הפה שהוא עיקר כחן של ישראל - הקול קול יעקב, אם כי בוודאי קול הצדיקים שיש להם טעם וריח עולה למדרגות רבות ביותר, אעפ"כ יש להם תערובות מעשים טובים, [אולם] מי שאין לו טעם וריח הוא רק תפלה בלבד, וזה שאמר (תהלים קב א) 'תפלה לעני כי יעמוף' היינו שמתעמף כולו בתפלה כמו"ש 'ואני תפילה', וזה ערב לפניו יתברך, ונקראת ערבה. ומטעם זה נקרא 'הושענא רבא', כי ביום זה נושעים בו גם השפלים שאין להם טעם וריח כנ"ל, והוא ישועה גם לדורות השפלים שלנו שאין לנו רק תפלה, וביום זה נפתח שערי תפלה בפיהם של ישראל', וזהו 'הושענא רבא', שאפשר ליכות לישועות גדולות ביום

רכא) מה שנגזר בראש השנה ונחתם ביום הכיפורים - מראה בצל בהושענא רבא, ומבאר הטעם על פי ששינוי (ר"ה מז). 'בחג נידונין על המים', ולכן 'בלילה שלפניו [צריך] לראות כמה קרקפתא דגברי צריכין לפרנסה, ומראין בצל, ואומרים המלאכים פלוני לא יחיה - הרי אינו צריך למים ולפרנסה', והנה, לדין יאמר כי כבר כתב הרמ"א (תרסד א) 'שאין לדקדק בזה, כדי שלא ליתרע מזליה, גם כי רבים אינם מבינים הענין על ברורו, ויותר טוב להיות תמים ולא לחקור עתידות', מיהו דבר ברור הוא שאנו עומדים בסיום הדין - וכל עתידו בשנה הבאה עלינו לטובה עומד לפניו מנגד, ועדיין יש בידו להתנער מעפר ולהציל את נפשו".

לא טעם ולא ריח - אף לאלו יש תקווה ביום הוש"ר

ואף מי שאין בו מעשים, והוא דומה לערבה שאין לה לא טעם ולא

מח. בספר 'הליכות שלמה' (לחג הסוכות עמוד רמא) הביאו ממנהגי הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בלילה הזה, וז"ל. 'מתחילת ליל הושענא רבא היתה הנהגת רבינו באימה ויראה כבימים הנוראים, ומשעת צאת הלבנה עסק רוב שעות הלילה באמירת תהלים בהתעוררות רבה, ואף בימי זקנותו קם ממשכבו כמה פעמים במשך הלילה והמשיך באמירת תהלים, וכן זירז לבני ביתו שירבו באמירת תהלים וכו', ושנים רבות התפלל ביום זה תפלת שחרית כוותיקין', והוסיף שם, שמאד לא הוי ניחא ליה מאנשים שעלו לביתו 'ביקורי חג' לקבל פניו בלילה הזה, ואף עם אלו שבאו דיבר רק בקוצר אמרים, ומיד בתום שיחתו עמם חזר לאמירת תהלים.

הזוה, אפילו לאיש שהוא בבחינת ערבה ואין בו לא טעם ולא ריח^{מט}.
הערבה שאין בה טעם וריח זוכה לישועה גדולה ולאוצר גדול משל צדיקים מפני ששופכת נפשה בתפילתה עד שמעלה חן בפני המקום ב"ה, וזהו הושענא רבא.

בשפון תליא - ביום הזה ניתן בידינו הכוח לקרוע רוע גזר הדין ולהריק עלינו שפע רב

עוד איתא בזה"ק (ח"ג לב.) 'תנינן, ערבה דדמיא לשפון (ערבה הדומה לשפתים), הכי הוא ודאי בהאי יומא בשפון תליא' - כלומר, ביום הזה הכל תלוי בפי האדם. ובזמן זה - קודם גמר הדין עדיין בידנו להציל כל אחד את נפשו ונפשות ביתו.

והטעם שמכונה בשם הושענא רבא יתבאר על פי מה דאיתא במדרש (שמו"ר מה ו) על הפסוק 'וחנותי את אשר אחון', באותה שעה הראה לו הקב"ה את כל האוצרות של מתן שכר שהן מתוקנן לצדיקים וכו', ואחר כך ראה אוצר גדול, אמר האוצר הזה של מי הוא, אמר לו מי שיש לו אני נותן לו משכרו, ומי שאין לו אני עושה לו חנם ונותן לו מזה, שנאמר וחנותי את אשר אחון, למי שאני מבקש לחון, וכן 'ורחמתי את אשר ארחם', ומשום כך

מט. כיו"ב כתב עוד ה'שפת אמת' (תרנ"ד ליום) וז"ל. מה שקבעו חז"ל רוב תפלות בזה היום. כבר כתבנו שנקרא הושענא רבא שיכולין להוושע בו אפילו השפלים ודורות השפלים שהם בחי' ערבה לא טעם ולא ריח. ויש להבין א"כ מה כחם. אלא דהא כתיב (תהלים קטו ו) 'דלותי ולי יהושיע', פירוש על ידי שיודעים שהם דלים וצריכין להוושע - תבוא להם הישועה. וכ"כ חז"ל אעפ"י שאני דלה לי נאה להושיע הוא מטעם הנ"ל... כי עיקר הישועה לדלים. ולכן עיקר הישועה שיבוא משיח צדקינו במהרה מוכן דוקא להיות בדורות השפלים.

ג. הא למה הדבר דומה, לאדם שחטא לפני המלך ולא נזהר בכבודו, והעמידו אותו לפני השופט כדת מה לעשות עמו, ולמשך תקופה ארוכה ישבו השופטים בכובד ראש כדי לדון בדינו, והנה בכל אותו הזמן היה הנאשם שולח סניגוריא ועורכי דינים מלומדים שינסו וישתדלו להמתיק גזר דינו, ואף הוא עצמו נפל לפני רגלי השופטים ועשה כל אשר היה בידו לעשות למען לא יחרצו עליו גזר דין קשה מדי. ויהי לאחר זמן רב הכריזו השופטים שהפסק דין כבר מוכן ומזומן בידיהם, והנה באותה שעה טרם יוכרז גזר הדין בפני קהל ועדה עדיין יש בידו ההזדמנות לנסות עוד פעם אחת לבקש חנינה כדי לשנות ולהקל בעונשו, אבל אחר שנמסר 'כתב פסקו של דין' כבר אבד סברו, וכדי לשנות אפילו בכמלא הנימא יש לו לעמול קשות, וכולי האי ואולי

למה, 'כי היו בוכים ומתחננים על המים, לכך לא יתכן בשבת'. ויש לנו להתבונן היטב בזה, כי דוחים את כל שאר ה'מועדים' שבירח האיתנים כר"ה ויוה"כ מחמת יום הושענא רבא, ומי נדחה מפני מי, הוי אומר קטן מפני גדול... ולא עוד, אלא שלא חששו לגרום שיחול ראש השנה בשבת ויבטלו תקיעת שופר בשבת, ולא מרחו אלא שלא יחול הושענא רבא בשבת, ועל כרחך שכל כך נחשבות התפילות ביום זה (והם כפיקוח נפשות ממש), על כן 'שפכי כמים לכך' ביום זה כי כל מהות וענין חיי האדם תלויים ביום הזה²².

וידוע מה דאיתא בספרים (וכן ב'ספר חסידים' תמב) שאף שהבאנו לעיל שאפשר לראות בליל הו"ר בצילו של אדם מה נעשה בדינו אעפ"כ - (ו"ל) אחד לא ראה בליל הו"ר צל ראשו, והתענה הוא ואוהביו הרבה צומות ונתן צדקה הרבה וחי כמה שנים אחרי כן כדכתיב (משלי י"א ד') וצדקה תציל ממות²³.

בוא וראה עד היכן הדברים מגיעים, כדכתב ה'רוקח' (הל' סוכות אות רכא) שבית דין היו מדקדקים לעבר ולחסר את החודשים כפי הצורך כדי שלא יחול הושענא רבא להיות בשבת, וכל כך

יצליח לשנות בו מאומה, כי כתב אשר נכתב ונחתם בטבעת המלך אין להשיב. והנמשל, כי מראש השנה ועד יום כיפור יושב המלך על כסא משפט ודן את כל יושבי תבל העוברים לפניו כבני מרון בר"ה יכתבון וביום צום כיפור יחתמון, אך גם אז לא הוחלט הפסק דין באופן מוחלט, כי עדיין לא נמסרו הפתקים עד ליל הושענא רבא, ולכן אכתי בידו ליפול ולהתחנן לפני המלך שיתן לו חנינה אע"פ שאינו ראוי ואינו כדאי, ואז יכתב ויחתם עם כל ישראל לחיים טובים ולשלום נא. פעם נכנסה קבוצת אברכים דורשים ומבקשים אל החסיד המפורסם רבי אליהו ראטה ז"ל [מנקיי הדעת שבירושלים, ומשמשו בקודש של הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע] בליל הושענא רבא, וביקשו לשמוע ממנו דברי חיזוק, והי כשמוע החסיד את דבריהם השיב להם בסערה, שכעת אין זמן פנוי לשיחות חיזוק וכיוצא בהן, 'רק מהרו וקחו ספרי תהלים בידכם והתפללו...' כי חובה לנצל רגעים ושעות אלו במלואם, כי הזמן בוער כאש, ואסור לבזבז שעת כושר כזו, וכל חכם יעשה בדעת להתחנן על נפשו ונפשות בני ביתו.

נב. הוה עובדא אצל הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע שהאריך בתפלה בהוש"ר שחל להיות בער"ש עד שכבר כמעט פנה יום, ולכן הכריזו בבית המדרש שהנשים ימהרו ויחזרו לביתם כדי להדליק נרות שבת בזמנה בטרם תפרוס השב"ק כנפיה

מגזר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע נמצאנו למדין מכאן 'כשהאדם יכול (הוש"ר לב) בשם זקנו הרה"ק לצעוק ואינו צועק מקרי רצון [ולא אונס], ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, דמצינו בנערה וכן תקנו חז"ל שכל איש ישראל יצעק המאורסה שחייבה התורה בעונש (דברים היום 'הושענא', משמע שאם יצעוק כב כד) 'על דבר אשר לא צעקה', יענה לו בוודאי. ומחויב כל אחד

בעולם, ולקהל הקדוש שעמדו סביבו כחומה, פתח ואמר מנהמת לבו הטהור בקדושת היום בדרך משל, למה הדבר דומה לעיר אחת שתושביה סרחו על מלכם, ושופטי בית המשפט גזרו עליהם כליה, בצר להם התייעצו עם שרים ויועצים ונודע להם שביום פלוני נוהג המלך לטייל בגינה פלונית, ובאותה שעה אפשר לגשת אליו כדי לבקש ממנו חנינה.

באותו יום התייצבו פרנסי ונכבדי העיר באותה גינה, וציפו בדריכות לקראת בואו של המלך, אך חלפו שעה ושעתיים והמלך לא הופיע, אולם הם המשיכו לחכות עד שכבר נטו צללי ערב ועדיין לא ראו את הכרכרה של המלך, ומאד התעצבו אל לבם שמא הפסידו את תקוותם האחרונה. בין המשלחת היה גם פקח אחד, שאמר להם בבטחון 'הלא המלך שומר על חוקי המדינה, ואם דרכם של מלכי המדינה לטייל כאן ביום זה, בודאי ללא ספק שהמלך מסתובב כאן, ומה שאין אנו רואים אותו בגלוי ובתפארתו הוא משום שהוא מסתובב בבגדים פשוטים, ומליביה לפומיה לא גלייה, לכן הבה נצעק כולנו אל מלכנו שיושיענו בכל מקום שהוא', ובזאת פנה הרה"ק מסאטמאר וסיים לומר לשומעי לקחו בזעקה 'עוד מעט יבא היום ויפנה, ואף שנדמה בעיני האדם שאינו זוכה לגילוי השכינה, אל יחשוב שכפי מה שנדמה לו כך הוא באמת, כי זה אינו, רק הקב"ה אתנו אע"פ שאינו נראה בעיני בשר, ולכן הבה נצעק כולנו כאחד 'הושע נא והושיעה נא אבינו אתה...', שהרי אבינו הוא בכל מקום שהוא, ועל כן 'הושע נא' מכל צרינו, כי זה העיקר והיסוד לזעוק לבורא כל עולמים מעומק הלב, געבען א געשריי צום באשעפער, ובודאי יוושע.

נג. הנה זועקים אנו הושע נא והושיעה נא אבינו אתה, יש להסמיק לזה את דבר המעשה הידוע מהגאון רבי ישעי' ברדאקי זצ"ל שהיה ממיסדי הישוב בעיה"ק ירושלים, בעת אשר הפליג בספינה לעלות לארץ הקודש יחד עם בנו ובתו הקטנים נשברה הספינה באמצע הדרך (כשכבר היו קרובים לא"י) וקפצו לים לשוט ע"פ המים, האב הגאון רבי ישעי' לקח עמו את בנו ובתו ושט יחד עמם... תוך כדי שחייתו בים הרגיש שכוחותיו אוזלים, והבין שאם ימשיך לשאת את שתייהם עליו יטבעו כולם במים אדירים, בשעה קשה זו התבונן ובירר לעצמו את ההלכה מי עדיף, ומי מהם

סתם הושענא'.

לצעוקי אף שאינו יודע מה הוא צריך ומה חסר לו, אעפ"כ יצעוק

הוא מחוייב להפקיר בעבור השני, והחליט שהצלת הבן קודמת להצלת הבת כמבואר בפוסקים. בטרם עשה מעשה לעזוב את בתו הטובעת, אמר לה בלב נשבר ובחרדה, הנה ביררתי את ההלכה, וכדי להציל לכה"פ ב' נפשות הנני מוכרח לעזוב אותך לנפשך... משמעה הבת את דברי אביה, החלה לזעוק 'אבי'... 'אבי'... אין לי על מי להשען כי אם עליך - האם תעזבני ותשליכני למצולות ים (רחם נא עלי, מבלי לחשוב חשבונות' שעפ"י דין יש לך לעשות כן), לשמע דבריה נזדעזע האב עד מאד, והחל זועק אל ה' שיצילם מן המיצר, והרגיש מיד שהוא מקבל כוחות חדשים בעוז ותעצומות ובכוח זה המשיך לשוט עד חוף מבטחים כשכל הג' שלמים ובריאים. והמשיך לשחות עם שניהם עד החוף וניצולו כולם. כך היו מרמזים אנשי ירושלים בפסוק 'תנו עוז לאלוקים' שבתפילתנו אנו נותנים כביכול עוז וכח כלפי מעלה לעזרנו ולהושיענו. וכן כתיב (תהלים קל"א ב) 'כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי' וברש"י 'הנני עליך כמו שאין לו ידים ורגלים כגולם מוטל לנגדך, כגמול שהוא נתון עלי אמו נפשי בקרבי לנגדך כיונק על שדי אמו', וכן פי' ב'מצודות דוד' 'נפשי כתינוק הנגמל משדי אמן שכל בטחונו על אמו כן בטחוני בד' (ספר מאריה דארעא דישאל תולדות חייו של הגרי"ח זאנענפעלד). אף אנו נאמר זעקת הבן אל אביו אבי אבי מחויבת לפעול כל מיני ישועות - מבלי לעשות חשבונות מה יש לעשות עפ"י דין ויושר - אלא ברחמים גדולים וישיענו ויציילנו, ע"כ בעמדנו בזה היום הושענא רבא נזעק הושע נא והושיעה נא 'אבינו אתה' - על מי נשען אם לא עליך אבינו שבשמים, כאשר נזעק כן בוודאי נוושע ב'הושענא רבא'...

נד. מעשה נורא אירע בישיבה דגייטסעד לפני כשלושים שנה, באותה שנה נלב"ע ל"ע בחור צעיר מבני המקום, מכיוון שכן הרי ב'נתנה תוקף' בימים הנוראים לאחמ"כ הייתה התעוררות עצומה בקרב תלמידי הישיבה, ובהגיעם לתיבות ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה נעו אמות הספים לגודל הזעקות וקולי הקולות שנשמעו בהיכל, אף ה'בעל תפילה' הגאון הנודע רבי מתת' סאלאמאן משגיח דשיבת ליעקוואד (שהיה אז משגיח דגייטסעד) זעק בקול גדול ותשובה ותפילה... עד שדם ניתז מגרונו על המחזור שעמד לפניו ונמחקו תיבות 'רוע הגזירה'... וראה זה פלא, בשנה שלאחמ"כ לא נפקד מהם איש, ולא נפטר אפילו יהודי אחד בכל גייטסעד באותה השנה.

נה. שנה אחת פתח הרה"ק ה'קדושת יום טוב' זי"ע בקול חוצב להבות אש קודש,

ואמר דברים נוקבים בדרך משל, למה הדבר דומה, לבן מלך שהלך שובב והסתובב באשפתות ולא התנהג כמעמדו הרם, לכן גרשו המלך מעל פניו והגלה אותו למדינה רחוקה, והנה בבואו לשם קיבלו אותו בני הכפרים בגסות כדרך שקיבלו שאר האנשים, וכמה שניסה להסביר להם שהוא בן מלך היו לועגים לו ומבזים אותו בכל עת ובכל שעה, ולא עוד אלא כיון שניסה לשלוט ולמלוך עליהם היו מכים ומציקים לו ומלבישים אותו בבגדים צואים, למותר לפרש גודל צערו של הבן וייסורי נפשו מתוך מצבו השפל, והתחיל להתגעגע אל אביו בגעגועין עזין, ומה רבה היתה שמחתו כאשר לאחר זמן רב נודע לו שבתוך כמה שבועות יבוא המלך לבקרו, אולם גם בני הכפר שמעו על דבר ביקורו של המלך, וידעו שאם יתוודע למלך מה שעוללו לבנו יענשו קשות, על כן מיהרו והסירו ממנו את בגדיו הצואים ותחתיהם הלבישו אותו בבגדי חמודות, והתחילו לכבדו בכבוד מלכים, וכאשר הגיע המלך שמח מאד לראות את בנו לבוש בבגדי יקר ותפארת והולך בדרך טובים ומתנהג בדרכי מלוכה, עד שכבר החליט בלבו שיהא טוב לבנו שישאר עוד באותו כפר כדי שיושלם במידותיו הטובות. כאשר נודע לבן על החלטת אביו נשבר לבו בקרבו, והלך להתייעץ עם אחד מאוהביו כדת מה לעשות, והוא אכן נתן לו עצה הגונה, שימהר לפשוט את בגדיו המפוארים וילבש תחתיהם את הבגדים הצואים, ובזאת יכנס אל אביו ויגלה לו שהוא לבוש בבגדים אלו במשך כל ימות השנה, ויבקש על נפשו בתחנונים על הסבל והעינוי מבני הכפר שמתאכזרים עליו ומענים אותו בצרות קשים ומרים. והנמשל ביאר ה'קדושת יום טוב', דהנה הנשמה יורדת לעולם הזה ובמשך כל השנה מטנף הגוף את הנשמה, וגורם לה לסבול צרות ויסורים, אולם ביום מן הימים שומע הגוף כי בא ה' לשפוט את הארץ בראש השנה, ולכן חוזר האדם בתשובה ומזדכך ומנקה את הנשמה מכל לכלוך, עד שבימים הנוראים עומד האדם באימה ויראה לפני אדון הכל ומתלבש בבגדים נאים ולבנים צחים כשלג, ואף אומר בקול רם 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' כמלאכי השרת משרתי עליון, עד שנראה בעיני הפמליא של מעלה שאין יותר טוב מהשילוב של הגוף והנשמה גם יחד, אולם הנשמה יודעת שכל הפעולות הללו אינן אלא לשעה, וכאשר יחלפו הימים הנוראים יחזור הגוף לסורו ח"ו, ולכן כתבו הפוסקים (טושו"ע סימן תרס"ד ס"א) להסיר הטבעות מהלולב בעת תפלת הושענא רבא, שהוא לסימן ולגילוי דעת שאנו מצטערים ומתאוננים על שאין אנו מספיק קשורים ואגודים במלך א-ל חי וקיים, וכל השנה אנו לבושים בבגדים צואים, וחוזרים בתשובה ומתוודים ומודים לפני הקב"ה בחרטה על העבר ובקבלה על העתיד שמכאן ואילך נהיה טובים באמת, ואז צועקים 'הושענא', אמור מעתה שבעת הסרת הטבעות צריך האדם להתעורר בתשובה שלימה לפניו יתב"ש.

באר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

והושיענו אלוקי ישענו - המתקת
הדינים הנעשית ביום הוש"ר וביותר ע"י
חביטת הערבה

כתב הרה"ק האמרי נועם זי"ע (הוש"ר
אות ד) לרמז במה שנהגו להסיר
הטבעות שבלולב ביום הושענא רבא,¹
שהוא כמו שכתוב (אסתר ח ב) 'ויסר
המלך את טבעתו אשר העביר מהמן
ויתנה למרדכי', כי החותם נמצא
בטבעת המלך כמו שכתוב (שם ח)
'וחתמו בטבעת המלך', וסתם המלך
רומז למלך מלכי המלכים - שנותן
החותם לצדיקים, ואומר להם 'כתבו

על היהודים וחתמו כטוב בעיניכם',
ונותן הממשלה אל הצדיקים, והנה
אמרו חז"ל (ויק"ר ל ט) לולב זה הקב"ה
על כן לוקחין ממנו (מהלולב) את
הטבעת, להראות אשר חותם הטוב
של הושענא רבא, הן לזכות והן לחוב,
הכל מוסר הקב"ה לישראל לעשות
ברצונם וחפצם.²

שנינו בסוכה (מה). 'מצות ערבה כיצד,
מקום היה למטה מירושלים
ונקרא 'מוצא', יורדין לשם ומלקטין משם
מורביות של ערבה', ואמרו שם בגמרא,

נו. בגמרא (שם) איכא תרי טעמי למה מוליך ומביא ומנענע עם הלולב, חדא 'מוליך
ומביא למי שהארבע רוחות שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו', ועוד
'כדי לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד, כדי לעצור טללים רעים', ובפמ"ג (משב"ז
סימן תרנא סק"ב) כתב נפק"מ בין הטעמים, ופותח וכותב 'לי העני יש בכאן רמז',
דלהטעם שמנענע כדי להעיד שכל ארבע רוחות שלו יתב"ש אם כן אינו צריך כי
אם הולכה והבאה ולא לכסכס בעלים, אבל לטעם 'כדי לעצור' צריך טירוף וכסכוס
כדי לנענע כחו של קטיגור, והגם שהוא איירי בנענועים שבכל ימי סוכות, מיהו
מדבריו למדנו טעמא רבא למה בהוש"ר נוהגים להוריד ולהסיר הטבעות, שהרי ביום
הזה צריך להשתיק הקטיגור ויקח הסניגור מקומו, ועל ידי הסרת הטבעות מתנענע
הלולב חזק יותר.

נז. הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע היה מברך - יהא רעוא שיפסוק הקב"ה לנו
ולכל ישראל לעכטיגע קוויטלאך, מיט גרויסע אותיות, (פתקאות מלאות כל טובות,
באותיות גדולות) שאף נשים ועמי הארצים יוכלו לקרוא את הפסק..., כלומר, שיהיה
בהם חסד נראה ונגלה.

ובזה פירשו מה שמבקשים בליל שב"ק 'מודה אני לפניך... על כל החסד אשר
עשית עמדי ואשר אתה עתיד לעשות עמי', ואם תאמר שכל מה שהקב"ה עושה
אינו אלא חסד ורחמים, על כן מסיימים ואומרים ועם כל בני ביתי היינו שגם הם
יראו את הרחמים והחסדים.

באר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

מאי טעמא קרי ליה מוצא, אידי דמיוק מברגא דמלכא קרי ליה מוצא, פירוש כיון שהוציאו אותו מכלל חיוב המס, על כן נקרא 'מוצא' כי הוצא מן המס. (צו לא:) שבהושענא רבא מבטלין כל הדינים בחביטת ה' ערבותי וממילא אין עוד כרגא דמלכא לשלם, ולכן היו מלקטים ההושענות מ'מוצא' לרמוז שנפטרים ביום זה מברגא דמלכא.

וב'שיר מעון' (להגר"ש סופר, הוש"ר ד"ה במתני') מבאר בדרך רמז, דקאי על 'כרגא דמלכא דשמיא' אלו היסורים שנגזר על האדם לסבול בהאי עלמא, וידוע מה שכתב האר"י ז"ל ('שער הכוונות' סוכות דרוש ח) ומקורו טהור בזוה"ק (פר' ויחרהר בתשובה מעומק הלב, ואז יזכה לרחמי הבורא ויגזור עליו שנה טובה, וזמן חביטת הערבה מסוגל לתשובה כמו שכתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (דף יז:) 'ובפרט בהושענא

נח. וזמן העניין לציין מה שכתב בספר ליקוטי צבי (ענייני תפילת הדרך) בשם קדמון שאם נמצא על אם הדרך במקום סכנה אם יש אתנו ערבה חבוטה מה טוב, ואם לאו יזכר במקום שהניחו ויאמר אני והו הושיעה נא ויראה ניסים. כעין זה כתב הכף החיים בשם ספר התניא, שהיו מניחים את הערבות החבוטות בראש מיטתן לחיוב מצוה, ובמנורת המאור כתב שמעתי שיש בה בערבה של הוש"ר סגולת שמירה למתכוין בה בסכנת דרכים.

וכמה יש להתבונן בדבר שאם המחזיק בערבה חבוטה ואומר אני והו הושיעה נא רואה ניסים והוא שמירה בדרך, אם כן קל וחומר בן בנו של קל וחומר למחזיק בידו אגודת ערבות ביום הושענא רבא וחובטן ואומר אני והו עד כמה שעת הכושר היא להשפיע עליו שמירה עליונה בכל העניינים.

ידוע שבימי מלחמת העולם הראשונה חילק ה'אור שמח' לאותם שנאלצו לצאת לקרב מהערבות החבוטות לשמירה ולהצלה מסעירות המלחמה, ואכן כל אותם שקבלו מידו שבו לביתם בריאים ושלימים בגוף ובנשמה, ולאז מילתא זוטרתא היא כלל כידוע. ובספר המידות מביא בשם ספר יפה ללב שסגולה לפחדים בילדים וכדומה, מפחד לילה וחלום, שיניח מהערבות מתחת מראשותיו וישן עליה וייעלמו הפחדים. אך עיקר הסגולה היא התפילה ביום זה.

נט. וכיון שניתנה הרשות לדרוש יש להוסיף על דבריו, דהנה מבואר ב'ספר החינוך' (מצוה שכד) שהערבה דומה לפה, והרמז שצריך לשמור את הפה מלשון הרע, ואפשר שזה נרמז גם ממה שלקטו את הערבות בעיר 'מוצא' שאין בה חיוב מס, כי על ידי שמירת הפה מלשון הרע ורכילות זוכים להיפטר מכרגא דמלכא דהיינו היסורים, ומקרא מלא דיבר הכתוב (משלי כא, כג) 'שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו'.

מלכא ונמל ליה בלחודיה כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה' [וכל היושב לבדו עם המלך - כל העולה ברצונו יבקש וימלאו בקשתו].

נפלאים המה דברי הרמ"ע מפאנו (מאמר חיקור הדין ח"ב סוף פכ"ז)

שלשון 'חג' מורה על חוגה ועיגול הסובב על נקודה פנימית ומרכזית, ולכן שמיני עצרת לא נקרא חג (ע' שו"ע סימן תרסח), כי כל שאר הימים טובים סובבים את נקודת השמיני עצרת, כי הוא קדושה העליונה מכל הקדושות, אפילו מקדושת יוהכ"פ, ולא שייך לקרותו חג.

חוסף הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות, סוכות תקפ"א ד"ה והיית), שקדושתו שונה משל יום הכיפורים, שהרי קדושת יוהכ"פ היא על ידי עינוי הנפש ואילו קדושת שמיני עצרת היא על ידי שמחה, וזה נקרא (שה"ש ז:ז) 'מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים', כי אהבת ה' על ידי עינוי, כמו יוהכ"פ, למטה ממדרגת אהבת שמיני עצרת שהיא על ידי שמחה, ויום השמיני הוא בעצמו כמו יוהכ"פ (כי בשניהם יש בקרבן מוסף רק פר אחד לחמאת), ואפ"ה קדושתו יותר מיוהכ"פ - על ידי שמחה - חדושתא דמלכא עם ישראל^ס.

רבא צריך מאוד לעשות תשובה בעת חביטת הערבה, שבעת ההיא הוא גמר החתימה, וצריך האדם מאוד לעשות תשובה לפני הקב"ה, ועי"ז בורא בריה חדשה כידוע, כי ערבה בגימטריא זרע, ובגימטריא עזר'.

גדול כוחה של חביטת הערבה לא רק להמתיק הדינים אלא אף להוסיף ב'קום ועשה' שפע גדול, כדכתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (דף קמב:) 'ובהושענא רבא על ידי חביטת הערבה, הכל הוא בכדי להמתיק הגבורות, ושיושפע החסדים בעולם.

שמיני עצרת עכבו עוד יום אחד - הקירבה שבין ישראל לאביהם שבשמים ביום זה

איתא בזה"ק (ח"ג לב.) 'וישראל ביומא דא [בהושענא רבא] מסיימי דינין דלהון [מסיימים את הדינים], ושראן בברכתא [ומתחילים את הברכות], דהא ליומא אחרא [שמיני עצרת] זמינין [בני ישראל] לאשתעשעא במלכא^ס לנמלא מניה ברכאן לכל שתא [לקבל מאתו ברכות לכל השנה] ובההוא חדוותא לא משתכחי במלכא אלא ישראל בלחודייהו [ובאותה שמחה לא ימצאו אלא בני ישראל לבדם], ומאן דיתיב עם

ס. איתא בשפת אמת שבחג הסוכות אנו יושבים בסוכה תחת הסכך שהוא בחי' החופה שהקב"ה פורש חופתו עלינו, ואילו ביום שמיני עצרת הוא כענין היחוד לאחר החופה.

סא. בדרך רמז פירש הגר"א (ביאור הגר"א משלי לא כה) את הפסוק 'עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון', 'עוז' זה ראש השנה שהקב"ה יושב על כסא דין בעוז

ובכך מבאר החת"ם הטעם, ששונה שמיני עצרת מכל המועדים שקדושתם עומדת על דבר מצוה, כגון 'קרבן פסח' בפסח, שתי הלחם בשבועות, שופר בראש השנה, עינוי הנפש ביום הכיפורים, ונטילת לולב וסוכה בחג הסוכות, כמו כן עיקר מצוותן אינה אלא ביום לכן אמרה תורה לשמוח בהם ביום, אבל קדושת שמיני (עצרת) אינו אלא על ידי שמחת האדם^כ, שמתענג על ה' וחדוותו יתברך, ואינו עומד על מצוה מיוחדת, ולכן דרשו חז"ל (סוכה מה.) 'לרבות לילי יו"ט האחרון של חג לשמחה'.

ובכך מבאר החת"ם הטעם, ששונה שמיני עצרת מכל המועדים שקדושתם עומדת על דבר מצוה, כגון 'קרבן פסח' בפסח, שתי הלחם בשבועות, שופר בראש השנה, עינוי הנפש ביום הכיפורים, ונטילת לולב וסוכה בחג הסוכות, כמו כן עיקר מצוותן אינה אלא ביום לכן אמרה תורה לשמוח בהם ביום, אבל קדושת שמיני (עצרת) אינו אלא על ידי שמחת האדם^כ, שמתענג על ה' וחדוותו יתברך, ואינו עומד על מצוה מיוחדת, ולכן דרשו חז"ל (סוכה מה.) 'לרבות לילי יו"ט האחרון של חג לשמחה'.

ובכך מבאר החת"ם הטעם, ששונה שמיני עצרת מכל המועדים שקדושתם עומדת על דבר מצוה, כגון 'קרבן פסח' בפסח, שתי הלחם בשבועות, שופר בראש השנה, עינוי הנפש ביום הכיפורים, ונטילת לולב וסוכה בחג הסוכות, כמו כן עיקר מצוותן אינה אלא ביום לכן אמרה תורה לשמוח בהם ביום, אבל קדושת שמיני (עצרת) אינו אלא על ידי שמחת האדם^כ, שמתענג על ה' וחדוותו יתברך, ואינו עומד על מצוה מיוחדת, ולכן דרשו חז"ל (סוכה מה.) 'לרבות לילי יו"ט האחרון של חג לשמחה'.

ובכך מבאר החת"ם הטעם, ששונה שמיני עצרת מכל המועדים שקדושתם עומדת על דבר מצוה, כגון 'קרבן פסח' בפסח, שתי הלחם בשבועות, שופר בראש השנה, עינוי הנפש ביום הכיפורים, ונטילת לולב וסוכה בחג הסוכות, כמו כן עיקר מצוותן אינה אלא ביום לכן אמרה תורה לשמוח בהם ביום, אבל קדושת שמיני (עצרת) אינו אלא על ידי שמחת האדם^כ, שמתענג על ה' וחדוותו יתברך, ואינו עומד על מצוה מיוחדת, ולכן דרשו חז"ל (סוכה מה.) 'לרבות לילי יו"ט האחרון של חג לשמחה'.

ותעצומות לשפוט כל יושבי תבל, 'הדר' זה סוכות שנוטלים פרי עץ הדר כמצות היום, 'ותשחק ליום אחרון' זה שמיני עצרת שעליו נאמר (דברים טז טו) 'והיית אך שמח' [ומיניה ילפינן (סוכה מח.) שמחה ליו"ט אחרון של חג].

סב. ביתר שאת נראה כוונת הדברים, דהנה בכל המועדים הזהירה תורה (דברים טז, טז) 'שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו', ולא יראה את פני ה' ריקם, והגם שנאמר כן על מצות עלייה לרגל, מיהו כוונת הדברים הוא, שאין ביאת האדם רצויה לפני הקב"ה כאשר היא ריקנית, כי כדי שיוכל בשר ודם לקבל פני השכינה עליו לרצות את קונו בקרבנות כדי להתקרב אל השיי"ת, אבל בשמיני עצרת אינו צריך לעשות כלום כדי להוסיף דברי ריצוי לקרב בין ישראל לאביהם שבשמים, כי כל שורש קדושתו אינו אלא על ידי שמחת האדם שמתענג על ה', ועצם ביאתו הוא השמחה והריצוי לפני הקב"ה, 'כדי שאהנה מכם'.

יחדיו מתקיימים היום... ורפואות וישועות לרוב נשפעות בעת הזאת.

והזמן גופא משפיע רב ברכות על בני ישראל, כפי שמביא הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (שמח"ת תרע"ג) בשם 'אדמו"ר [רבי חנוך העניך] הכהן הגדול זצלה"ה מאלכסנדר', שלכן אין מברכין 'ברכת כהנים' בשמחת תורה כי ביום הזה קוראים בתורה וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלוקים את בני ישראל, 'וגנאי הוא לברכות משה רבינו ע"ה שנצטרך עמהן עוד לברכות של הכהנים'.

והקשה ה'שם משמואל' על דבריו, דא"כ לא יעלו הכהנים לדוכן לעולם, שהרי ברכתיו של משה לעולם קיימות, לפיכך מחדש, שבעת שקורין את הברכות (בכל שנה ושנה) הוא כאילו משה רבינו ע"ה עומד עדיין ומברך את הברכות, ולכן רק אז יש משום גנאי להוסיף בברכות (ומוסיף שם, דהוא כתנאי, שנהיה 'כלים' [ראויים] לקבל כמו אז - היו הברכות פועלות תיכף, כי הברכה לא חלה אלא לפי ערך הכנת המקבל, עיי"ש).

בליקומי מהרי"ח כתב בשם הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע לרמוז על זה היום בלשון הכתוב (תהלים קד כט-ל) 'תוסף רוחם יגועון ואל עפרם ישובון, תשלח רוחך יבראון ותחדש פני אדמה',

ובאמת הוא יום טוב לכל' כמו שאמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע על המדרש (במדב"ר כא כב) כמלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמנו להיפטר אמר בני בבקשה מכם, עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם, הפירוש כי זה היו"ט הוא 'למשתוקקים ויש להם רצון לאחוז בהיו"ט', וזהו אומרו 'עצרת תהיה לכם' - כפי מה שקשה הפרידה אצל האדם, כן למעלה גם כן קשה עלי פרידתכם. (ליקוטי יהודה פר' פנחס).

כל מאי דבעי שאיל - יום שמנ"ע עת רצון לקבל שפע רב

עוד הפליג ב'עבודת ישראל' (לשמיני עצרת), דהנה בגמרא (תענית ז.) נחלקו האמוראים כמה 'גדול' יום הגשמים, רבי אבהו אמר 'גדול' יום הגשמים מתחיית המתים, רב יהודה אמר 'כיום שניתנה בו תורה', רבא אמר 'יותר מיום שניתנה בו תורה', ובהמשך הסוגיא (שם ע"ב) 'כיום שנבראו שמים וארץ', ורב אושעיא אמר 'שאפילו ישועה פרה ורבה בו', ועי"ש עוד דברים נשגבים, ופירש העכו"ל, ד'יום הגשמים' קאי על יום שמיני עצרת שבו מתפללים על ה'גשמים'. ונפלא הדבר למתבונן, כי הרי כלל ידוע ש'אלו ואלו דברי אלוקים חיים', נמצא שכל דברי האמוראים גם

נא בקר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

שבחיכל, להראות חיבה גדולה להשי"ת ב"ה כמו אב האוהב לבנו חביבו, ופותח לו כל גזי אוצרותיו, ואינו מונע ממנו כלום, הכי נמי להדיק אלינו כל האורות הקדושות, באופן שגם אנחנו נהיה כלי מוכן לקבל קדושה העליונה, ולא לפגום ח"ו^{סד}.

גם הגאון רבי חיים פאלאג'י זצ"ל (מועד לכל חי' כה א) כתב 'מאד מאד יזהר בתפילות שמיני עצרת, לאומרם בכונה גדולה, כי מלבד שכל תיקון של הימים מיום ר"ה עד שמיני עצרת הוא נשלם, והכל תלוי ביום הזה, עוד בה, כי אין בכל אלו הימים יום רצון לה', לשמוע ה' תפילתו בכל מה דבעי ביום הזה^{סה}.

וינצל היטב את הזמן לפעול לעצמו ולכל בני ישראל 'שנה טובה ומתוקה', כי כן כתוב ב'באר משה' (שמנ"ע ד"ה ביום השמיני) להרה"ק רבי משה מקאזניץ זי"ע, שלכן נקרא רגל זה בשם 'עצרת' מלשון עצירה ועיכוב, שהגם שהפתקין יוצאין בהושענא רבא, עכ"ז

'יגועון' - זה ראש השנה שכל הבריאה מתחלת מחדש, והבריאה הקודמת כלא היתה ובבחי' גויעה. 'ואל עפרם ישובון' - כנגד יום כיפור שבו הבריות נדמים למלאכי השרת ואין בבחי' אדם. 'ותחדש פני אדמה' - כנגד שמ"ע שממנו נשפע הברכות לחידוש האדמה והשנה כולה.

עננו ביום קראנו - ימים המסוגלים מאד לקבלת התפילות

איתא בחז"ל (ילקו"ש פנחס תשפב) 'ביום השמיני עצרת - למה נעצרו עוד יום אחד, רב אמר, משל למה הדבר דומה, למלך שהגיע לו יו"ט, באו אריסיו וכבדו אותו, באו בני ביתו וכבדו אותו, היתה מטרונא מרמזת בהם, עד שנוהג עמכם תבעו צרכיכם מן המלך, כך התורה מרמזת לישראל תבעו צרכיכם'. והרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע אמר, שתפלת 'נשם' בשמיני עצרת מסוגלת לפרנסה'.

כתב ב'יסוד יוסף' (פרק עט) 'ומנהג ישראל להוציא כל הספרי תורה

סד. הא למה הדבר דומה, ליום השוק שהרוכלים מוכרים חפצים יקרי ערך במחירים מוזלים ביותר, והנמצא שם יכול לקנות 'מציאות' בפרוטות ולמוכרם בביתו בסכום רב ועצום, והטיפש יסתובב כל היום כולו בשוק ולא יקנה מאומה, ובלילה יחזור לביתו וימרוט את שערות ראשו בצער על שלא ניצל את ההזדמנות הנפלאה.

סה. וכן זירז הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע לסיים את ספר תהלים בשמיני עצרת, כי שערי שמים פתוחים ביום הזה, ואף אמר שבית המדרש שאין מסיימים בו תהלים לא יקרא 'נדבורנא בית המדרש', כי זמנים אלו מסוגלים מאד לתפילות שתתקבלנה.

תעלה תפילתי - תיקון לתפילות של כל השנה

דרש הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע (מהר"י, סוכות) בדברי חז"ל (סוכה מח.) 'שמיני' [עצרת] רגל בפני עצמו, לענין פו"ר קש"ב' (סימן לששה דברים ששמ"ע שונה מחג הסוכות, וסימנך פו"ר קש"ב, עי"ש ברש"י ותוס'), היינו שביום זה מתקבצות כל התפילות שמאזיה סיבה לא עלו לרצון לפני כסא הכבוד, והיו מפוזרים בעולמות העליונים ועתה עולים לפני כסא הכבוד לרצון והקב"ה מקשיב להן, והיינו 'פור קשב' שהקב"ה מקשיב לתפילות הנפורות¹⁰.

כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (לסוכות) בשם הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בשם רבו הרה"ק ה'ר"ב מפשיסחא זי"ע שהזהיר לחסידים שביום שמיני עצרת יתפללו כולם בציבור, ובוה יתוקנו כל התפילות אשר התפללו ביחידות בכל השנה¹¹.

מעבבין אותן עד שמיני עצרת, שיש עוד זמן להאדם בשמיני עצרת לשוב בתשובה ולקבל עליו מלכותו יתברך, עול מלכות שמים שלימה, וזהו (במדבר כט לה) 'ביום השמיני עצרת תהיה' - שאפשר לעצור ולעכב את הפתקין, ולכן כתיב שם 'לכם' שהיא אותיות 'מלך', כי עד שמיני עצרת אפשר עדיין לתקן ולקבל על עצמו עול מלכות שמים ולשוב בתשובה לפני הבורא יתב"ש.

וב'ייטב פנים' (שמחת הרגל אות א) הביא הטעם שמתפללים תפילת גשם [דהיינו עניני גשמיים] בשמיני עצרת, כי בו פוסקים על האדם מסת פרנסתו, ורמזו כן בפסוק (במדבר כט, לה) 'ביום השמיני עצרת תהיה לכם', וידוע כי חז"ל אמרו (ביצה כח:) לכם - לכל צרכיכם, המורה על כל צרכי הגשמיים של האדם, ונרמזו גם בלשון חז"ל (סוכה מח.) 'שמיני' [עצרת] רגל בפני עצמו הוא, היינו שהוא הזמן הראוי להעתיך ולבקש על צרכי עצמו, שישפיע קוב"ה השפעות טובות גם בעניני גשמיים.

סו. והזמן עצמו מסוגל לתפלה, וכפי שכתב הרה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע, (שער יששכר זמן שמחתנו) שיש לו בקבלה איש מפי איש עד ה'חוזה' מלובלין זי"ע אשר קיבל ממרן הבעש"ט זי"ע, שהמכוון בתפלות בשלשה ימים אלו, הו"ר שמיני עצרת ושמחת תורה, מובטח לו שיוון בתפלה בכל ימות השנה.

סז. הרה"ק רבי דוד מקאצק זי"ע היה נוהג מזמן לזמן להתפלל ביחידות, שנה אחת בשמיני עצרת הבחין אביו הרה"ק רמ"מ מקאצק זי"ע, שבנו אינו נמנה בין המתפללים, וישלח לקרוא לו, באמרו שביום הזה חותמים גזר דינו של אדם בענין הפרנסה, וכדי להוציא כאור דינו צריך להתפלל בציבור, ונתן רמז לכך, כי בפסוק

נוהר מאד בדבר זה, להקיף את הס"ת, או לפניו או לאחריו, ולרקד ולשודר לפניו בכל יבלתו^ט, כליל מוצאי יום טוב אחר תפלת ערבית. ומפי השמועה מקובל עוד, שהיה האר"י הקדוש עובר מביהמ"ד לביהמ"ד כדי לרקוד עם התורה במשך שעות ארוכות^ט.

והנה בנוסח התפילה שתקן החיד"א איתא, שבכוח הקפות אלו יפלו כל המחיצות של ברזל המפסיקות בנינו לבין אבינו שבשמים.

שישו ושמחו בשמחת תורה - סגולת השמחה בתורתנו הקדושה

אשרי השמח בשמחת התורה ושכרו הרבה מאד, כמו שמוכא ב'יסוד ישורש העבודה' (פמ"ו) 'וכל הזהיר בשמחה של תורה ביום הזה, במוח שלא יפסוק תורה מזרעו'. וכך היה מנהג גדולים וקדושים שהיו מפוזים ורוקדים בכל כוחם ומעוזם לכבוד התורה הקדושה, וכה כתוב ב'שער הכוונות' (דרושי חג הסוכות דף קד.) למהרח"ו זי"ע, 'וראיתי למורי ז"ל [האר"י הקדוש] שהיה

(דברים טז טו) 'והיית אך שמח אמרו (סוכה מה.) לרבות יום אחרון של חג לשמחה, וס"ת של 'והיית אך שמח הוא חת"ך כשם המלאך הממונה על הפרנסה כידוע, לרמז שאז גמר החתימה בענין הפרנסה.

סח. הרה"ק מסאטמאר זי"ע היה רוקד עד כלות כוחותיו ממש בשמחת התורה, וכאשר שאלו אותו פעם מהיכן שואב כוחות עצומים כאלו לרקוד בעוז ותעצומות

(וכל זאת אחרי עבודתו בקודש בימים הנוראים, ובפרט שכיום אתמול בהושענא רבא האריך בתפילה ותחנונים במשך שעות ארוכות), השיב בדרך צחות 'הרי שמיני רגל בפני עצמו...' (סוכה מח.) והיינו שהקב"ה נותן לאדם רגלים חדשות שיוכל לרקוד בהן ביום הזה...

סט. ראה ב'מעשה רב' (אות רלג) שהגר"א זצ"ל היה שמח מאד בשמיני עצרת יותר משאר ימי החג, 'כי הוא יותר יום שמחה מכל ימי החג', בפשטות כוונתו כי ילפינן (סוכה מח.) מצות שמחה ביו"ט אחרון של חג מן הכתוב 'והיית אך שמח', וכבר כתב רש"י בחולין (פג. ד"ה ביום טוב) שביום שמיני עצרת 'היו מרבין בשמחה, מפני שרגל לעצמו הוא, וחביב עליהן'. וב'מעשה רב' מביא עוד ממנהגיו של הגר"א ביום הזה, 'ושמחים שמחה גדולה, ובשמחת תורה היו מקיפים הבימה עם הס"ת שבע פעמים וכו', והוא ז"ל היה הולך לפני הספר תורה שמח מאד, ברוב עוז וחדוה, וחכמת אדם תאיר פניו כלפיד אש בוערת, ומספק כף אל כף, ומפזז ומכרכר בכל עוז לפני הס"ת.

ע. הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זי"ע היה אומר בשם אביו הרה"ק רבי שלום דוב מליובאוויטש זי"ע, שבמשך ארבעים ושמונה שעות של שמיני עצרת ושמחת תורה [-בחוג' לארץ משום ספיקא דיומא חוגגים יום טוב שני של גליות] 'דארף מען

באר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

פי ויברך כל בשר שם קדשו - שנכנס בהבשר. וכשהוא במדרגה יותר נאמר כל עצמותי תאמרנה וכו'. וכן בריקודין הוא מגביה כל גופו בשמחת יו"ט.

בדרך רמז כתב ה'עמרת ישועה' (שמח"ת, מנהג ריקודין ד"ה במאמרם)

לרמז בלשון המשנה (נגעים יב א) 'בית עגול אינו מטמא בנגעים' שעל ידי העיגולים והריקודים שעושים בשמחת תורה מסלקים ומבטלים כל הנגעים והפגעים רעים, וכל מרעין בישין³¹.

הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע אמר בשם אביו הרה"ק מהר"ש זי"ע, 'מה הם הריקודים איני יכול להגיד לכם, אולם זאת אוכל לומר, שכל התפילות שאין להן עליה בכל השנה כולה עולים ביום הזה על ידי הריקודים' (מדבר קדש)³².

כתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לפסח דף 79). אמר שמחת ריקודין ביו"ט הוא מדרגה גבוה ממדרגות הגבוהות שיש בתפילה. התפילה מדברים בפה, וכשעוזר לו הקב"ה נאמר תהלת ד' ידבר

זעהן מייקר זיין, יעדער רגע קען מען שעפן אוצרות מיט עמערס און קאדקעס בגשמיות וברוחניות, און דאס איז דאך די ריקודים' (הובא ב'ספר המאמרים' שנת תשי"א עמוד 79), פירוש שצריך מאד לייקר ולהחשיב את השעות הללו [וממילא לנצלם במלואם כהוגן], כי בכל רגע אפשר לדלות ולמלאות דליים וחביות של השפעות טובות בגשמיות וברוחניות, ואפשר להשיגם על ידי הריקודים בעת ההקפות.

עא. שנה אחת בשמחת תורה אמר הריי"ץ, שבעת ההקפות אפשר לבקש ולפעול דברים נשגבים ביותר, כי מחזיקים את הס"ת בחיבה ומראים שאנחנו בבחינת 'חבוקה ודבוקה בך' [ולא כמו בשאר ימי החג שמחזיקים את הס"ת על הבימה ומסבבים אותה], והסביר את הדבר במשל, כי כך דרכו של העולם שאין החנווני מקיף בסחורתו כי אם למי שידוע ומכיר בו שהוא משלם את חובותיו, ואילו לאלו שאין משלמים כהוגן ימכור רק במזומן בלבד כדי שלא להניח מעותיו על קרן הצבי, ולכן קוראים הריקודים בשם 'הקפות', כי בעת הזאת יכול כל אחד לקבל השפעות טובות ב'הקפה' ולמלאות אסמיו בסחורה רבה [נראה הכוונה, כי אחר עבודת האדם בימים הנוראים, אין לך אדם מישראל שלא התעורר בהם לתשובה, ועל כן נאמנים הם להקיף להם סחורה בהקפה], אולם אח"כ עליו לשלם את חובותיו מדי יום ביומו, על ידי הודאה וברכה תפלה ובקשה לפני מלך הכבוד.

עב. איתא ב'אמרי פנחס' (שער ד אות ד), שנה אחת לפני הקפות בשמחת תורה אמר הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע להחסידי רבי רפאל ז"ל, 'תדע רפאל, שעד עתה עשינו הקפות והיה בידינו מאני קרבא [-כלי זיין] גדולים וחזקים שהם הד' מינים,

נה באר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

הזקן 'גירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, גיריה, אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא זיל גמור', היינו כי הוא ביקש לדעת ולהבין סוד שמיני עצרת שהוא רגל בפני עצמו, וזהו 'כשאני עומד על רגל אחת', והשיב לו הלל 'דעלך סני לחברך לא תעביד', כי ביותר צריך להקפיד בזה בעת ההקפות, להיזהר עד מאד בכבוד הזולת ולכבד כל אחד ואחד יותר מכפי כבודו, וק"ו שלא לפגוע חלילה באחרים,

תחילתה וסופה חסד - העיקר שיזהר בכבוד חבירו

פעם נשאל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע מהו 'סוד ההקפות', והשיב, כשהנך מכוסה עם המלית וכולך דביקות עם הספר תורה, אזי היזהר ביותר שלא לדרוך על כף רגלו של חבירך, כי כשאנך רואה לא תדע לעולם את מי לפייס, וזו סוד ההקפות".

הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע (עירן קדישין השלם) דרש בלשון חז"ל (שבת לא.) על אותו הגר שביקש מהלל

וא"כ עתה שאנו הולכים לעשות הקפות בידים ריקניות, כי תפיסת הס"ת בעת ההקפה אין בה משום קיום מצות עשה כמו בנטילת לולב, נו זאג מיר רפאל, וואס פאר א פנים האט א מענטש אז ער מאכט הקפות מיט ליידיגע הענד [-איך מצינו דינו ורגליו בבית המדרש כאשר אנו ניגשים אל ההקפות בידים ריקניות], נאר די עצה צו דעם איז [רק העצה היעוצה היא], שעתה יהיה האדם בעצמו קדוש כקדושת הד' מינים, ויהיה לבו בחינת אתרוג, ושדרתו בחינת לולב, ועיניו בחינת הדסים, ושפתותיו בחינת ערבה, ואז יש ביכולת לקחת הס"ת ולהקיף עמו בשמחה וריקודין..., ויהי כשמוע החסיד את דברי התוכחה של רבו ירדו פלגי דמעות מעיניו, בידעו שעדיין לא השיג קדושה זו, ואנה הוא בא, 'ואמר לו אדמו"ר זצוק"ל בזה הלשון, בדרך שחוק מעט, וויין נישט רפאל וויין נישט, דייך וועל איך מיט נעמען אויף מיינע פלייצעס' [כדי להרגיעו אמר לו 'אל תבכה, אני אשא אותך על כתפי...']. עג. מסופר על הגה"ק מהרי"ל דיסקין זי"ע שבאחת השנים לאחר שגמרו את ההקפות בשמחת תורה בבית מדרשו, הורה לחזור ולערוך שוב את ז' ההקפות, והעם לא ידע מה יום מיומיים ועל מה עשה כן, אך בנו העיד לאחר מכן, שהפציר באביו עד שגילה לו 'רז' זה היות ונכח שם תלמיד חכם חשוב אחד, אשר לא כבדוהו בהקפה כראוי לו והמהרי"ל הכיר שיש כאן עלבונה של תורה, על כן הורה לחזור ולרקוד עם ספרי התורה, כדי שיוכל לכבד את הלה כיאות בלא עשיית 'עסק' - לפייס את התלמיד חכם, כי פעמים ופיוס זה מרבה את הפגיעה לכן התחכם לערוך הקפות מחדש ואז כבר כיבדו כראוי לו, והכל בא על מקומו בשלום.

באר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

דבכהאי גוונא יצא שכרו בהפסדו, ותפס את המפל ועזב את העיקר רח"ל.¹ חסדים'י, שבתחילתה עשה קוב"ה כתנות עור לאדם הראשון וחוה, ובסופה נאמר שהקב"ה קבר את משה ודברי שניהם עולים בקנה אחד עם דברי הגמרא (סוטה יד.) 'תורה לתורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות סגיא.

עד. פעם איקלע אורח אל הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, הגרר"ע קיבלו במאור פנים וכיבדו לעלות לסוכה לאכול ולשתות כדי להשביע את נפשו, כשהוא עצמו מתנצל בפניו, שהוא הצטנן מאד מן הקור, וכבר אמרו (סוכה כה:) 'מצטער פטור מן הסוכה', ואכן עלה האורח והתחיל לסעוד סעודתו בסוכה, לא עבר זמן רב והנה לפתע הגיע הגרר"ע לבוש במעיל אל תוך הסוכה, ועל פליאת האורח השיב 'אכן מצטער פטור מן הסוכה, אולם במצות הכנסת אורחים מחויב גם המצטער...'.²

עובדא זו הוה מרגלא בפומיה דהרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, והיה מפרש בדרך צחות על פי זה מה שמצינו בצדיקי הדורות שלא יצאו מהסוכה אף שירדו גשמים, משום שהיו אצלם באותה שעה אורחים – האושפיזין קדישין, וירידת גשמים פוטרת מסוכה ולא מהכנסת אורחים... וללמדנו שבעיניי מידות אין פטור מצטער.

עה. שוב מעשה שהיה עם הגה"ח ר' יוסל קאז'ליק זצ"ל בשנים שעדיין היה דר בזוועהיל, באמצע יום שמיני עצרת - שמחת תורה, פשטה השמועה שצבאם של הרוסיים הגיעו אל תוככי זוועהיל, ובין אנשי הצבא היו הרבה יהודים, והללו לא אכלו ולא שתו כדבעי. תיכף פנה רבי שלומק'ע אל ר' יוסל ואמר לו, קח עמך שק ועבור בכל בתי העיר לאסוף דברי מאכל עבור החיילים היהודים, אמר לו ר' יוסל מיד אחר ה'הקפות' אעשה כדברי הרבי, אך רבי שלומק'ע לא הסכים לו ואמר - התורה הקדושה תגיל ותשמח גם מבלעדי השתתפותך בהקפות, ואילו לאנשי הצבא היהודים אין מה לאכול להשיב נפשם. מיד עשה ר' יוסל כציווי הרבי, משחזר ר' יוסל לבית המדרש ובידו שק מלא עד גדותיו בדברי מאכל שתרמו בני העיר לצרכם של אותם יהודים, אורו פני רבי שלומק'ע, מיהר ולקח את השק, הניחו על כתפיו והחל לרקוד עם השק הקפות סביב הבימה. כי כל כך היה חשוב ונכבד אצלו כבודם של בני ישראל, והדאגה לצרכיהם. **עו.** בדרך צחות אומרים העולם, שעל כן נקטה תורה דוגמאות אלו דוקא של גמילות חסדים, - להורות בזה שפעמים מצטדק האדם לומר, וכי לפלוני עלי להיטיב, הרי הוא בעצמו אשם בכל מצבו וגרם זאת לעצמו בידים וכדומה בשאר טענות, על זה אמרינן ליה, הרי גם אדם ואשתו היו אשמים בעצמם, שהרי בחטאם גרמו

אחת הגיע אביו לבקרו ושמוח עמו הבן עד מאד, ובמשך הימים ששהה עמו היה מלא שמחה וחדוה, אולם בשעת פרידה נכנס הילד שעשועים בהתרפקות לפני אביו, השתטח לפניו על הארץ ובכה וצעק 'חולת אהבה אני' אנא, אל תעזבני ואל תמשני, לבי אינני עומד לי, אי אפשר לי להפרד מן המלך. התנצל האב באוזני בנו ואמר 'בני יקירי, אין לי כל רפואה לגעגועיך העזים, איעצך בני, הכן עבורי דירה ראויה אצלך וכך אוכל לדור בקרבתך... אף כאן הקב"ה ובני"י אומרים 'קשה עלי פרידתכם' אם כן עשו לי מקדש ושכנתי בתוכו - וממילא נשאר תמיד יחדיו.

ואם יאמר האדם הרי אני קרין מחומר, ואיך אוכל להכין משכן קדוש הראוי למלך מלכי המלכים הגדול הגבור והנורא, לזאת אומר הקב"ה 'עכבו

עכבו עמי - ואז יחזק הקשר שבינו לאביו שבשמים למשך כל השנה כולה ב'קבלה טובה'

ביום זה מבקש הקב"ה מבני ישראל (ע' סוכה נה:) 'בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם', ולכאורה קשה, מה יועיל לשהות עוד יום אחד כדי להקל על הפרידה שכה קשה, ואדרבה איפכא מסתברא, שכאשר רעים אהובים יתעכבו ביחידות עוד יום הרי הם מתקשרים יותר ויותר בעבותות אהבה, ובתום היום ההוא יקשה עליהם טפי להיפרד איש מעל אחיו (נאות דשא מהרה"ק האבנ"ז ז"ע) י"י.

ובביאור הדבר אומרים משם הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע בדרך משל, לכן מלך שנשא אשה במדינה רחוקה מאד, ולבו היה מלא געגועים עזים לאביו המלך, אך מחמת המרחק הרב לא היה יכול לנסוע אליו, פעם

לעצמם שיצטרכו ל'כסות' ללבוש, ואף על פי כן 'יעש ה' אלוקים כתנות עור וילבישם', אף אתה תנהג ותתדמה בזה ליוצרך ובוראך.

סיפר הרה"ק רבי יהודה הורוויץ מדזיקוב זי"ע, ששנה אחת אמר הרה"ק ה'עטרת צבי' מזידיטשוב זי"ע, שהוא מוכן לוותר על כל האורות דקדושה שהשיג בראש השנה יום כיפור סוכות הושענא רבא ושמחת תורה, למען יזכה לשבור מדה אחת קטנה, כי עבודה זו חשובה יותר מן הכל.

עז. בדרך הפשט מתאמרא משמיה דהרה"ק ה'ישמח משה' זי"ע, דבשעה שהאדם נמצא בצילא דמהימנותא בודאי אינו חוטא ח"ו, ואדרבה הוא עוד דבוק בחי החיים, והיינו דקאמר קוב"ה 'קשה עלי פרידתכם' זה החטאים הגורמים לישראל להתנתק מאביהם שבשמים ולהיפרד ממנו, ולכן מבקש קוב"ה 'עכבו עמי עוד יום אחד' כדי שלכל הפחות לא יחטאו ביום אחד נוסף זה, וכל יום ויום כולו ריווח.

עמי עוד יום אחד, שאין הבורא יתב"ש בא בטרוניא עם בריותיו, ואין הוא מבקש כי אם מילתא זוטרתא בעלמא, 'יום אחד' בלבד, איין קליינע קבלה [-קבלה טובה אחת שלימה ורצויה]™.

ובכר פירשו מאמרם (שה"ר ב ב) שהש"ת אומר לכנסת ישראל 'פתחו לי פתח כחודה של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם', ורמזו כן במה שתוקעים בצד השופר שפיו צר והקול יוצא מהצד הפתוח לרווחה, ללמדנו יסוד זה, לבל ילך האדם בגדולות, אלא יקבל על עצמו קבלה קטנה, ובוה יפתח פתח צר כחודו של מחט, ועי"ז ישמע קול גדול וגורא כפתחו של אולם, אולם בתנאי קודם למעשה שיהא הפתח מפולש 'אדורך און אדורך' כחודו של מחט, נמצא שמה שאמרו 'פתחו לי פתח כחודו של מחט' אינם קולא בעלמא אלא חומרא יש בוה, שתהא קבלתו טובה וחזקה איתנה ללא פשרות™.

עת. ושפיר המשילו הגאון רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל בנועם אמריו, לאחד שאיתרמי ליה לבקר בעיר הגדולה מאנהעטן שבארה"ב, אשר יש שם בנינים ענקיים גורדי שחקים, ונכנס לאחד הבנינים והתקבל שם במאור פנים על ידי הפקידים שישבו בחדר הכניסה, והראו לו באדיבות על דלת ה'מעלית' [עליוועטער בלע"ז], שבידו להיכנס לחדר קטן זה ובלחיצת כפתור לעלות לקומה העליונה, שמח הלה על הדבר הזה ונכנס אל תוך המעלית, אולם בהיותו בפנים לא לחץ על הכפתור, למותר לציין שהדלת נסגרה אחריו והוא לא עלה לשום מקום, ולא עוד אלא לאחר כמה דקות נכבה האור במעלית, ונהפך עליו האור גדול לאפילה וחשיכה, ובהיותו עומד כך התחיל לצעוק בקולי קולות על צרתו הגדולה, מיד הוזעקו העוזרים והמסייעים לחלץ אותו, ומה רבה היתה הפתעתם כשראו שהכל כשורה ואין שום תקלה ב'מעלית', וענו ואמרו לאותו איש כי הגיע למצב הזה בגלל שלא לחץ על הכפתור, נענה האיש והשיב בתמימות הגובלת לטפשות 'חשבתי לפי תומי, דהנה מסברא לא יתכן להעפיל כל כך הרבה קומות על ידי לחיצה קטנה, אלא מאי, שכאן מתנהל הכל למעלה מדרך הטבע, ואם כן די לי במה שאהרהר בדעתי על רצוני לעלות בקומות הבנין...'.

והנה אך למותר להאריך בדבריו חסרי הדעת, אמנם הלימוד מזה שכדי לעלות בהר ה' מחויב האדם לעשות דבר מה ואפילו פעולה כל דהיא, ואז יזכה לסייעתא דשמיא ויצליח לעלות מעלה מעלה בסולם העולה בית א-ל, וכל זה בכוחה של קבלה אחת. עט. קבלה היתה לו להרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע שלא לדבר אחר קריאת שמע שעל המיטה, פעם אחת בהיותו מוכן ומזומן לעלות על יצועו וכבר קרא קר"ש שלח אחריו אחיו הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע לקרוא לו, ומפני הכבוד לא היה יכול לסרב,

באר הפרשה - סוכות - הו"ר - שמיני עצרת

ובמו שרימו הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע ב'זרע קודש' (ליקוטים פרשת ויקרא ד"ה אלף זעירא) בהא דכתיב 'ויקרא' באות אל"ף זעירא, כי אל"ף ר"ת פ'תחי ל'י א'חותי, ללמדנו שהקב"ה מתחנן ומבקש מן האדם שיפתח לו פתח קטן וזעיר, ועי"ז יוכל לקבל סייעתא דשמיא לעלות מעלה מעלה.

ובך פירש הרה"ק הייטב לב' זי"ע (ייטב פנים' ליל א' דסוכות אות ה) דהנה אנו מבקשים ובוכות צאתי מביתי

החוצה ודרך מצותיך ארוצה, יחשב לי בזאת כאלו הרחקתי נדוד, וקשה, וכי בעבור 'ציאה' מבית קטנה כזאת יש בידו לבקש שייחשב כאילו הרחיק 'גלות' ארוכה ורחוקה, אלא מכאן וז"ל. ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל, (בראשית כד א) אפילו כל דהו משמע (כמו שדרשו יומא עד. - 'כל חלב' לרבות חצי שיעור פירש"י אפילו כל שהוא משמע). ו'מורה טובה מרובה' שאפילו כל שהוא ממש תנועה קלה לכבודו ית' עושה רושם גדול למעלה כמבואר בחובות הלכות פ"א...

לכן הלך אל הרבי והחליט שהוא לא יתחיל לדבר, אולם ה'בית ישראל' דיבר עמו על ענינים שונים ובלית ברירה היה צריך להשיב ולענות על השאלות, ויהי כאשר חזר לביתו לא עלה על יצועו כל הלילה כדי שלא לעבור ולבטל קבלתו. וזו היא דוגמא של 'קבלה עד הסוף', שאם קיבל על עצמו דבר יקיימו בכל מצב שהוא.

פ. ועל אף שהשטן מנסה להקטין חשיבותה בעיני האדם באמרו שאין קבלה זו כי אם מדה טובה בעלמא ותו לא, מכל מקום עליו לדעת שבגלל שקיבל על עצמו כן ע"כ היא חשובה מאד בעיני השי"ת אם יחזיק בה עד הסוף, וכדחזינו מפרשת נזיר, שאיש פשוט רצה להתקרב אל ה' ועל כן קיבל על עצמו לפרוש משתיית יין ושלא להטמא למתים, ובעיני האדם נראות שתי הנהגות אלו כמילתא זוטרתא, ואעפ"כ מה כתיב ביה (במדבר 11) כי נזר אלקיו על ראשו, וקדושתו יותר מקדושת כהן הדיוט שיכול להיטמא לשבעה קרובים, ואילו הנזיר אסור להיטמא אפילו לאביו ואמו ככהן גדול, וכל זאת על ידי הפרישה מדבר קטן הנעשה בקביעות, שלמשך תקופה יעשה או לא יעשה כך וכך והוא עומד בקבלתו, הרי שאין לך נחת רוח לפני אבינו שבשמים יותר מזה.

וכפי שהגיד החסיד המפורסם רבי זלמן בריזל ז"ל, שרק בקרבן תמיד נאמר בתורה (במדבר כח, ב) 'ריח ניחוחי', והיינו טעמא מפני שהוא דבר הבא בקביעות, והגם שאינו כי אם כבש אחד בלבד, מכל מקום אידי דבא בקביעותא חביבא ליה ביותר.

פא. וז"ל ה'חובת הלבבות' (שער חשבון הנפש פ"ה), וכפי זה אחי ראוי לך להתנהג בהרגל החשבון עם נפשך בכל שעה ובכל רגע לא-ל יתברך, ואל תמעט בעיניך שום טובה שתעשנה לשמו אפילו במלה או בראיה, כי המעט ממך רב אצלו, וכן בענין

וזה סוד 'ובזכות צאתי מביתי החוצה' (אפילו פעולה קטנה) יחשב לי בזאת [התנועה קלה] כאלו הרחקתי נדוד, ר"ל למעלה שם עושה רושם גדול כנודע.

זכר לדבר הביא הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע (נאות דשא), שבכל ימי חג הסוכות מרבים להקריב פרים הרבה על גבי המזבח, ואילו בשמחת תורה אינו מביא כי אם פר אחד, והיינו טעמא, כי בצאת החג צריך לעשות דבר קטן שיוכל להחזיק האור בקרבו, ובאלו אסור ללכת בגדולות, רק יקבל על עצמו דבר אחד קטן שיקיים בשלימות.

וצריך לראות להחדיר בקרבו הארות החג גם לאחר החג^פ, וביותר על ידי לימוד התורה בהתמדה, וכן אמר הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע כי בכל חג ומועד מאיר הקב"ה על כל אחד ואחד מבני ישראל הארה גדולה, ועל ידי אור זה שכלו של אדם מתגבר ומתחדש בעבודת ה' ולימוד התורה הקדושה. אך בצאת החג גם אור זה יוצא מאתו, וכל איש יהיה מי שיהיה אם אך משכיל הוא, ירבה בלימוד התורה מיד בצאת החג ובוה ישאיר על עצמו את האור הגדול לסייע בעדו לעבוד את ה' ולהתקרב אליו בכל השנה

העבירות. והקרוב שבדמיונם בזה העתקת השמש בארץ שיעור אמה. תעתק בגלגל מילין הרבה, וכן העתקת הצל באצטרולב. ואל ירבו בעיניך מעשיך, ואם יהיו לשמו, כי במעט שבטובות שיש לו עליך כפל מעשה כל יושבי העולם עם דקדוק החשבון.

פב. הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (שמנ"ע לו) נשא משלו לחייט התופר בגד יקר ומפואר, ולאחר יגיעה רבה כשסיים את מלאכת התפירה לא קשר את הקשר האחרון המחזיק את החוטים שלא יפתחו, הרי שכל עבודתו ויגיעתו הלכה לריק, הכי נמי 'קבלה טובה' דומה לעשיית הקשר המחזיק את אורות המועד...

הרה"ק מסקולען זי"ע היה אומר שלכאורה יש לדקדק בפסוק מהו מה שאמר 'לכו בנים שמעו לי' היה לו לומר 'בואו בנים שמעו לי', שהשמיעה הוא כשבאים, שהרי כשהולכים כבר אין שייך לשמוע. וביאר על פי מעשה שהגיע הרה"ק מאפטא זי"ע לעיר אחת ובאו הגבאים של 'בית הכנסת הגדול' ובקשו ממנו שיבא להתפלל בצפרא דשבתא בבית הכנסת הגדול, ואכן בצפרא דשבתא יצא הרה"ק מביתו ללכת להתפלל שם, וכל הציבור יצא ללוותו, וכשהגיע סמוך לבית הכנסת נשאר לעמוד, ושאלוהו הגבאים וראשי הקהל מה טעם אינו נכנס, ואמר שהוא רואה שביית הכנסת מלא בתורה ותפילה, עד שאינו יכול להכנס, וכששמעו הגבאים תשובה זו נתרומם ליבם מאחר שהרבי ראה שביית הכנסת מלא בתורה ותפילה, אבל הם ראו איך שעדיין הרה"ק עומד לפני בית הכנסת ואינו נכנס, ושאלוהו על הדבר, וביאר את

(הובא ב'קול יעקב' פר' אמור בר"ה והקרבנות. טובה ומתוקה, להמשיך את כל הארות המועדים של ירח האיתנים לתלמידו הגה"ק בעל מלא הרועים זי"ע) ²⁸.

יה"ר מלפני אבינו שבשמים שנוכה להכתב בפיתקא טבא לשנה חיים וכמ"ס.

דבריו, הנה כשהאדם בא לבית הכנסת ומתפלל ולומד ובא לידי התעוררות על ידי התורה ועל ידי תפילה, יש לאדם לקחת ההתעוררות עמו לביתו, שגם כשלאחר מכן יצא לרחוב ולכל מקום שהוא פונה לשם, יקח עמו את ההתעוררות, אבל כאן כשהנני מביט הנני מבחין שהבעלי בתים, אף שהם באים לידי התעוררות בשעת תורתם ותפילתם, אבל הם משאירים את הכל בבית הכנסת ואין לוקחים עמהם מאומה באופן שבית הכנסת נשאר מלא בתורה ותפילה.

וזה מה שאמר דוד המלך 'לכו בנים שמעו לי', שאכן כשהם נמצאים לפניו הרי הם מתעוררים, אבל דוד המלך הזהירם שגם כשהם שבים לביתם ישמעו הדברים, שדברי ההתעוררות יצלצל באזנם ויקחו עמהם את ההתעוררות (קובץ 'מראה מקומות' ירח האיתנים, סקולען).

פג. מספרים, שבימי הקומוניסטים ברוסיה, אסרו על היהודים לקיים תורה ומצוות, והיו רבים העוסקים בתורה ומצוות בסתר במסירות נפש ממש, ובאחד המרתפים היתה חבורה של תלמידי חכמים שלמדו תורה בצוותא חדא, ובדרך קבע הצטרף אליהם עוד יהודי עם הארץ שלא הבין כלל את הנלמד, וכיון שהיו יושבים בחדר קטן וצפוף היו כמה מן המשתתפים שרצו לבקש ממנו שיפסיק לבא לשיעורי התורה, שהרי בלאו הכי אינו מבין כלום והוא רק גורם לדוחק במקום, פעם שאלוהו בדרך כבוד על מה ולמה יושב מר עמנו הרי אינך מבין מאומה, נענה האיש וסיפר להם, שפעם ישב בבית המזיגה כדי ללגום מעט יי"ש, ובשלחן הסמוך אליו ישבו כמה מורדים בשלטון שטיכסו מזימות ועצות למרוד בשלטון, ונודע הדבר למלכות, וכאשר ישבו שם כולם בצוותא התנפלו עליהם חיילים והתחילו להכות בהם מכות נמרצות, וכיון שגם אני הייתי בקרבת מקום הצליפו גם בי מכות אכזריות, ואף שצעקתי לעברם שאין אני נמנה ביניהם כלל, השיבו ואמרו לי, **אם ישבת עמהם הרי אתה כמותם ממש**, ומהם למדתי שעל ידי הישיבה וההשתתפות בשיעורי תורה זוכים לשכר הרבה, כי אם אותם רשעים הבינו שהיושב סמוך ונראה למורדים הרי דינו כדינם וחלקו עמהם, ק"ו במדה טובה שהיא מרובה, שעל ידי הישיבה בשיעורי תורה בסמיכות לתלמידי חכמים, ויקשב ה' וישמע, שבודאי לא יגרע חלקי בעלמא דאתי.

ומעתה אף מי שאינו מוצא טעם בשיעור והוא נרדם ועייף וכדומה אל ישתמט מן

הציבור, אלא ישכים ויעריב לבית המדרש, וכדוגמת הערבה שאין בה לא טעם ולא ריח, אך כל זמן שהיא אגודה עם שאר המינים מנשקים אותה ומחבבים אותה בחיבוב מצוה, אך ביום הושענא רבא כשהיא לעצמה חובטים בה ומשליכים אותה ככלי שאין בו חפץ. שנה אחת בנעילת החג דשמחת תורה, נענה הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע כיצד אפשר לצאת מימים קדושים כאלו לימי החול, והרי זה כנופל מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, והיה חוזר על כך כמה וכמה פעמים, עד שלבסוף התעשת ואמר, שהוא מתנחם על ידי לילי החורף הארוכים הבאים עלינו לטובה. ובפשטות היתה כוונתו, שבשעות הארוכות הללו אפשר להגות בתורה בלי טרדות והפרעות, אולם הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע היה אומר, שה'בית אהרן' היה מתמיד גדול ולעולם היה עוסק בתורה בלא כל הפרש בין ימים ארוכים ללילות ארוכים... אלא משנזכר בקור והחושך השוררים בימות החורף ונצרך לו לאדם לעבוד ולהתייגע כדי לנצחו בכל עת מצוא, כגון להשכים בבוקר לצאת אל הקור וכיוצא באלו, מזה נחה דעתו (אגב אורחא למדנו שהמלחמה נגד היצירה משמרת את אורות החג לאורך ימים).

סיפר הגה"צ רבי חיים מאיר יחיאל שפירא זצ"ל מנאראל, שפעם היתה חבורת חסידים ממדינת רוסיה שבאה לשהות בצל קדשו של הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע בחודש תשרי, במוצאי שמחת תורה נכנסו אל הקודש, ושאלו את רבם, איך אפשר לעבור מימים נעלים אלו אל הכפור הרוסי תרתי משמע, בגשמיות וברוחניות, פתח הרה"ק וסיפר להם על חכמי חלם, שהתאספו לטכס עצה איך להחזיק את השמש שלא תשקע כדי שלא ישלוט הקור בשעות הלילה, בסוף נמנו וגמרו להניח סירים גדולים בתוך מי הים והם יעכבו את השמש מלשקוע בשעות הערב, וכך עשו, אולם מה רבה היתה אכזבתם כאשר ראו בלילה שעולם כמנהגו נוהג, והחמה שקעה כמו בשאר הימים, וכאשר בדקו מה קרה עם הסירים ראו שהם מלאים קרח, כי הוקפאו מן הקור, היה שם 'חכם' אחד שטען שבודאי ירדה השמש אל תוך החבית מתחת לקרח ואם ישברו את הקרח ימצאו שם את קרני אור השמש גם באישון לילה ואפילה, דבריו מצאו חן בעיני האחרים וכולם נטלו קרדומים וכלי עבודה כדי לשבור את הקרח, והנה כבר אמרו (גיטין 10:) 'גדולה מלאכה שמחממת את בעליה', והכי נמי על ידי עבודתם ועמלם התחממו עצמותיהם הקפואות... ובזה התכוון הרה"ק לומר לחסידים, שכדי להחזיק את אורות החג ולצאת מקודש לחול, צריך לצאת למלחמת מצוה ולעמול קשה נגד היצר הרע וגונדא דלילה.

צדיקים היו אומרים, שהנה נודע מאמרו של קיסר צרפת נפוליאון שהצבא עומד על שלושה דברים, על הכסף ועל הכסף ועל הכסף, ועל דרך זה, על ג' דברים האדם עומד על התורה ועל התורה ושוב על התורה.